

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ І КОРУПЦІЄЮ

СЛУХАННЯ У КОМІТЕТІ НА ТЕМУ:

**АНТИКОРУПЦІЙНА
ПОЛІТИКА І ПРАКТИКА:
ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

УДК [342.536:343.35](477)

ББК 67.9(4УКР)400.6

С49

Слухання у Комітеті на тему: “Антикорупційна політика і практика: проблеми законодавчого забезпечення” / Комітет Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією. – Київ: СПД Москаленко О.М., 2009. – 96 с.

ISBN 978-966-2214-02-4

Пропоноване інформаційно-довідкове видання — це повне і систематизоване зібрання документів слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією на тему: “Антикорупційна політика і практика: проблеми законодавчого забезпечення”, що відбулися 4 червня 2008 року.

Відповідальний за випуск Сорочик Ю. Ю., завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Слухання проведено за підтримки Програми сприяння парламенту України, Порогової програми корпорації “Виклики тисячоліття” щодо зниження рівня корупції в Україні, Проекту Ради Європи і Європейської Комісії “Підтримка належного урядування: проект протидії корупції в Україні” (UPAC), Проекту Мережі боротьби проти корупції для країни Східної Європи і центральної Азії Організації Економічного Співробітництва і Розвитку “Розвиток спеціалізованих служб з боротьби проти корупції в Україні”.

Ця публікація здійснена за підтримки, наданої Відділом демократії і врядування Місії USAID в Україні, Молдові та Білорусі відповідно до умов гранту №121-A-00-03-00008-00. Думки і твердження, висловлені в цій публікації, відображають особисту позицію авторів і можуть не співпадати з позицією USAID.

ISBN 978-966-2214-02-4

ББК 67.9

ЗМІСТ

Рекомендації слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією на тему: “Антикорупційна політика і практика: проблеми законодавчого забезпечення”6

Стенограма слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією на тему: “Антикорупційна політика і практика: проблеми законодавчого забезпечення”9

ВИСТУПИ УЧАСНИКІВ СЛУХАНЬ

Джиги М. В., заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією 12

Смельянова І. І., заступник Міністра юстиції України 15

Міщенко С. Г., Голова Комітету Верховної Ради України з питань правової політики 19

Телескаф Даніель, виконавчий директор Базельського інституту управління (Швейцарська Конфедерація)..... 22

Луценко Ю. В., Міністр внутрішніх справ України 26

Кармазін Ю. А., перший заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя..... 30

Пшонка В. П., заступник Генерального прокурора України..... 34

Пасенюк О. М., Голова Вищого адміністративного суду України 37

Купчишин О. М., заступник Міністра закордонних справ України 39

Баканов В. А., перший заступник начальника податкової міліції України 41

Андрушко П. П., завідуючий кафедрою кримінального права Київського національного університету ім. Тараса Шевченка 42

Бондик В. А., заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя..... 44

Стретович В. М., заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності 46

Ткач В. Д., заступник Начальника Головного управління державної служби України 48

Брич Л. П., доцент кафедри кримінального права і кримінології юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка 50

Слманова О. М., генеральний директор Групи компаній Еф Ай Ем, позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією 53

Вернидубов І. В. , голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.....	56
Борисов В. І. , професор кафедри кримінального права Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого	58
Кірсанов В. М. , заступник Голови Державного комітету фінансового моніторингу України	63
Іщенко Ю. В. , професор кафедри адміністративного права і процесу Київського національного університету внутрішніх справ	65
Буджерак О. О. , заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.....	67
Варфоломєєва Т. В. , президент Спілки адвокатів України.....	68
Витвицький Богдан , радник з правових питань Департаменту юстиції Сполучених Штатів Америки.....	70
Шкрум І. П. , адвокат, позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.....	72
Хаванська Т. С. , радник проекту “Розвиток спеціалізованих служб з боротьби проти корупції в Україні” Антикорупційної мережі для країн Східної Європи і Центральної Азії Організації економічного співробітництва і розвитку.....	74
Шлапак Р. А. , керівник проекту Ради Європи та Європейської Комісії “Підтримка належного урядування: проект протидії корупції в Україні” (UPAC).....	75
Тороп К. П. , голова наглядової ради Міжнародної поліцейської корпорації громадської безпеки.....	77
Стрельцов Є. Л. , проректор з навчальної роботи, завідуючий кафедрою кримінального права, кримінального процесу і криміналістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.....	80
Тютюнник А. М. , президент Херсонського обласного фонду милосердя та здоров'я, член правління Української Гельсинської спілки з прав людини.....	83
Рябека О. Г. , голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.....	85
Список учасників слухань	90

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ І КОРУПЦІЄЮ

Рішення щодо створення постійної Комісії з питань боротьби з корупцією і організованою злочинністю Верховною Радою України прийнято 30 червня 1993 року.

Цьому рішенням передувала Постанова Верховної Ради України від 19 грудня 1992 року щодо утворення Тимчасової депутатської комісії з питань боротьби з організованою злочинністю, корупцією і хабарництвом.

Комісія прозвітувала про свою роботу перед парламентом 7 травня 1993 року, а 30 червня 1993 року Верховна Рада прийняла Закон України “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю”.

У відповідності до вимог цього Закону утворено Комітет (до травня 1997 року – Комісія) з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Постановою Верховної Ради України від 4 грудня 2007 року “Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України шостого скликання” визначено предмет відання Комітету:

- боротьба з корупцією;
- боротьба з організованою злочинністю;
- відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- боротьба з тероризмом;
- призначення на посади та звільнення з посад, що пов’язані з предметом відання, а також здійснення відповідних погоджень у випадках, передбачених законом.

За своє чотирнадцятирічне існування до складу Комітету входило 125 народних депутатів України.

У складі Комітету Верховної Ради останнього – шостого скликання працює 23 народних депутата України, які представлені усіма депутатськими фракціями, за виключенням фракції “Блок Литвина”.

Комітетом із свого складу створено десять підкомітетів.

Повноваження Комітету визначено також Законом України “Про комітети Верховної Ради України” та безпосередньо у статтях 24 і 25 Закону України “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю”.

Питання контролю Комітетом за виконанням законів у сфері боротьби з корупцією також передбачено статтею 16 Закону України “Про боротьбу з корупцією”.

Протягом шостого скликання Верховної Ради України керівництвом Комітету та утворених з його складу підкомітетів взято участь у робочих зустрічах, круглих столах тощо з питань протидії з корупції, формування антикорупційної політики в державі, створення антикорупційного органу, а саме:

- 14 травня, 25 листопада та 16 грудня 2008 р. – у засіданнях Антикорупційної координаційної ініціативи;
- 20–27 травня 2008 р. – у “Тижні антикорупційної боротьби” – спільному проєкті Міжнародного благодійного фонду захисту та сприяння розвитку бібліотек України і Національної Парламентської бібліотеки “Ресурси бібліотек у боротьбі з корупцією”, який завершився громадськими слуханнями “Громадськість – реальна протидія корупційним проявам”;
- 21 травня 2008 р. – у проведенні Національним інститутом стратегічних досліджень круглого столу на тему: “Корупція як суспільне явище і “хвороба” політичної системи”;
- 26–30 травня 2008 р. – у вивченні досвіду роботи компетентних органів у сфері запобігання, протидії та боротьби з корупцією Франції та Словенії;
- 9 липня 2008 р. – у конференції “ЗМІ і законодавча влада – регіональний вимір”;
- 3–6 жовтня 2008 р. – у Третій щорічній конференції Міжнародної асоціації антикорупційних органів;
- 8 грудня 2008 р. – у семінарі “Підвищення прозорості процесу реформування: Чеський досвід боротьби з корупцією та уроки для України”, організованому Інститутом Євро-Атлантичного співробітництва спільно з представництвом міжнародної організації Transparency International у Чеській Республіці;
- 24 грудня 2008 р. та 6 лютого 2009 р. – у засіданні Ради з питань забезпечення реалізації Порогової програми “Виклики тисячоліття” щодо зниження рівня корупції.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією на тему: “Антикорупційна політика і практика: проблеми законодавчого забезпечення”¹

Учасники слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією на тему: “Антикорупційна політика і практика: проблеми законодавчого забезпечення”, які проведено 4 червня 2008 року, в і д з н а ч а ю т ь:

Розпочата у 1995 році в Україні боротьба з корупцією не відповідає реальному рівню розповсюдження цього надзвичайно негативного явища.

Не сприяли цьому і одинадцятикратні зміни до базового антикорупційного законодавчого акту – Закону України “Про боротьбу з корупцією”.

До цього часу Україна не є стороною Конвенції Організації Об’єднаних Націй проти корупції, Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та Додаткового протоколу до цієї Конвенції.

Фактично безсистемною залишається робота компетентних органів по реалізації рекомендацій Групи держав проти корупції (ГРЕКО) та рекомендацій, прийнятих у рамках Стамбульського плану дій по боротьбі з корупцією Антикорупційної мережі Організації економічного співробітництва і розвитку для країн Східної Європи і Центральної Азії.

Учасники слухань р е к о м е н д у ю т ь:

1. Органам державної влади і органам місцевого самоврядування виходити з того, що їх практичні заходи щодо протидії корупції повинні базуватися на загальних засадах запобігання та протидії корупції, що відповідають міжнародним антикорупційним стандартам і визначаються законом. У зв’язку з цим Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією:

- 1) у законопроектній роботі суворо додержуватися кожного з Двадцяти керівних принципів боротьби з корупцією, які визначено Резолюцією 97 (24) Комітету міністрів Ради Європи від 6 листопада 1997 року, положень конвенцій Організації Об’єднаних Націй проти корупції і проти транснаціональної організованої злочинності, Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією і Додаткового протоколу до цієї Конвенції та Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією;
- 2) за участю провідних вітчизняних наукових установ продовжити роботу щодо розроблення пропозицій, спрямованих на удосконалення законодавства з питань відповідальності за вчинення корупційних правопорушень;

¹ Рекомендації ухвалено рішенням Комітету від 10 липня 2008 року, протокол № 12.

- 3) з урахуванням експертних висновків Ради Європи та вітчизняних науковців внести на розгляд парламенту доопрацьовані проекти законів України про засади запобігання та протидії корупції (реєстр. № 0876), положення якого серед інших законопроектів обговорено і, в основному, підтримано учасниками слухань як національну антикорупційну стратегію, про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення (реєстр. № 0875) і про засади відповідальності юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень (реєстр. № 0877);
- 4) продовжити практику здійснення контрольних функцій за реалізацією міжнародних договорів України з антикорупційних питань, рекомендацій Групи держав проти корупції (ГРЕКО) та рекомендацій, прийнятих у рамках Стамбульського плану дій по боротьбі з корупцією Антикорупційної мережі Організації економічного співробітництва і розвитку для країн Східної Європи і Центральної Азії;
- 5) запровадити, у рамках реалізації в Україні міжнародних антикорупційних проектів (“Підтримка належного урядування: проект протидії корупції в Україні” (UPAC), Порогова програма Корпорації “Виклики тисячоліття” щодо зниження рівня корупції, Антикорупційна мережа Організації економічного співробітництва і розвитку для країн Східної Європи і Центральної Азії), широку антикорупційноспрямовану превенційну роботу із залученням відповідних вітчизняних інститутів громадянського суспільства.

2. Комітетам Верховної Ради України:

1) з питань державного будівництва та місцевого самоврядування:

- підготувати до першого читання поданий Кабінетом Міністрів України проект Закону України про доброчесну поведінку осіб, уповноважених на виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування (реєстр. № 2362), з урахуванням положень розробленого у рамках реалізації Порогової програми Корпорації “Виклики тисячоліття” щодо зниження рівня корупції проекту Кодексу професійної етики державних службовців;
- визначити комплекс заходів, реалізація яких дозволить на законодавчому рівні унеможливити будь-які корупційні правопорушення в органах місцевого самоврядування;

2) з питань правосуддя розглянути питання щодо налагодження системної роботи з протидії корупції в системі судових органів.

3. Раді національної безпеки і оборони України розглянути питання щодо додаткового включення питань протидії корупції до основних завдань Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю.

4. Кабінету Міністрів України:

- 1) визначити механізм реалізації положень Закону України “Про Кабінет Міністрів України” у частині організації вирішення питань державного управління у сфері протидії корупції та забезпечення здійснення відповідних заходів;

- 2) виходячи із положень, викладених у преамбулах Кримінальної і Цивільної конвенцій про боротьбу з корупцією, Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією вирішити питання щодо забезпечення заінтересованих органів державної влади текстами Програми дій проти корупції, ухваленої Комітетом міністрів Ради Європи у листопаді 1996 року, та Пояснювальної записки до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією;
- 3) вжити заходів щодо запровадження в установленому порядку з 1 січня 2009 року нової методології ведення статистики і відповідної звітності щодо боротьби із злочинами у сфері службової діяльності та застосування законодавства про протидію корупції.

Учасники слухань висловлюють упевненість у тому, що ці Рекомендації буде враховано органами державної влади у подальшій роботі щодо удосконалення вітчизняного антикорупційного законодавства та діяльності з питань запобігання та протидії корупції.

* * *

СТЕНОГРАМА СЛУХАНЬ

у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією на тему:
“Антикорупційна політика і практика:
проблеми законодавчого забезпечення”

Веде слухання Голова Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією **КАЛЕТНИК І. Г.**

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добрий день, шановні народні депутати, колеги, гості! Розпочинаємо слухання у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією на тему: “Антикорупційна політика і практика: проблеми законодавчого забезпечення”.

Починаючи нашу роботу, хотів би нагадати відоме висловлювання Ніколо Макіавеллі, який ще 600 років тому визначив, що корупція подібна до сухот: спочатку важко діагностувати, але легше лікувати, а в запущеному стані легко діагностувати, але важковилікувати.

Маємо констатувати незаперечний факт, що корупція в Україні має організований характер. Вона проникла у всі державні інституції, створює реальну небезпеку для української економіки, порушує права і свободи громадян. Ситуація є критичною, а тому вимагає вжиття негайних заходів для її поліпшення.

Так, надзвичайно великих масштабів корупція набула в галузі земельних відносин, у правоохоронних, контролюючих та митних органах, при винесенні судових рішень, у медицині, освіті, бюджетній сфері тощо.

В Україні діє низка органів та підрозділів по боротьбі з корупцією, які повинні забезпечувати комплексну протидію зловживанням з боку чиновників різного рангу та запобігати корупційним проявам. Парадоксально, але в сучасному українському суспільстві створилася ситуація, коли боротьба з корупцією дає поки що, на жаль, зворотний ефект.

На сьогодні практично жоден громадянин не уявляє, як можна жити в Україні без стійкої злочинної державної системи, спрямованої на отримання та давання хабарів. Найважливіші моменти в житті кожної людини супроводжуються даванням хабарів. Стежки людини та хабара перетинаються на самому початку життєвого шляху, адже ще в пологовому будинку батьки дитини вимушені заплатити, щоб пологи пройшли вдало. Така сама ситуація і з лікуванням, навчанням, просуванням по службі. Навіть бути похованим без попереднього хабара за місце на кладовищі майже нерально. Разом з тим не можна стверджувати, що корупція в Україні має якийсь особливий, винятковий характер.

Як засвідчує світова практика, зусилля держави, спрямовані на зниження корупції, можуть давати значні позитивні результати, як наприклад у Фінляндії, Сінгапурі, Норвегії, Португалії, Швеції. Це переконливо доводить, що дієві методи боротьби з корупцією існують, і дуже важливим чинником є ставлення до цієї проблеми самого суспільства.

Подолати проблему корупції лише прийняттям нових законів неможливо. Наголос треба робити на виконанні законодавчих актів, що передбачають механізми протидії корупції, як, до речі, й у чинному законодавстві України. Хоч яким ідеальним було б законодавство, воно не принесе жодних змін у суспільстві, якщо не буде виконуватися. Корупція починається там, де зневажається закон.

Аналізуючи законодавчі та нормативно-правові акти у сфері боротьби з корупцією, доходимо висновку, що окремі державні інституції, на жаль, лише імітують бурхливу й рішучу діяльність.

Прикро, що видання окремих документів з питань боротьби з корупцією та непродумані дії державних органів призводять до того, що бюрократичний державний апарат отримує додаткові можливості для вчинення корупційних діянь. Зокрема, маємо численні випадки необґрунтованих та надуманих реорганізацій центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів. Такі дії призводять до безпідставного звільнення фахівців і призначення на посади людей некомпетентних, але керованих та лояльних, які зроблять все, що їм накажуть. Створюється корумпований, на все готовий апарат.

Це яскраво ілюструють результати соціологічних опитувань. Так, не менш як 60 відсотків громадян України стверджують про постійні вимагання в них хабарів чиновниками різного рівня. Разом з тим до адміністративної відповідальності притягується менш як 2 відсотки державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування. Згідно із статистичними даними, у 2007 році судові органи розглянули майже 6 тисяч протоколів про корупційні діяння. При цьому серед притягнутих до відповідальності – лише дві особи з числа державних службовців першої та другої категорій.

Ситуація з виявленням корупціонерів з числа держслужбовців першої та другої категорій є парадоксальною. Адже протягом 2006 року до суду направлено 18 протоколів про вчинені такими державними службовцями корупційні діяння, а в 2007 році – лише 12, тобто на третину менше. Створюється враження, що у 2009 році уповноважені органи прозвітують про абсолютну перемогу над корупцією та відсутність корупційних діянь з боку держслужбовців найвищого рангу.

Маємо констатувати, що під час розгляду судовими органами порушень, вчинених держслужбовцями першої та другої категорій, у 70 відсотках випадків надається перевага закриттю адміністративних справ. Тобто до відповідальності притягується лише кожний четвертий правопорушник. Серед держслужбовців третьої і четвертої категорій відповідальності уникають лише 20 відсотків осіб, стосовно яких складено адмінпротоколи.

За офіційною статистикою, частка держслужбовців першої та другої категорій, притягнутих до адміністративної відповідальності, у 30 разів менша, ніж держслужбовців третьої і четвертої категорій. Тобто чим вища посада та ранг державного службовця, тим менша вірогідність того, що його буде притягнуто до відповідальності.

Іншою проблемою є й те, що на сьогодні корупція не є кримінальним злочином. Максимальне покарання, яке очікує на посадовців, щодо яких складено адмінпротоколи про корупційні діяння, – штрафи на мізерну суму. Така міра покарання не відповідає ступеню суспільної небезпеки корупційних діянь.

Водночас для успішної боротьби з корупцією необхідно передбачати в Державному бюджеті чималі кошти. Адже на даний час склалася ситуація, що переважна більшість працівників правоохоронних органів вимушені купувати формений одяг, комп'ютерну та офісну техніку за власний кошт. І таких прикладів – десятки. Якщо взяти ситуацію в органах внутрішніх справ, то за останні десять років обсяг видатків Державного бюджету за бюджетною програмою “Забезпечення заходів спеціальними підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю МВС України” зменшився більш як у 10 разів. Доводиться констатувати, що на даний час злочинці оснащені набагато краще, ніж правоохоронці. Така сама ситуація з незадовільним матеріально-технічним забезпеченням склалася і в Службі безпеки України та інших правоохоронних органах. Разом з тим, незважаючи на мізерне фінансування, результативність роботи ГУБОЗ МВС України значно поліпшилася. Заслуговує на позитивну оцінку діяльність Державної податкової адміністрації.

Аналіз роботи правоохоронних та судових органів України засвідчує, що їх ефективність багато в чому залежить від чітко сформульованих вимог нормативно-правих актів, що регулюють їх діяльність. Саме тому Комітет здійснює активну законотворчу роботу. Зокрема, доопрацьовуються антикорупційні законопроекти, внесені до Верховної Ради України Президентом України.

Однак треба зауважити, що подані законопроекти з самого початку не мали одностайної підтримки та неоднозначно сприймаються науковцями, громадськістю, а також практиками. Три сотні сторінок зауважень та пропозицій, які опрацьовує робоча група Комітету, свідчать про те, що багато положень законопроектів відірвані від українських реалій. Окремі норми невдало запозичені з міжнародного законодавства.

Варто пам'ятати, що суспільна важливість порушених проблем вимагає виваженого та обґрунтованого підходу до їх вирішення, оскільки за цими законами доведеться жити всій країні. Необхідно виробити спільно узгоджену позицію щодо зміни антикорупційного законодавства України. Саме тому виникла гостра необхідність провести такі слухання та дізнатися думку з цих питань науковців і практиків, депутатів і суддів, представників громадськості.

ДЖИГА М. В.,

заступник Голови Комітету Верховної Ради України
з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Добрий день, шановні колеги, ми раді вітати вас на наших слуханнях! Хочу поінформувати, що ми запросили вас для того, щоб порадитися з приводу трьох законопроектів, внесених Президентом України, які сьогодні опрацьовуються в Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією. Ці законопроекти впливають з Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Як ви пам'ятаєте, у жовтні 2006 року в сесійній залі відбулася велика дискусія щодо ратифікації Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та прийняття відповідних законопроектів. Нинішній міністр юстиції Микола Васильович Оніщук, який тоді був народним депутатом, вніс пропозицію ратифікувати цей міжнародний документ із зауваженням, що він набере чинності тільки після ухвалення відповідних законів. Тобто мова йде про три законопроекти, які Верховна Рада України 18 жовтня 2006 року направила на повторне перше читання, і які тепер доопрацьовуються в Комітеті.

Ми сподіваємося, що, отримавши від нас інформацію (вам роздані відповідні матеріали і законопроекти), ви опрацюєте її та подасте до Комітету пропозиції щодо вдосконалення цих законопроектів.

Перший законопроект базовий – “Про засади запобігання та протидії корупції”, він спрямований на вдосконалення законодавства України щодо притягнення до кримінальної і адміністративної відповідальності осіб за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією, і містить певні новації. Просив би, щоб ви теж ознайомилися з ними і надали нам консультації.

Другий законопроект “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення” передбачає зміни до Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів та до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Треба зазначити, що ряд статей Кримінального кодексу України, які на сьогодні діють, дещо не відповідають принципам Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, скажімо в частині відповідальності за хабарництво та інші посадові злочини. Є ще цілий ряд доповнень, які також треба опрацювати і внести на розгляд Верховної Ради для прийняття їх як закону.

І третій законопроект “Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень”. Така відповідальність запроваджена в ряді європейських країн, вона досить ефективно діє і допомагає державі вести боротьбу з корупцією. Думаю, що стосовно цього законопроекту також є питання, але сьогодні Україна має певні борги перед Радою Європи і європейською спільнотою з виконання своїх зобов'язань.

У “Перехідних положеннях” Конституції визначено, що протягом п'яти років, тобто в 2000 році, мав бути створений слідчий апарат, незалежний від правоохоронної системи, мали бути визначені статус прокуратури, інші засади, що сприяло б боротьбі з корупцією. На жаль, на сьогодні нічого не зроблено. Навіть не вирішені технічні питання. Наприклад, керівні документи, що надходять в Україну

через Міністерство закордонних справ, вчасно не перекладаються і не доводяться до відома правоохоронних органів, а також тих, які повинні адаптувати наше законодавство до європейських стандартів.

Не буду говорити про небезпеку, яка існує сьогодні в державі у зв'язку з корупцією, але як людина, яка все своє життя присвятила боротьбі із злочинністю і зараз працює в Комітеті, мушу зазначити, що тільки на рівні розмов все й закінчується. Хотілося б, щоб сьогоднішнє наше засідання на цьому не закінчувалося, щоб ми отримали від вас нормальну інформацію, опрацювали її, тому що кожне відомство бачить цю проблему по-своєму.

Я єдине хочу сказати: на сьогодні в державі кожне міністерство, кожен уряд, який існував, мало що зробили для того, щоб боротьба з корупцією була більш ефективною. Навпаки, кожне міністерство практично є корупційною схемою. Кожен міністр приходить на посаду із схемою, де можна організувати викрадення бюджетних коштів.

У нас не створено експертного органу, який надавав би антикорупційні висновки на законопроекти. Візьміть, наприклад, Закон “Про податок на додану вартість”. Всі знають, що це злочинна схема, але чомусь усіх в державі це влаштовує. Цього закону, я вам відповідально заявляю, ніхто в державі не знає як слід (це декілька томів). Знають тільки одне: за цим законом повертається ПДВ. І на цих повернутих коштах виросло вже не одне покоління мультимільйонерів у нашій країні. І нічого держава... Жоден міністр за три з половиною роки не був заслуханий ні координаційною радою, ні комітетами – ніде.

Був координаційний комітет. Який він не був, але сьогодні і його немає – скасували. І нічим його замінити, в державі немає органу, який міг би при главі держави за участю широкого загалу – фахівців, правоохоронних органів, засобів масової інформації – розглянути питання якогось міністра, звіт про корупцію. Зрозуміло, що руками лише правоохоронних органів корупцію не подолати. Треба це робити на державному рівні.

Наприклад, у Франції є служба, яка об'єднує всі відомства, аналізує, прогнозує, видає уряду і парламенту відповідні пропозиції для того, щоб приймалися антикорупційні закони. Ми скасували Закон “Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти”. Слава Богу, він суперкорупційний. Однак тепер лобіюються інші закони, наприклад про незалежний аудит, ту саму схему намагаються протягти через парламент. Для чого? Щоб отримувати тіньові надприбутки. Цю проблему потрібно кардинально вирішувати.

Тому без прийняття цих трьох базових законів ситуація не зрушиться. Сподіваюся, ви всі ознайомитеся з цими проектами, я не буду вдаватися до аналізу кожного, і надасте нашому Комітету нормальні рекомендації, які могли б послугувати вдосконаленню законодавства в цій сфері.

Закон “Про боротьбу з корупцією” застарілий, він недосконалий, до нього внесено багато змін, він фактично не діє. Якщо десь і виявляється корупція, складаються протоколи, то це на рівні голови чи секретаря сільської ради... Тобто це зовсім не те, чого сьогодні чекає від нас суспільство.

Ми були у Франції, тут присутні члени делегації, нас запитували: “У вас в Україні, що, мода на суперсучасні, суперкруті автомобілі?”. Ну соромно за кордон їхати, коли в нормальній цивілізованій країні ставлять такі запитання! А хіба не так? Ви подивіться, що робиться: яхти, літаки персональні, суперавтомобілі, і все це – в бідній країні. Я думаю, що це аморально. Дорвалися! Немає гальм ні в кого! І держава не може нічого з цим зробити.

Без цих трьох базових законопроектів у державі питання боротьби з корупцією не зрушиться. Тому головне завдання Комітету на сьогодні – опрацювати і за вашої підтримки підготувати прийняття цих законопроектів, які адаптовані і цивілізовано вже працюють у Європі, у Сполучених Штатах Америки, практично в усьому світі, в нормальних країнах. Тому що на сьогодні у нас немає нормального закону, який може поставити перепони на шляху подальшого скочування до кримінальної держави, ми вже близько до цієї межі підійшли.

Тому ще раз дякую вам за увагу, виступ мій вийшов досить емоційним, але це повинно сьогодні турбувати кожного з нас, тому що в державі зовсім... Я вам ще наведу приклади, як ведеться боротьба з хабарами.

Як відомо, хабар – найпоширеніший у нашій країні вид корупції. Ось кількість фактів хабарництва, кримінальні справи за якими знаходилися у провадженні (справи про хабарі веде прокуратура): 2005 рік – 4150, 2006 рік – 3676, 2007 рік – 3406, тобто пішов спад. З числа тих, що знаходилися у провадженні, до суду направлено лише половину: 2005 рік – 2731, 2006 рік – 2570, 2007 рік – 2478. Усього осіб, вироки щодо яких набрали законної сили (тут показник зовсім низький): 2005 рік – 926, 2006 рік – 939, за перше півріччя 2007 року – 583. Кількість осіб, яких засуджено: 2005 рік – 603, 2006 рік – 687, 2007 рік – 398. З них до позбавлення волі – 30, 39 і 17 відповідно. Оце кінцевий результат: з 4150 до 17.

Постає запитання: де поділися інші учасники злочинних діянь? Що трапилося, куди вони поділися? Якщо юристи розуміють, що справи можуть бути закриті, призупинені, то люди кажуть (а вони тепер знають, засоби масової інформації працюють нормально): відкупилися, заплатили і їх не притягли. І в чомусь вони, мабуть, мають рацію.

Тому я, інформуючи про це, просто хотів би, щоб кожен з вас надав нам допомогу, як правильно і ефективно відпрацювати ці три законопроекти. Коли ці закони будуть прийняті, ми зможемо побудувати структуру, яка вестиме боротьбу з організованою злочинністю і корупцією. На сьогодні її ведуть дві структури – Служба безпеки, спеціальні підрозділи, і УБОЗ Міністерства внутрішніх справ під наглядом Генеральної прокуратури. Однак у самому Міністерстві внутрішніх справ, зокрема у службі захисту економіки (колишній ОБХСС), виявлено дуже багато корупційних діянь, а направлено до суду ще менше, ніж за хабарі. Що це означає? Що така служба сьогодні не потрібна державі. Якщо мова йде про кримінальні надприбутки, то цю службу треба переформатувати, зробити її підрозділом у системі МВС, підпорядкувати її УБОЗ, і нехай буде потужний підрозділ по боротьбі з корупцією з усіма повноваженнями. Це буде хоч якийсь невеличкий крок для наведення порядку в державі. Так само, мабуть, і підрозділи Служби безпеки України.

СМЕЛЬЯНОВА І. І.,
заступник Міністра юстиції України.

Шановний Ігоре Григоровичу! Шановні учасники комітетських слухань! Мій виступ прозвучить в унісон з тим, про що щойно говорив Микола Васильович. Передовсім він наголосив на необхідності якнайшвидшого прийняття антикорупційного пакета законів як необхідної передумови, по-перше, виконання міжнародних правових зобов'язань, взятих Україною при вступі до Ради Європи, а по-друге, для того щоб, врешті-решт, якщо не подолати (а подолати це явище ще жодній країні світу не вдалося), то принаймні максимально детінізувати корупційні чинники і мінімізувати корупційні злочини.

Якщо говорити взагалі про корупцію як явище, то вона справді надзвичайно впливає на всі сфери життєдіяльності. Економіка, соціальна сфера, державне управління, міжнародні відносини – будь-який з напрямів діяльності держави у нас не позбавлений корупції.

За результатами різних соціологічних досліджень, проведених і українськими, і міжнародними інституціями, бачимо, що громадяни України серед першорядних проблем, поряд з низьким рівнем заробітної плати, невисоким рівнем соціальної захищеності, називають також називають проблему корупції в усіх гілках влади, особливо наголошуючи на виконавчій і судовій.

Пригадаймо нещодавні події, коли ми намагалися ратифікувати конвенції. Цивільну ми ратифікували, і після цього Україна мала можливість стати вже повноправним членом ГРЕКО. А Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією Ради Європи і Конвенція ООН проти корупції, хоч і ратифіковані, досі не набули чинності в Україні, тому що не прийнято відповідних законів. Закон “Про міжнародно-правові договори” вимагає, що приєднання до будь-якого міжнародно-правового договору має відбуватися одночасно з імплементацією національного законодавства. А нам є що імплементувати: і Закон “Про боротьбу з корупцією”, і Кримінальний кодекс вже далеко відстали від міжнародно-правових стандартів, які діють у світі.

Я вже не кажу про такий важливий напрям, як антикорупційна політика, як координація зусиль всіх державних органів, тому що це взагалі відсутнє на сьогодні в нашій державі. Якщо перші дві складові є, але вони не відповідають міжнародним стандартам, то ця складова взагалі відсутня. Тобто на сьогодні в державі немає органу, який відповідав би за антикорупційну політику, за вироблення національної стратегії, який координував би дії всіх державних органів у цій частині. Бо кожен робить щось своє, в закритому режимі, ми не збираємося, не обговорюємо ці проблеми, тому в нас і в теоретичній площині (маю на увазі законодавство), і в практичній (застосування законодавства) виникають великі проблеми.

Якщо говорити про міжнародно-правові зобов'язання (а я вже сказала, що з часу ратифікації Цивільної конвенції ми стали повноправними учасниками Групи держав Ради Європи проти корупції (ГРЕКО)), то варто згадати 25 рекомендацій, наданих нашій державі. Я можу зараз загально процитувати деякі з них: це те, що загальна антикорупційна політика відсутня (про що я говорила), кримінальна відповідальність за корупцію, конфіскація злочинних доходів, це і напрям міжнародної співпраці, який теж потребує змін, і заходи запобігання корупції, і засоби вирішення конфлікту інтересів, і все, що стосується прозорості державної служби – прийняття

на державну службу, не тільки декларування доходів державними службовцями, а й оцінка витрачання коштів (сума, яку державні службовці витрачають на свої потреби, має бути співвідносною з рівнем отриманих доходів).

Передусім ГРЕКО наголосила на необхідності розроблення детального Плану дій з реалізації національної антикорупційної стратегії. У цьому ключі треба відзначити, що Президент своїм указом схвалив Концепцію подолання корупції в Україні “На шляху до доброчесності”. Концепція схвалена ще 2006 року, але якщо ми зараз проаналізуємо, що з того часу зроблено в державі у плані нормотворчого забезпечення, інституційної реформи (те, про що я говорила, – створення відповідного органу), то поки що в нас у цій частині штиль.

І якщо говорити взагалі про створення такої інституції, як антикорупційна політика, варто згадати також про ініціативи, які були розроблені і нещодавні подані на розгляд Кабінету Міністрів Міністерством юстиції. З ряду документів, у тому числі із згаданого указу Президента, випливає, що на Міністерство юстиції має бути покладено відповідні функції з вироблення антикорупційної політики та здійснення антикорупційної експертизи законопроектів, що подаються на правову експертизу. Тому що експертизу на предмет корупційних чинників і корупційних ризиків проекти законів взагалі не проходять, і будь-яких стандартів щодо проведення цієї експертизи в державі також немає. Хоча ми знаємо, що в ряді держав світу така практика існує. І ми брали її за взірць, коли пропонували такі підходи, це знайшло відображення і в актах Президента: покласти на Міністерство юстиції функції антикорупційної політики. Тому що це не боротьба, це – стратегія і координація зусиль.

Завдання передовсім лежить у площині створення правових механізмів, які відповідатимуть міжнародним стандартам та працюватимуть в умовах нашої правової системи і в умовах сьогодення. Це, звичайно, неможливо зробити без багатьох складових, у тому числі треба також подумати і про складову боротьби з корупцією, про зміну підходів в організації роботи правоохоронних органів щодо боротьби з цим явищем.

Стосовно законопроектів, внесених на розгляд парламенту Президентом України. До речі, коли цей пакет документів готувався одночасно з проектами законів про ратифікацію двох міжнародних конвенцій – Конвенції ООН проти корупції і Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією Ради Європи, то ці документи народжувалися у стінах Міністерства юстиції. Так, вони неоднозначно сприймаються громадськістю, так, вони викликали багато дискусій серед депутатського корпусу під час обговорення на засіданні Комітету, але це не означає, що не треба рухатися далі. Це не означає, що ми не маємо імплементувати норми міжнародно-правових актів у національне законодавство лише через те, що це щось нове, яке нами не дуже сприймається, як, наприклад, віднесення до суб’єктів корупційних злочинів чи корупційних правопорушень посадових осіб не тільки в публічній, а й у приватній сфері.

Ми говоримо про такий взагалі новий інститут, як відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних злочинів. Але це нормально, весь світ вже працює за цими стандартами, ефективно працює. Ми передбачали в цьому законі, що відповідальність юридичної особи наставатиме лише після набрання вироком законної сили. Коли щодо посадової особи відповідної юридичної особи буде вирок, який набере законної сили і підтвердить, що дійсно в інтересах цієї юридичної особи було

вчинено корупційний злочин, наприклад дано хабар. Проте мають бути передбачені відповідні санкції не тільки щодо фізичної особи, а й щодо керівника чи головного бухгалтера. Адже якщо він вчиняє так дії, дає хабар, він вчиняє ж їх не на свою користь, а щоб отримати якісь пільги для суб'єкта підприємницької діяльності – юридичної особи, наприклад у питаннях оподаткування. То мають бути відповідні санкції або штрафні санкції. Ми передбачили, і це відповідає всім міжнародно-правовим стандартам, не тільки штраф, а й ліквідацію юридичної особи.

Якщо говорити про проект Закону “Про засади запобігання та протидії корупції”, то хотілося б привернути увагу до кількох складових. Що ми намагалися запропонувати принципово нового порівняно з тим, що вже існує на сьогодні? По-перше – визначення органу антикорупційної політики, я про це говорила, не буду зупинятися. Крім того: визначення засад врегулювання конфлікту інтересів, необхідність запровадження кодексів поведінки певних категорій осіб, проведення антикорупційної експертизи і на державному рівні, і на рівні громадського обговорення, нові підходи до участі громадськості у проведенні антикорупційних заходів.

Цими законопроектами у нас вперше встановлюються вимоги щодо боротьби з корупцією не лише у сфері державного управління, а й у приватноправових відносинах. Також хотілося б сказати, що такі підходи, як, наприклад, поширення на приватну сферу відповідальності, у тому числі й кримінальної, якраз дуже активно дискутувалися, коли ми розробляли ці проекти, збирали думки науковців. Ми, до речі, проводили експертизи цих законопроектів, залучали міжнародних правових експертів, запрошували їх до України. Хочу сказати, що, наприклад, експерт Ради Європи Драго Кош як приклад наводив досвід Словенії і наголошував на ефективності тих законодавчих ініціатив, які були імplementовані і практично втілені в життя.

Якщо говорити про нові підходи до кримінальної відповідальності, дійсно, у нашому Кримінальному кодексі є розділ “Посадові злочини”, але цього недостатньо для твердження, що українське законодавство відповідає міжнародно-правовим стандартам. Тому що, наприклад, такого інституту, як торгівля впливом, передбаченого Кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією, у нас немає.

Крім того, у нас немає диференціації кримінальної відповідальності посадових осіб шляхом виділення їх в окрему категорію суб'єктів злочину і осіб, які виконують організаційні розпорядження чи адміністративні функції в приватноправовій сфері. Звичайно, в таких випадках відповідальність має бути різною, вони мають бути розведені по різних статтях. Ну, і багато іншого, я зараз не буду зупинятися.

Я просто хотіла, звертаючись до всіх учасників комітетських слухань, закликати перейти від деструктивну, від просто критики, що це неможливо, бо такого не може бути в нашій державі, до нормальної дискусії, до роботи над конкретними законопроектами. А якщо критикувати, то давайте переходити у площину внесення конкретних пропозицій, що треба змінити в цих законопроектах, давайте знову запрошувати міжнародно-правових експертів. До речі, експертизу згаданого проекту постанови, де функція покладається на Мін'юст, де запроваджується інститут урядового уповноваження в питаннях боротьби з корупцією, проводили експерт Ради Європи Драго Кош і член Моніторингового комітету ПАРС Рената Вольвенд. Вони стверджують, що він цілком відповідає міжнародно-правовим стандартам.

Дякую за увагу.

МІЩЕНКО С. Г.,
Голова Комітету Верховної Ради України
з питань правової політики.

Вдячний за запрошення. Передовсім хочу подякувати робочій групі минулого і цього скликання за те, що справді виконана титанічна робота, а також науковцям, представникам правоохоронних органів, працівникам Міністерства юстиції – всім, хто працював над цими законопроектами і вносив пропозиції. Особисто я подав більше 200 поправок і вважаю, що в тому вигляді, в якому вони існують на сьогодні, ці законопроекти не можна приймати. Спробую у стислий час це довести.

Ми знаємо: якщо хочемо побороти корупцію, то треба не точково вносити зміни до окремих законодавчих актів, а системно працювати над боротьбою з корупцією. На чому вона має базуватися?

Перше – це дійсно повна законодавча база, включаючи підзаконні акти, внутрішні акти, які існують в органах, що ведуть боротьбу з корупцією.

Друге – незалежність працівників правоохоронних органів та суддів, які повинні приймати рішення стосовно корупційних діянь посадовців та інших осіб, які є суб'єктами корупційних діянь. А водночас і відповідальність цих осіб за те, що вони роблять.

Третє (тут всі відзначали, що це конче потрібно зробити) – запровадження антикорупційної експертизи всіх законопроектів. Тому що ми побороти Тендерну палату, це правильно, а тепер хочуть зробити іншу тендерну палату, вносячи зміни до податкового законодавства, зокрема щодо ПДВ, інших законодавчих актів, тому що корупційні схеми існують і без того. І якщо ми прийнемо ці законопроекти, вони й надалі існуватимуть. У нас передбачена одна стаття – антикорупційна експертиза законопроектів, а хто її проводитиме, яким чином, які можуть бути висновки, чи обов'язкові вони до виконання – цього не передбачено. Якщо прийняти декларативну норму і забути або щоб тільки ратифікувати конвенції – це одна справа, а якщо ми хочемо справді боротися з корупцією в Україні, як кажуть, на всіх фронтах – потрібно все це передбачати.

Четверте – прямий доступ громадськості і засобів масової інформації до інформації та прямої участі в боротьбі з корупцією.

І п'яте, найголовніше, що об'єднує все інше, – політична воля вищих посадовців України, які справді хочуть підняти боротьбу з корупцією на належний рівень. Тоді буде і перше, і друге, і третє, і четверте.

На сьогодні, на жаль, у нашому домі немає згоди не тільки з цього питання, а й з інших питань, ми по-різному дивимося на боротьбу з корупцією в Україні. У нас немає спільної думки з цього приводу, і це проблема. У нас боротьба з корупцією починається перед виборами – парламентськими, достроковими, президентськими чи іншими, тоді всі борються з корупцією. Як тільки вибори завершуються, ще, може, одна чи дві конференції відбудуться, і знову забувають про це. Тому я вважаю, що доки не буде політичної волі всіх політичних гравців у нашій країні, ми цю справу не зрушимо. Під час минулого скликання ми рік працювали, я був

головою робочої групи, тепер Микола Васильович працює над цією проблематикою, насправді це питання має бути спільним. Тому я закликаю всіх відкинути амбіції і дійсно повернутися обличчям до народу, до країни і піднести боротьбу з корупцією на належний рівень.

А тепер тезово стосовно законопроектів. Я не казатиму про 200 поправок, бо й дня не вистачить. Що необхідно зробити?

По-перше, визначити і для народу, і для правоохоронців, і для всіх, що у нас вважається корупційним злочином, а що корупційним адміністративним правопорушенням. Ви не назвете жодного законодавчого акта, жодного підзаконного акта, де було б чітко сказано, що хабар – це корупційний злочин, що зловживання – це корупційний злочин. І законопроекти, які ми розглядаємо, також цього не визначають. Немає цього поняття і в підзаконних актах, тобто щоб внутрішнім наказом якимось за підписом Іванова, Петрова, Сидорова було сказано, що ці 5 злочинів корупційні, а ці 10 – корупційні адміністративні правопорушення. Немає таких статей у нас, і ніхто не скаже, що це корупційний злочин. Я, наприклад, не знаю таких злочинів.

По-друге, треба розмежувати суб'єкти приватного і публічного права, які будуть суб'єктами корупційних діянь. Я згоден, що в усіх цивілізованих країнах це існує, але, на жаль, Україна – ще не цивілізована країна. Чому? Бо якщо ми подивимося на суб'єктів корупційних діянь, визначених у цих законопроектах, а це нотаріуси, адвокати, експерти, приватні підприємці, тільки домогосподарок бракує, – стовідсотково населення країни в тюрмах сидітиме. Розумієте, якщо ви в Німеччині дасте поліцейському хабара за перевищення швидкості, то сидітимете в тюрмі, а ми в правах маємо пропуск номіналом двадцять чи п'ятдесят гривень. Оце і все питання.

Тому давайте прив'язувати міжнародні норми до українських реалій. У конвенціях вказується, що необхідно узгоджувати з національним законодавством і з тією системою, яка існує. Якщо ми прийдемо до того рівня, що будемо мати правоохоронні органи і системи, які не братимуть хабарів, тоді приватні особи не зможуть їх давати. А зараз ми через палички оці, які роблять правоохоронні органи...

Оця цифра, 4 тисячі хабарів, якщо ви зробите завтра суб'єктами приватних підприємців, повірте мені, зросте до десятків, сотень тисяч. І ми будемо звітувати перед Радою Європи, що боремося з корупцією, бо виявляємо вже не 4 тисячі, а 100 тисяч хабарів. А сидітимуть у тюрмах не міністри, не заступники міністрів, не начальники управлінь, ніхто з них не сидітиме, а сидітимуть приватні підприємці.

Тому давайте системно підходити до цього питання. Боротися треба, але треба системно боротися, а не змушувати правоохоронців іти на такі речі, щоб показниками видавати бажане за дійсне.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Спасибі, Сергію Григоровичу.

У нас лунає дзвоник, я просив би, щоб ви на нього реагували правильно, бо інакше ми відірвемося від регламенту, і нам буде дуже складно працювати.

Тут запитання, Сергію Григоровичу.

ДЖИГА М. В. Дуже цікавий ваш виступ, і я хотів би просто у вас як відомого юриста, фахівця запитати поради. У Франції діє закон про те, що якщо в анонімній заяві чи іншому повідомленні йдеться про організовану злочинність, вона підлягає розгляду як звичайна заява. Як ви до цього ставитеся? Тобто до розгляду анонімних повідомлень, де йдеться про організовану злочинність.

МІЩЕНКО С. Г. Я ставлюся до цього позитивно. Але ж ви знаєте, наші правоохоронні органи теж розглядають такі заяви, хоча офіційно на них не відповідають. У нас в законі є пряма стаття, за якою на анонімки ми не відповідаємо. Але ж ви працювали у правоохоронних органах і знаєте, що така інформація береться до уваги, заводиться ОРД, УРС. На законодавчому рівні, я з вами згоден, треба закріпити це положення, щоб, як кажуть, не засвітити людину, яка повідомляє про злочин. Тому що ви знаєте, що може бути з цією людиною. Я повністю підтримав би таке положення в нашому законодавстві.

ТЕЛЕСКАФ ДАНІЕЛЬ,

виконавчий директор Базельського інституту управління
(Швейцарська Конфедерація).

Я перебуваю в Україні як експерт Ради Європи, мене запросили представити вам деякі ідеї і бачення того, яким чином багатьом країнам вдалося втілити міжнародні стандарти у своє внутрішнє законодавство. Перш ніж говорити про деталі, я хотів би висловити кілька ідей стосовно того, чому ми вважаємо, що гармонізація законодавства є важливим моментом.

Хтось може сказати, що кожна країна повинна шукати свій власний шлях боротьби з корупцією, ви краще знаєте, яке у вас життя, то навіщо гармонізувати національне законодавство з міжнародним. Є щонайменше дві причини.

По-перше, я працював у багатьох країнах, у багатьох регіонах світу і не думаю, що корупція – це якийсь регіональний, суто національний феномен. Корупція є повсюди, навіть ті країни, які вірять, що в них немає корупції, також мають корупцію, але вона може мати трохи інакші форми.

По-друге, я не думаю, що корупція – це культурне явище, в жодному разі, корупцію можна побачити в будь-якому суспільстві, тільки ступінь відрізняється в різних країнах. Якщо ми кажемо про корупцію, пов'язану з великими сумами грошей, то за своїм характером вона є транснаціональним явищем. Якщо хтось заробляє величезні гроші за рахунок корупції, звичайно, він намагається вивести ці кошти за кордон. Я із Швейцарії і, повірте, знаю, про що кажу. Декілька років тому я в Швейцарії займався розслідуванням справи з відмивання грошей і бачив дуже багато банківських рахунків, зокрема й українських політиків, хоча не можу назвати прізвища, і багатьох людей з інших країн. Одна з фундаментальних проблем у розслідуванні таких справ – брак саме гармонізації національного законодавства з міжнародним.

Наведу такий приклад. Політика, яку ми проводимо, і багато нефінансових центрів поділяють таку точку зору: ці гроші розглядаються як викрадені активи і мають бути повернуті тим людям, у яких були викрадені. Думаю, це абсолютно зрозуміло, але, хоч як дивно, це досить нова ідея, тільки декілька років тому європейські країни погодилися з тим, що гроші треба повернути тим, кому вони належать.

Одна з базових проблем, з якою ми стикаємося в цій сфері, полягає в тому, що те, що вважається злочином у нашій країні, в інших країнах злочином не вважається. Відтак якщо, наприклад, відбувається торгівля впливом, і це не є злочином в Україні, то ми не можемо конфіскувати активи, зароблені за рахунок цього. І це також аргумент на користь запровадження міжнародних стандартів. Те саме стосується і відповідальності юридичних осіб за корупційні дії, що дуже допомагатиме у процесі повернення коштів. Повірте, там, де нам вдалося успішно репатріювати викрадені кошти, громадськість була добре обізнана з тим, що відбувається, і всіляко вітала свій уряд з перемогою в цих справах. А в деяких регіонах не вдалося подолати юридичні перешкоди, надто затягувалися юридичні дебати, і кошти не поверталися.

Ми з вами говорили про міжнародні стандарти – це стандарти ГРЕКО, стандарти ООН, стандарти ОБСЄ, яка проводила моніторинг країн. Звичайно, ГРЕКО приділяє велику увагу Україні. Що означають ці звіти? Ви знаєте, мабуть, вам буде неприємно почути багато критики на свою адресу, і треба сказати про те, що наслідки цих звітів ідуть набагато далі. Маю на увазі прямі іноземні інвестиції. Нині вони здійснюються на основі оцінки країн. Зокрема, над цим працює наш інститут, ми надаємо поради транснаціональним корпораціям, якщо вони хочуть інвестувати, і в них є декілька різних варіантів. Ми інформуємо їх про ситуацію в кожній окремій країні щодо корупції. Ці компанії дуже придивляються. Якщо буде розглядатися Україна чи якийсь сусід України, то вони дивляться за звітами, якою мірою законодавство гармонізовано з міжнародним.

Ще один аспект – боротьба з відмиванням грошей. Дедалі більше міжнародних банків приймає підхід на основі оцінки ризиків. Це означає, що трансакції набагато інтенсивніше моніторять у тих країнах, де ризики корупції, на думку банку, є вищими.

Що це означає на практиці? Якщо українська компанія хоче експортувати свої товари, скажімо, до Німеччини чи до іншої європейської країни або постачати свої товари за Атлантику, звичайно, процес трансакції має проходити дуже гладко. Проте якщо у вас негативний рейтинг стосовно корупції, вартість такої трансакції підвищується, навіть до рівня, що трансакція стане неможливою. Останнім часом ми спостерігали, що деякі люди з окремих країн навіть не можуть відкрити рахунки в європейських банках саме через брак гармонізації, через брак політичної волі керівництва цих країн здійснити гармонізацію. Відтак, як бачите, брак гармонізації, недотримання міжнародних стандартів мають серйозні практичні наслідки.

Власне, маю сказати, що я просто не мав часу добре проаналізувати законопроекти, які розглядаються, але експерти Ради Європи працювали над ними. І мої колеги, і пан Шлапак нададуть вам детальний аналіз цих проектів. З того, що я бачив, можу сказати, що все йде у правильному напрямі. Я хочу привітати людей, які долучалися до розробки цих законопроектів, але тепер їх треба перевтілювати у конкретні законодавчі норми і головне – запровадити на практиці.

Декілька конкретних зауважень.

Загальне зауваження стосується того, що я називаю браком чіткості у розмежуванні відповідальності. Я не бачу цього в даних законопроектів. Так, ідеї там дуже гарні, але я все-таки не бачу цього розмежування, хто точно за що і яким чином відповідає.

Ну ось, наприклад, йдеться про конфлікт інтересів. Це дуже позитивно, але я не бачу наступного кроку: що це означатиме, хто чим буде займатися у зв'язку з цим, хто відповідатиме за запровадження цих підходів? Це можна зробити наступними змінами чи окремим законом – вам вирішувати, як це забезпечити. Однак якщо ви робите лише один крок і тільки визначаєте принцип, цього недостатньо. Корупцію не можна подолати тільки за рахунок заяви про свої принципи. Треба далі рухатися практичними кроками.

Ще одна ремарка загального характеру: у світі немає абсолютно досконалих законів у боротьбі з корупцією. От у нас у Швейцарії є закони, але вони мають свої недоліки. Наприклад, ГРЕКО надала нам дуже добрі рекомендації щодо поліпшення законодавства. Так, досконалих законів немає, тому я пропоную не чекати, доки ви вдосконалисте закон до ідеальності. Будь-який закон є корисним, він рухатиме вас уперед. Антикорупційне законодавство необхідно регулярно переглядати, кожні три-п'ять років. І мої коментарі, звичайно, не є вичерпними, я просто намагаюся коротенько поінформувати про деякі аспекти.

Наприклад, тут говорили про створення органу, що відповідав би винятково за боротьбу з корупцією. Я думаю, що всі органи, без сумніву, повинні мати повноваження у боротьбі з корупцією. У мене багато друзів живуть в Україні, і мені здається, що тут це стосується всіх аспектів державної служби. Хоч у деяких країнах виявилось дуже корисним мати один орган (міністерство чи директорат), який забезпечує запобігання корупції, розробляє, так би мовити, порядок денний запобіжних заходів, координує зусилля інших органів.

З іншого боку, я знаю дуже багато добрих прикладів, коли в правоохоронних органах створюються спеціальні підрозділи, що опікуються найбільш резонансними справами. Тобто вони займаються не поліцейським, який взяв 10 гривень хабара, а політиками найвищого рангу. Звичайно, що такий орган повинен мати дуже високий рівень незалежності, щоб на його шляху не можна було створювати перешкоди і щоб унеможливити негативний політичний вплив.

Дуже важливими є, наприклад, прозорість фінансування політичних партій, правила щодо конфлікту інтересів. Не можна обійти конфлікти інтересів суто законодавчо. Ну, ви знаєте, я маю своє приватне життя, наприклад, і мені доводилося з цим стикатися. Проте якщо ви робите це прозоро, даєте можливість широкому загалу, ЗМІ мати доступ до цієї інформації, і якщо це можна широко обговорити, то ви вже на 90 відсотків запобігли цій проблемі і з нею вже набагато простіше працювати.

Тепер стосовно запобіжних заходів. Думаю, всі погодяться з тим, що державні закупівлі, раціональне витрачання державних коштів – це винятково важлива царина. Звичайно, ми моніторили ситуацію в Україні, і ГРЕКО цим займалася. І ми бачимо, що тільки закони, які намагаються діяти на упередження, чи Кримінальний кодекс не є достатніми для цього. Необхідно проаналізувати закони, в яких ідеться про державні закупівлі, і саме там подбати також про зменшення ризику корупції.

Запобігання відмиванню коштів – ще один напрям, що сприяє боротьбі з корупцією. Хочу сказати, що Україна багато досягла в цій галузі і в цих програмах, я можу вас тільки привітати. Те саме треба розробити і в царині подолання корупції. Мабуть, ви пригадуєте часи, коли Україна перебувала в так званому чорному списку країн, які мали недоліки у своїй політиці, спрямованій проти відмивання коштів. Я дуже не хочу, щоб Україна потрапила у список країн, які недостатньою мірою борються з корупцією, з тих причин, про які я вам щойно сказав.

Якщо подивитися на кримінальне законодавство, знову-таки, зі свого досвіду, зокрема в цьому регіоні, можу стверджувати: якщо є політична воля, ви можете

успішно боротися з корупцією, маючи навіть чинне законодавство. Пригадаймо Радянський Союз, де хабарництво було кримінальним злочином. Якщо є політична воля, то можна боротися. Але якщо подивитися на міжнародні стандарти у кримінальному законодавстві, то їх втілення у внутрішнє законодавство дуже важливе.

Я вітаю те, що в законопроекті згадуються державні службовці. Я також радий, що юридичні особи також будуть переслідуватися за кримінальні злочини. Деякі країни ще не запровадили такого у своєму законодавстві, вони ще тільки збираються це зробити. Нам треба подолати застарілі юридичні дебати щодо запровадження відповідальності юридичних осіб. Якщо це неможливо за українським законодавством, то ви можете запровадити адміністративну відповідальність, але повинна існувати відповідальність юридичних осіб за корупційні дії. Ось основна ідея.

Я не побачив у законопроекті підвищення санкцій. Якщо я не помиляюся, до двох років може бути покарання. Потім, у вас дуже короткі терміни розслідування корупційних випадків, на це часто треба набагато більше часу.

На завершення хочу наголосити, що треба дуже чітко розуміти: всі активи, набуті за рахунок корупції, повинні конфіскуватися. Тут декларацій недостатньо, необхідні практичні кроки: треба забирати гроші у тих, хто їх викрав.

ЛУЦЕНКО Ю. В.,
Міністр внутрішніх справ України.

Шановні панове народні депутати! Шановні гості! Передовсім я хотів би подякувати вам, Ігорю Григоровичу, за ініціативу проведення таких слухань. На мою думку, надзвичайно важливо почути всі думки, з тим щоб на окремому засіданні парламенту, можливо, прийняти не окремий закон, а пакет законів, які давно вже назріли для реальної, а не міфологізованої боротьби з корупцією.

Я скажу про три конкретні проблеми – боротьба з корупцією, яка визначена законом як адміністративне правопорушення, хабарництво і службові злочини. Всі ці речі я назвав би корупцією, і саме запровадження адміністративної та кримінальної відповідальності – шлях до реального наведення порядку і законності в країні.

Отже, за останні три роки (всі дані наводяться за період 2005–2007 років) відповідно до чинного Закону “Про боротьбу з корупцією” органами внутрішніх справ до суду направлено 6700 протоколів. Ніби нормально. За 84 відсотками з них судами прийнято позитивне рішення, що підтверджує скоєння корупційного діяння. Однак хочу звернути увагу, що практично всі вони оштрафовані на 225 гривень, і лише декілька (за минулий рік – одна особа) відсторонені від посади. Звичайно, так боротися з корупцією неможливо.

Хочу нагадати, що саме в 2005 році, хоч як дивно, на хвилі антикорупційних заяв народні депутати України скасували в цьому законі такий раніше передбачений вид покарання, як позбавлення права обіймати державну посаду після вчинення корупційного діяння. От і виходить, що міліція працює, практично, на протокол у 225 гривень, а, підкреслюю, тисячі порушників антикорупційного законодавства залишаються на своїх посадах, інколи, щоправда, змінюючи їх. Навіть у законопроекті “Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення”, який пройшов перше читання і готується до другого, знову не передбачається відсторонення від державних посад у разі фіксації протоколу про корупцію рішенням суду, незважаючи на Закон “Про державну службу”, який прямо цього вимагає.

Переходимо до другої позиції, ніби вже більш обґрунтованої законом, за яку передбачено кримінальне покарання, – хабарництво. З 2005 року викрито 9800 фактів хабарництва. За цими злочинами до кримінальної відповідальності притягуються 4800 осіб. За цей період з 7800 кримінальних справ, направлених до суду, засуджено майже 2 тисячі осіб, але до позбавлення волі – лише 111, приблизно по 40 осіб на рік. Гора народила мишу.

У даному разі я не маю жодної критики на адресу колег з органів прокуратури, у цьому напрямі в нас дуже добра співпраця. Щороку приблизно 1500 хабарів фіксуються спільно з слідчими прокуратури, закінчується слідство, справа направляється до суду, і лише 40 осіб несуть кримінальну відповідальність у виді позбавлення волі.

Я не хотів вже затримувати шановного народного депутата Міщенка, але хотів би все-таки дізнатися: що робити, панове депутати, з суддями, які, незважаючи на

чітко вказаний у Кримінальному кодексі виключний термін від 3 до 5 або від 5 до 7 років, присуджують що завгодно, але тільки не позбавлення волі? Навіщо міліції взагалі займатися цим, багато чим ризикуючи, якщо практично ніколи результату немає? Скажу більше, я проаналізував, хто ж ці 30-40 осіб, які отримують кримінальні терміни. Знаєте, хто? Працівники міліції, спіймані на гарячому в ході операції служби внутрішньої безпеки, або прокуратури, або СБУ, саме їх до тюрми доводять. А ті, кого вони намагаються притягти до кримінальної відповідальності, ухитряються уникати відповідальності.

У даному разі, на мою думку, можна говорити про відсутність реальних механізмів покарання за хабарництво. Якби 1,5 тисячі службовців на рік отримували хоча б трирічний термін з відстороненням від займаної посади, повірте, зовсім інша антикорупційна атмосфера була б у нашій країні. Мені здається, це очевидно.

Третя проблема – службові злочини. За три останні роки у сфері службової діяльності викрито 49 800 злочинів, після слідства органів прокуратури направлено до суду 37 тисяч кримінальних справ. Також ніби непогана цифра – 37 тисяч службових злочинців. До кримінальної відповідальності притягнуто майже 20 тисяч осіб, засуджено 6800 і менше 700 осіб – до тюремного ув'язнення. Знову гора в 50 тисяч справ народжує мишу в 700 покараних на незначні терміни. Я вже мовчу про те, що серед них немає чиновників першої, другої і третьої категорій.

Не буду зараз посипати голову попелом, а просто скажу, що пропонується.

Перше. Необхідно встановити механізм відповідальності суддів за очевидно неправі рішення, без цього будь-яка діяльність правоохоронної системи є нерезультативною. Або запрацює дисциплінарна палата, або запрацює Вища рада юстиції, або зрештою навіть призначеного безстроково суддю будуть відсторонювати від судочинства, або всі зусилля правоохоронців будуть зведені до нуля, як це, на жаль, сьогодні відбувається.

Друге. Необхідно, як слушно зауважували попередні промовці, дати повніше визначення корупції, зокрема кримінальної корупції. Бо сьогодні всі кажуть про боротьбу з корупцією, а насправді кримінально караною корупції законом не визначено. Необхідно дати нові, сучасніші визначення і розділити адміністративне правопорушення і кримінальну корупцію.

Абсолютно правильно казали попередні промовці про те, що таке законодавство має переглядатися кожні два-три роки. І відповідальність юридичних осіб, і навчання у вузі за протекцією, і проживання в елітному будинку, записане на підставну особу, і використання автомобіля – все це треба визначати в цьому законі і нарешті починати діяти.

Третя позиція, надзвичайно з цим пов'язана, – встановити термін заборони обіймати державні посади особам, які вчинили корупційні діяння. Неможливо жити в країні, в якій 4,5 тисячі людей, визначені судами як корупціонери, обіймають державні посади.

Четверте – встановити обов'язковість декларування доходів держслужбовцями, правоохоронцями, суддями, прокурорами та іншими специфічними категоріями

людей, які представляють державу у відносинах з населенням, та членами їхніх сімей.

У 2005 році я видав наказ, яким зобов'язав усе керівництво міліції, до начальника райвідділу включно, подати декларації. Відповідь була, м'яко кажучи, негативною, бо це не передбачено ні законом, ні Конституцією.

Отже знаменита історія про “Порше”, на якому катався один з чиновників “Кобри”, і сьогодні залишалася б невідомою, бо я не маю його декларації, не маю можливості її отримати. Тому прошу вас, панове народні депутати, терміново забезпечити такий порядок для всіх держслужбовців, правоохоронців, суддів, прокурорів та інших. Мені видається це абсолютно очевидним кроком у боротьбі з корупцією.

Треба також говорити про співпрацю з Держфінмоніторингом. Хто стикався з цим органом, знає, що він взагалі нікому інформації не надає. Я ніколи не забуду історичне засідання Кабінету Міністрів на чолі з Єхануровим, коли Прем'єр-міністр запитав у керівника Держфінмоніторингу: “Мені надаси інформацію?”, а той відповів: “Ні, ми незалежний орган, який нікому не підпорядковується”.

Раз на місяць він справді надсилає до УБОЗ довідку про те, які підозрілі операції за цей місяць відбулися. Що з цим має робити УБОЗ, через тридцять днів після того, як уже, наприклад, 200-300 мільйонів кудись пішли?

У світі вже давно діє механізм, коли в онлайн-режимі всі сумнівні операції, критерії яких передбачено законодавством, подаються, наприклад, до того ж УБОЗ, відбувається перевірка протягом 72 годин, і вони або пропускаються, або заморожуються. Тоді, перепрошую, один з колишніх губернаторів не вивіз би у спортивних сумках сотні мільйонів гривень, які неможливо було зупинити, не знаючи про цю операцію.

П'яте – треба забезпечити альтернативність підслідності. Не буду приховувати того, що вважаю, що саме ГУБОЗ МВС України здатен виконувати ключову функцію у боротьбі з корупцією. Цей підрозділ був створений, навчений і укомплектований елітними кадрами саме для боротьби з проявами службової злочинності. На мою думку, створення завдяки позиції профільного парламентського комітету антикорупційного бюро у складі УБОЗ є кроком у дуже правильному напрямі. Тепер необхідно забезпечити йому правові підстави для боротьби не з дрібними правопорушеннями або навіть злочинами, а виключно із злочинами, які скоюють чиновники першої – третьої категорій. Навіть не четвертої, а першої – третьої категорій. Для цього необхідно змінити відому статтю КПК про підслідність, якою дати можливість їм розслідувати ці справи, безумовно, під пильним наглядом Генеральної прокуратури.

Я підтримую законопроект, внесений народним депутатом Олійником, який передбачає конкурентність слідства різних правоохоронних органів. На мою думку, єдиний метод – щоб такі злочини розслідували не менш як два правоохоронних органи. Тоді неможлива монополія, а отже, і специфічне саботування або нівелювання всіх зусиль, докладених на первинних етапах розслідування.

І на завершення. Можна говорити багато, але сьогодні міліція має сигнали про вимагання хабара, наприклад, у сумі 5 мільйонів доларів. Де їх має взяти міліція? От якби результатом сьогоднішнього засідання було рішення, щоб майбутніми змінами до Державного бюджету передбачити спеціальний фонд, який автоматично оновлювався б, як ви розумієте, після завершення судового процесу. Якби ми мали таку можливість, повірте, ми пішли б набагато далі. За цей рік ми збільшили середню суму зафіксованого хабара втричі, втричі збільшили кількість зафіксованих хабарів на суму більше 10 тисяч гривень. Ми готові й далі в цьому напрямі рухатися, але потребуємо і правової підтримки, і, чесно кажучи, фінансової.

КАРМАЗІН Ю. А.,
перший заступник Голови Комітету Верховної Ради України
з питань правосуддя.

Шановні члени Комітету! Шановні присутні! Насамперед дозвольте подякувати Ігорю Григоровичу і Комітету, представникам міжнародних організацій за проведення такої розмови, за можливість отримати всі документи. На мій погляд, це буде значний поштовх до розв'язання проблем, які назріли.

Я цілком погоджуюся з тим, що сказав Юрій Віталійович Луценко, але він не зробив основного висновку, що в тому вигляді, в якому на сьогодні існує Закон “Про боротьбу з корупцією”, він не просто неефективний, він шкідливий, бо дає можливість притягати до відповідальності тільки найменш захищених людей. Згадайте безсмертні слова Монтеск'є: “Закони – це павутина: великі мухи прориваються крізь неї, а дрібні застряють”. Отож поки що правоохоронні органи борються з дрібними мухами. Що, немає закону? Ні, закони є, просто вони не працюють. Бракує одного – немає диктатури закону, немає диктатури Конституції в державі, і тому така психологія.

Ми сьогодні не говорили про сфери, які повністю погрузили в корупції. Пологові будинки – не даси 500 доларів, не народиш нормально. Ми сьогодні не говорили про те, що відбувається у сфері освіти. Останній випадок – два викладачі Одеської морської академії 143 тисячі “накосили” буквально за два дні. І це поголовно, і це в усіх вузах. Оце вам якість освіти, оце все інше, а ми про це не говоримо. Тому, мені здається, треба змінювати психологію, треба розширювати вимоги законодавства і коло осіб, на яких воно поширюється.

Говорячи про проблеми законодавчого забезпечення, одразу хочу сказати, що я підтримую законопроект “Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень”. Його треба приймати, якщо треба повторне друге читання – зробимо повторне друге, але його треба приймати. І також підтримую законопроект “Про засади запобігання та протидії корупції”.

Я вам скажу, що впродовж чотирьох років особисто здійснював антикорупційну експертизу всіх законопроектів, які вносилися. Ну і що, зараз хтось здійснює цю діяльність? Ніхто, ніхто не зацікавлений. А в новому Законі “Про Кабінет Міністрів України” записано, що Уряд має здійснювати експертизу, яка по суті є антикорупційною. Я просив би звернути на це увагу. Очевидно, що порядок методології проведення такої експертизи, який, як запропоновано у статті 13, визначається Кабінетом Міністрів, має визначатися законом.

Очевидно, що у статті 10 коло осіб, які зобов'язані декларувати майно, доходи, витрати і таке інше, має визначатися законом, а не іншим нормативно-правовим документом, тому що це суперечитиме Конституції.

Шановні друзі, я хотів би сказати про ті сфери, до яких ніяк не можуть добратися органи, що ведуть боротьбу з корупцією.

Судова сфера. Стаття 375 Кримінального кодексу передбачає кримінальну відповідальність за постановлення суддею завідомо неправосудного вироку, рішення,

ухвали або постанови. Я стверджую, що на сьогодні ця стаття практично мертва. За 2001–2007 роки лише 95 кримінальних справ було порушено. Всього-на-всього! Закінчено розслідування менше ніж по чверті з них. Це просто нічого в межах держави! Очевидно, має бути передбачена кримінальна відповідальність за неправильне застосування норм матеріального та процесуального права, і нехай думають тоді. Це перше.

Друге. Ми в Комітеті з питань правосуддя зіштовхнулися із страшним випадком. В Одесі у санаторію імені Горького, що розташований на морському узбережжі, рішенням суду забирають гектар землі. Вартість однієї сотки – 150 тисяч доларів США, отже, вартість гектара – 15 мільйонів доларів, 75 мільйонів гривень. Землю забирають нібито рішенням судді. Суддя каже: я про це нічого не знав, навпаки, я протилежне рішення прийняв. І 16 травня 2006 року я розбираюся з приводу фальсифікації. Суддя направляє листа до Одеської міської ради, звертається із заявою до прокуратури. Тільки через рік, 5 квітня 2007 року, заступник прокурора Малинівського району порушує кримінальну справу за фактом скоєння злочину, передбаченого статтею 358.

Запитується: це що таке? Це така зацікавленість у розкритті корупційних справ? Цілий рік проводиться перевірка матеріалів, за якими в один день треба було порушити кримінальну справу. Я прошу ще дві хвилини, це серйозний пласт проблем, який ніким не піднімався і поки не піднімається в нашій державі.

Далі. Треба було порушувати справу не за підроблення документів, печаток, а в першу чергу, за ознаками злочину, передбаченого частиною четвертою статті 90, – шахрайство, що передбачає позбавлення волі від 5 до 12 років. Що ви думаєте, зараз щось змінилося? Нічого не змінилося. Тут присутнє керівництво Генеральної прокуратури, я звертаюся до вас. Що заважало накласти арешт? Вони вже перепродали землю, отриману за рішенням, якого не було.

І тепер законодавча пропозиція, яка з цього впливає. Існуюча система реєстрації вхідної і вихідної кореспонденції, реєстрації видачі судових рішень і взагалі судових рішень не витримує жодної критики. Елементарне якесь посвідчення, що видає нотаріус, доручення на проведення операції вартістю 100 чи 500 гривень буде на фірмовому бланку, з номерами і захистом. А рішення суду – без номера, на будь-якому папірці, з печаткою, приліпленою будь-коли, і зареєстроване будь-коли, часто й заднім числом. Чому незацікавлені у наведенні порядку? Тому що це джерело корупції. Його треба ліквідувати, і зробити це не дуже складно.

Ще хочу сказати про орган, який має зупинити всі корупційні діяння, але не зупиняє, – про Верховий Суд України. Шановні, оце кілька днів тому звернулися люди, криком кричать, з села Княжичі Броварського району. Ось вони показують, що робиться. Тільки 15 травня була подана касаційна скарга, за наявності 20 тисяч цивільних справ, які лежать, 20 травня суддя Романюк виносить ухвалу про припинення рішень всіх судів, а 22 травня їм вже посилають “Не сміть!”, бо відбувається рейдерське захоплення землі у людей. І таких рішень безліч! Що робити з Цивільною палатою Верховного Суду? Розпустити, очевидно. Треба змінювати,

цілком змінювати судову систему. Бо таким чином, коли висмикується рішення, яке вигідне, нікуди ми не дійдемо.

І на завершення про бюджет. Всі кажуть: немає бюджету. Ви знаєте, що через наші митниці проходили автомобілі, вартість яких у 5 разів була занижена? Наприклад, “Тойота Прадо” оцінювалася в 40-50 тисяч гривень. Тому я щиро дякую Комітету за надану можливість і долучаюся до реформування антикорупційного законодавства.

Хотів би ще сказати. Подивіться, ось МВС порушувало питання щодо прав. А чинного законодавства досить! Ось по одній області ми проаналізували, як по-різному позбавляють прав. Перевірку здійснював Комітет. Львівська область – 6 відсотків позбавляє прав алкоголіків, місто Львів – 34 відсотки. Суд, я маю на увазі суд. А в середньому по області – 18 відсотків. Я запитую: що робиться в судах? І відповідаю: судді вже не знають (багато які, крім чесних), у що вкладати гроші, гектарами землю скуповують.

Тому, шановні, треба щось робити з судовою системою. Це непорядок, щось треба робити. І тому ми маємо це передбачити в законі, внести зміни до Закону “Про судоустрій в Україні”, абсолютно змінити підходи до обрання суддів. Не можна після школи обирати суддею, а через п’ять років штампувати “безстроково”. Очевидно, це має бути зріла людина, яка досягла хоча б 30 років і може відповідати за свої дії, а не лише думати про долари.

СТРЕТОВИЧ В. М.,

заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань забезпечення правоохоронної діяльності.

Риторика Юрія Анатолійовича мені до вподоби, але що ви зробили як перший заступник голови Комітету з питань правосуддя для законодавчого забезпечення антикорупційної діяльності? Що конкретно зроблено Комітетом з питань правосуддя, щоб вплинути на судову систему і обмежити суддівську сваволу, подолати корупцію в судах? Бо виголошувати гарні гасла – дуже просто, ще й усі аплодують. А що конкретно зроблено законодавцем Кармазіним, першим заступником голови Комітету з питань правосуддя, де процвітає корупція?

Вибачте, будь ласка, ви місяцями суддів не берете до розгляду, бо вимагаєте, щоб вони привезли хабара. Вони мені сигналізують. Я вже не знаю, казати вам про це чи мовчати, бо взагалі відмовитися затверджувати суддів. Що робиться в Комітеті з питань правосуддя?

Чому Комітет з питань правосуддя не покарав свого керівника, який 19 березня здійснив фальсифікацію, назвавши прізвища суддів з Криму, які не пройшли Комітет? І потім зробили “стрілочником” Ількова, головного консультанта секретаріату, а Комітет одноставно голосує, мовляв, проти корупції...

Не треба займатися тут блюзнірством, не шукайте десь, почніть з себе, будь ласка. Почніть наводити порядок у тих системах і галузях, де працюєте, отоді буде результат. А так апелювати до всіх – це кожен вмій.

Дякую.

КАРМАЗІН Ю. А. Дякую. Я хотів би, щоб такий полум'яний виступ був проаналізований.

Ви добре знаєте, що Комітет працює з грудня минулого року. Добре знаєте, так склалося. Тобто це аж п'ять неповних місяців, включно з блокадами тощо. За цей час склалася така ситуація, що в січні ми отримали ні мало ні багато, а зразу більш як 200 матеріалів, а впродовж ще двох місяців – 400 матеріалів на суддів, яких треба було призначати. Тому я рішуче відкидаю всі ваші слова щодо того, що хтось там щось із когось хотів. Чому? Тому що всі йшли за чергою. Сталося так, що півтора року бездіяла Верховна Рада, і впродовж цього часу питання про призначення суддів безстроково не розглядалися. Це перше.

Друге. Ми взяли за основу такий принцип. Вивчивши ситуацію, і особисто я, Юрій Кармазін, щоб ви знали, подивився, де тонкі ситуації, по яких судах, по кадрах, ми запропонували такий механізм: там, де відсутні будь-які скарги (а ви знаєте, коли скеровуються скарги, в тому числі речі, про які я доповідав, “вилізли” за скаргами), всі судді пропонувалися на затвердження. На засідання Комітету виносилося надзвичайно багато кандидатур, на окремих засіданнях по 80 осіб. І це треба було передивитися, перелопатити, щоб зняти напруженість. Кандидатури суддів, щодо яких були проблеми, питання, ми відклали, вони ще проходять через “сито” Верховної Ради.

Друге, стосовно того, що ми не прийняли рішення щодо Голови Комітету. По-перше, Голову Комітету призначає Верховна Рада. А по-друге, це той випадок, Володимире Миколайовичу, коли дійсно сталося так, як ви сказали: Голові Комітету був підготовлений виступ з усіма розставленими акцентами. Ці люди не викликалися на засідання Верховної Ради, по них не були готові матеріали. Просто “болванку”, підготовлену для доповіді на засіданні Комітету, Голова Комітету використав на пленарному засіданні.

Тому я хотів би, щоб ви змогли підійти в Комітет, ознайомитися з цими матеріалами. Вам їх покажуть усі абсолютно, ви зможете пересвідчитися і так само привселюдно заявити (я знаю, ви – мужня людина): я справді помилився. Думаю, що ви теж помиляєтеся, тому що немає людей, які не помиляються.

І третє. Доповідаю: ми вперше за два роки за порушення присяги судді звільнили чотирьох суддів. Порушили питання, і Верховна Рада це зробила. Це зрушило ситуацію з місця.

Тепер ми розглядаємо законопроекти, прийняті парламентом попереднього скликання, який наказав нам схрестити їжак з вужем – Закон “Про судоустрій України” із Законом “Про статус суддів”, і ми намагаємося це все врахувати.

ПШОНКА В.П.,
заступник Генерального прокурора України.

Шановні народні депутати! Шановні колеги! Усі попередні виступи і ті негативні приклади, які у своєму виступі навів Юрій Анатолійович Кармазін, свідчать про одне: для держави необхідно якнайскоріше прийняти пакет відповідних законів.

Слід відзначити, що Генеральна прокуратура України брала активну участь в опрацюванні законопроектів, висловлювала слушні пропозиції, які направлялися до Міністерства юстиції, Кабінету Міністрів, а також до Верховної Ради України. Переважна більшість з них при доопрацюванні враховані, як видно з проектів, наданих нам сьогодні на цих слуханнях.

Користуючись нагодою, хотів би привернути увагу до деяких моментів. У попередніх варіантах законопроекту органи прокуратури, поряд з відповідними підрозділами Міністерства внутрішніх справ і Служби безпеки України, були віднесені до спеціально уповноважених суб'єктів, що безпосередньо здійснюють у межах своєї компетенції заходи щодо виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень. В останньому варіанті органи прокуратури виключені з кола таких суб'єктів.

Вважаємо, що ця проблематика потребує додаткового вивчення, адже хоча специфіка діяльності прокуратури і полягає у здійсненні нагляду за додержанням закону іншими правоохоронними органами, на сьогодні видається передчасним обмежувати деякі її безпосередні повноваження у сфері протидії корупції, зокрема складання адміністративних протоколів стосовно корупційних діянь.

Юрій Віталійович уже наводив статистику, я ще доповню даними щодо адміністративних протоколів. Минулого року з 4,5 тисячі корупціонерів, притягнутих судами до адміністративної відповідальності, 1,5 тисячі, або третина – за матеріалами органів прокуратури.

Водночас необхідно переглянути і положення щодо відсторонення з посад осіб, які вчинили корупційні злочини, що суперечить вимогам кримінально-процесуального законодавства. Відсторонення від посади згідно зі статтею 147 Кримінально-процесуального кодексу України можливе лише стосовно обвинуваченого. І це серйозна проблематика, яку треба вирішити відповідно до Конституції України.

Крім того, з урахуванням вимог статті 20 Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та статті 6 Конвенції ООН проти корупції, згідно з якою Україна як держава-учасниця зобов'язана створити спеціальний орган з недопущення та протидії корупції, ми розробили проект Закону України "Про Державну службу розслідувань України", покликаний закріпити статус такого спеціального державного органу. Згідно з проектом ця антикорупційна структура має стати центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, на який доцільно покласти досудове розслідування у кримінальних справах та провадження в адміністративних справах щодо корупції.

Слід зазначити, що створення окремого антикорупційного органу з правоохоронними функціями передбачено і Концепцією реформування кримінальної юстиції України, затвердженою указом Президента України від 8 квітня 2008 року.

У цьому контексті викликає заперечення намагання останнім часом створити якісь антикорупційні органи із незрозумілими функціями у складі окремих центральних органів виконавчої влади. Такий підхід до інституційного забезпечення протидії корупції, на нашу думку, є помилковим, адже запровадження цих структур означатиме лише створення додаткових підрозділів у зазначених міністерствах, які можуть діяти тільки в межах їх відомчої компетенції. Тобто необхідні ефективні заходи з подолання корупції будуть підмінені видимістю боротьби з нею, що, на жаль, не раз траплялося у нашій новітній історії.

На державну службу розслідувань України, зокрема, пропонується покласти завдання із запобігання, виявлення, розкриття і розслідування злочинів, вчинених посадовими та службовими особами щодо корупції. Зосередження таких повноважень в одному правоохоронному органі дасть змогу більш предметно і цілеспрямовано вживати заходів щодо профілактики та припинення злочинів і корупційних діянь.

І остання репліка. Я погоджуюся з виступом Миколи Васильовича, який навіть приклади, так би мовити, негативної боротьби з корупцією. Про статистику говорив і міністр внутрішніх справ Юрій Віталійович Луценко. Але ми сьогодні маємо визнати, що в державі Україна немає офіційної статистики, яка відображає боротьбу з корупцією. Щодо адміністративної відповідальності ми можемо говорити, така статистика є. А якщо брати боротьбу з кримінальною корупцією, то таку статистику кожне відомство розуміє і підраховує по-своєму. Часто рахують тільки хабарі. А ще є зловживання з корисливих мотивів, розкрадання, шахрайство тощо. Тому це також дуже серйозне питання аналітичного характеру, яке потрібно врахувати, для того щоб ефективніше вести боротьбу з корупцією.

ЛУЦЕНКО Ю. В. У мене коротке запитання. Шановний Вікторе Павловичу, про видимість боротьби в часи нашої сучасної історії все правильно сказано було, насправді, поки що вам краще знати. Всі справи, усі матеріали, які міліція знаходить, по службових злочинах, у тому числі й про перевищення повноважень, передаються вам. І все-таки, чи матиме Державна служба розслідувань оперативні підрозділи?

ПШОНКА В. П. Так.

ЛУЦЕНКО Ю. В. Тоді скажіть мені: навіщо ми свідомо йдемо на те, що знову два роки буде створюватися якийсь новий орган, замість того, щоб взяти діючий ГУБОЗ, в якому все це є, доповнити його нормальним слідчим апаратом з нормальними правовими повноваженнями і почати працювати негайно?

І далі. Ви ж прекрасний практик вищого гатунку, тож розумієте, що жоден міліціонер не віддасть свій шматок хліба – інформацію новому органу в іншому

відомстві. Ми знову творимо міжвідомчі бар'єри, які лише шкодитимуть справі. У нас знову буде за Райкінім: один відповідає за гудзики, другий – за рукави, а костюмчика у смужечку не вийде.

ПШОНКА В. П. Так, Юрію Віталійовичу, але ми вже самі розуміємо, що боротьбу з корупцією треба якось зосередити в одних руках. І ви говорили, що у статті 112 Кримінально-процесуального кодексу треба зрештою чітко визначити підслідність. Саме це й буде підслідність Державної служби розслідувань, цим вона буде займатися. Слідство залишиться в МВС, у податкової служби, у Служби безпеки і в прокуратурі. Відповідно регламентуватиметься оперативно-розшукова діяльність.

Тема для дискусії є, ми за 5 хвилин її не завершимо. Але все-таки більше прихильників і більше досвіду з практичної діяльності західних країн – за монополізацію боротьби з корупцією. Особливо в тих державах, де є такий шквал корупції, як у нас.

ЛУЦЕНКО Ю. В. Так ви ж, навпаки, демонополізуєте. Замість того, щоб створити єдиний орган на базі того, що вже діє, розширивши його, ви створюєте другий орган, паралельний, який конкуруватиме нездоровим чином.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, давайте... Вікторе Павловичу, будь ласка. Слово має Микола Васильович Джига.

ДЖИГА М. В. Я згоден і повністю підтримую вашу позицію в тому плані, що в державі має бути центральний орган, який об'єднає зусилля хоча б для аналізу, для вироблення прогнозів і надання рекомендацій. На зразок координаційного комітету, який раніше був. Його скасували, хоч не такий він був поганий, міністри хоч раз на рік звітували перед Президентом. І думали про щось, бо й голови летіли, знімали з роботи...

Наприклад, у Франції таким органом є служба із запобігання корупції, яка, до речі, підпорядкована Міністерству юстиції, але об'єднує всіх фахівців з усіх відомств, зацікавлених у боротьбі з корупцією, – це правоохоронні органи, судові органи, фінансові органи тощо. І двічі на рік вона звітує в парламенті, керівник стоїть на трибуні і доповідає, що робить ця структура.

У нас цього немає, у нас все розгалужено. Тому доречно було б створити в державі центр, покликаний об'єднати зусилля всіх органів, які ведуть боротьбу з корупцією.

Дякую.

ПАСЕНЮК О. М.,
Голова Вищого адміністративного суду України.

Шановні учасники слухань! Пані та панове! За своєю специфікою відносини пересічного громадянина із владою піддаються потенційній загрозі виникнення конфлікту, що пояснюється нерівністю учасників правовідносин, в яких фізична особа, як правило, виступає в ролі прохача або суб'єктом відповідальності. На сьогодні найбільш прийнятним способом контролю діяльності суб'єкта владних повноважень є захист особистих інтересів через адміністративні інстанції. Саме таке звернення часто стикається з однією з найактуальніших соціальних проблем суспільства – корупцією.

Єдине завдання держави для вирішення цієї складної проблеми – знешкоджувати вплив корупції та не дозволяти їй набути великого розмаху. Не можна дозволяти, щоб корупція набула глобального характеру. Тому основне питання: як протистояти цьому явищу, що псує і державні механізми, і нагальні процедури, і людські долі?

На сьогодні, у процесі демократизації суспільних відносин та розбудови громадянського суспільства, питання про захист прав людини від порушень з боку суб'єкта владних повноважень постає надто гостро. Незважаючи на позитивні зрушення в галузі судового захисту прав людини, судовий порядок оскарження суттєво обмежувався різними законодавчими актами, оскільки діяло загальне правило, що не могли бути оскаржені дії органів державного управління і посадових осіб, щодо яких встановлений інший порядок оскарження. Це стало основною причиною того, що судовий механізм захисту використовувався рідко, оскільки законодавство, як правило, передбачало адміністративний порядок оскарження. Виключався судовий захист від незаконних дій державних органів у сфері найбільш значних соціальних, економічних і громадянських прав, такі обмеження фактично паралізували право громадян на судовий захист від незаконних дій органів управління. Внаслідок цього частіше використовувався адміністративний порядок оскарження дій державних органів та посадових осіб, який, зважаючи на рівень корумпованості суб'єкта владних повноважень, не гарантував об'єктивного вирішення питання.

Натомість на сьогодні в державі створено достатньо правових механізмів, що дають змогу протидіяти корупції на місцевому рівні. Проблема полягає лише в тому, що громадяни часто не користуються даними механізмами, надаючи перевагу саме корупційному шляху розв'язання проблем. Належний судовий контроль у сфері державного управління та місцевого самоврядування повинні забезпечити органи саме судової влади. Важливою гарантією реалізації конституційного принципу відповідальності держави перед людиною за свою діяльність є право кожного оскаржити в суді рішення, дію чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб. І вирішальну роль у забезпеченні законності, захисту порушених прав і свобод людини і громадянина у сфері адміністративно-правових відносин має відігравати адміністративна юстиція.

Адміністративна юстиція в демократичній державі, у правовій державі уособлює механізм захисту від незаконного втручання органів державної влади, їх посадових осіб в особисте життя громадян. Таким чином, прийняття Кодексу

адміністративного судочинства України та утворення системи спеціалізованих адміністративних судів значно посилює захист фізичних та юридичних осіб від можливих проявів корупційних діянь, внаслідок яких приймаються такі рішення або скоюються такі діяння згаданими посадовими особами, що порушують права і законні інтереси фізичних та юридичних осіб і є важливою складовою забезпечення боротьби з корупцією в нашій державі.

На 32-му засіданні Групи держав Ради Європи проти корупції (ГРЕКО), що відбулося 19-23 березня 2007 року в місті Страсбурзі, затверджено Оціночний звіт щодо України. Звіт містить 25 рекомендацій для України стосовно боротьби з корупцією, про них згадувала заступник міністра Ємельянова. Серед іншого, міститься рекомендація втілити в життя норму закону про створення дієвої системи адміністративної юстиції. Це пункт 16 рекомендацій. Відповідно до правил процедури цієї організації 30 вересня 2008 року Україна має подати доповідь про виконання рекомендацій згаданого звіту.

Виступаючи важливим засобом протидії корупції як різновиду зловживання службовими особами, законодавством і владою, адміністративна юстиція створює підвалини протидії, які, з одного боку, передбачають дієві стимули для правомірної поведінки, а з другого – істотно обмежують можливість зловживати владними повноваженнями в корисливих та інших особистих чи корпоративних інтересах шляхом скасування рішення, ліквідації наслідків законних дій або бездіяльності.

Отже, одним з ключових призначень адміністративного судочинства є антикорупційна профілактика щодо суб'єктів службових та правових відносин, а також осіб, які не наділені владою і нібито не можуть навіть у принципі стати суб'єктами службових зловживань, але які можуть бути суб'єктами корупційних відносин, сприяти вчиненню корупційних діянь.

Сутність адміністративної юстиції в контексті подолання корупції полягає в тому, що вона реалізується двома паралельними шляхами – опосередковане стимулювання правомірної, некорумпованої поведінки та недопущення корумпованої поведінки завдяки встановленню обмежень і механізму оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів та посадових осіб. Тобто замість того, щоб давати хабара суб'єкту владних повноважень за вчинення вигідної легітимної дії чи прийняття рішення, фізична особа або представник юридичної особи можуть звернутися з оскарженням невідповідної їй ситуації до адміністративного суду.

На завершення хочу наголосити на тому, що одним з дієвих інструментів протидії корупції має стати прийняття Досудового адміністративного процедурного кодексу, який вже приймається десять років, як універсального регулятора взаємовідносин фізичних і юридичних осіб з органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Важливим у даному разі є встановлення принципу презумпції правомірності дій і вимог суб'єкта звернення. Він полягає в тому, що такі дії і вимоги вважаються правомірними, доки інше не буде встановлено у зв'язку з розглядом та вирішенням індивідуальної адміністративної справи відповідним органом влади – суб'єктом розгляду скарги.

Дякую за увагу.

КУПЧИШИН О. М.,
заступник Міністра закордонних справ України.

Дякую, шановний пане голово! Шановні учасники слухань! Важливою складовою боротьби з таким ганебним явищем, як корупція, є міжнародне співробітництво в цій сфері. Ефективність міжнародного співробітництва у сфері боротьби з корупцією визначається вже тією обставиною, що у держав, які пропонують це співробітництво, фактично немає розбіжностей. Як вже відзначали сьогодні, корупційні діяння практично не мають національної ознаки, і це суттєво полегшує міжнародну співпрацю, незалежно від правової системи, правової школи держави тощо.

Дозвольте навести декілька прикладів ефективного міжнародно-правового співробітництва України в цій сфері і на багатосторонньому, і на двосторонньому рівні.

З грудня 2006 року в Україні реалізується програма щодо зниження рівня корупції в державному секторі, так звана Порогова програма Корпорації “Виклики тисячоліття”, розрахована на два роки, загальна сума фінансування – 45 мільйонів доларів США.

Основними результатами реалізації Порогової програми мають стати:

- скорочення на 20 відсотків рівня корупції в усіх сферах;
- зменшення на 30 відсотків кількості позовів до Європейського суду з прав людини;
- скорочення на 20 відсотків випадків хабарів у сферах митній, транспортування, будівництва, володіння, використання земельних ділянок, комунальних послуг тощо;
- забезпечення стовідсоткового рівня незалежного тестування абітурієнтів для прийому до вищих навчальних закладів.

Тобто програма дуже серйозна, вона вже працює, як я сказав, розрахована на два роки і має всі підстави для ефективної реалізації.

На багатосторонній основі хотів би відзначити вже згадувану співпрацю в рамках Ради Європи, Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ФАТФ), міжнародних організацій універсального характеру, а також Міжнародного валютного фонду.

Хотів би повідомити, шановні учасники, про те, що пріоритетом діяльності Міністерства закордонних справ є отримання інформації про проведення іноземними державами фінансових операцій з громадянами країн, які не виконують або виконують в обмеженому обсязі рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ФАТФ). Продовжується також робота з укладення міжнародних договорів про розподіл конфіскованих активів, одержаних злочинним шляхом в Україні, з державами, на території яких можуть перебувати такі кошти.

У двосторонній сфері особливо ефективно розвивається співпраця із Сполученими Штатами Америки. Під час нещодавнього візиту міністра юстиції до США було укладено низку угод, а також загалом відзначені в позитивному плані

розроблення Концепції реформування кримінальної юстиції України, завершення роботи над Кримінально-процесуальним кодексом України. Під час візиту підписано договір між Україною та Антигуа і Барбудуою про правову допомогу у кримінальних справах (довготривала процедура була, багато років).

Завершуючи, шановні колеги, хотів би поставити таке риторичне запитання: які виклики стоять перед Україною в міжнародній співпраці по боротьбі з корупцією? Їх багато, але головне завдання – належна імплементація укладених договорів і домовленостей. Ви знаєте, багато договорів підписано, багато угод укладено, але традиційно в нас дуже мало приділяється уваги ефективному їх виконанню. Думаю, що саме на цьому треба зосередити увагу.

Коли ми говоримо про європейські стандарти, а це словосполучення зараз часто вживається, треба пам'ятати, що одним з головних європейських стандартів є низький рівень корупції і, звичайно, високий рівень економічного, соціального забезпечення. Насамперед – низький рівень корупції. І досягши саме такого результату, ми наблизимо Україну до європейських стандартів.

Дякую за увагу.

БАКАНОВ В. А.,

перший заступник начальника податкової міліції України.

Шановні народні депутати! Шановні присутні! Ми побачили досить жваве, іноді емоційне обговорення даної проблематики. Я зупинюся на аспектах, що безпосередньо стосуються діяльності податкової служби у сфері протидії корупції. Стосовно законопроектів, які розглядаються, у нас є певні принципові зауваження, і вони полягають ось у чому.

Перше. На даний час у системі податкової служби діють підрозділи по боротьбі з корупцією, які є повноцінним суб'єктом антикорупційного процесу, тобто суб'єктом Закону “Про боротьбу з корупцією” і Закону “Про оперативно-розшукову діяльність”. А в законопроекті “Про засади запобігання та протидії корупції”, винесеному на розгляд, податкова міліція виключена як суб'єкт з антикорупційного законодавства. Ми з цим не погоджуємося, тому надали відповідні зауваження. Мотивація така: по-перше, діяльність податкових органів має досить суттєву специфіку, на сьогодні її регулюють більш як 30 тисяч нормативних документів, а по-друге, розбиратися в цій проблематиці мають спеціалісти, якими є працівники підрозділів по боротьбі з корупцією Державної податкової служби.

Друге. Звуження кількості практичних суб'єктів, які протидіють корупції, і зосередження всіх цих зусиль під егідою якогось одного правоохоронного органу, на нашу думку, сприятиме розширенню поля для корупції, бо будь-яка монополія на відповідні суспільні відносини сприяє зловживанням. Ми підтримуємо пропозицію, висловлену міністром внутрішніх справ, про запровадження альтернативної підслідності при розслідуванні злочинів у сфері службової діяльності. Про це ми також повідомляли у Комітеті.

І третя наша пропозиція, ця думка вже сьогодні лунала з вуст Миколи Васильовича, – про створення єдиного органу державної влади, який виконуватиме саме координуючу роль у сфері протидії корупції, із збереженням певної кількості саме практичних підрозділів у різних правоохоронних органах.

Ну, і на завершення про проблему, яка всіх цікавить у сфері безпосередньої діяльності податкової служби, – про адміністрування ПДВ. На даний час і голова Державної податкової адміністрації, і начальник податкової міліції вживають у цій сфері відповідних організаційних та практичних заходів з метою наведення ладу. І хочу вас запевнити, що є і воля, і розуміння цієї проблематики. На сьогодні вже введено в дію і налагоджується процес електронного адміністрування ПДВ, спільно з Мінфіном розробляється процедура автоматичного відшкодування ПДВ. Ну, і в даному разі ми певною мірою залежимо від законодавчої діяльності. У цьому питанні ми безпосередньо підтримуємо ідеї і норми, викладені в проекті Закону “Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень”.

Дякую за увагу.

АНДРУШКО П. П.,

завідувач кафедри кримінального права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Шановні учасники слухань! Гадаю, всі ви розумієте, що ми зобов'язані вдосконалювати наше антикорупційне законодавство, хочемо ми цього чи не хочемо. Тому, очевидно, нинішні слухання дадуть певний імпульс, і Верховна Рада найближчим часом спроможеться прийняти відповідні закони.

Оскільки все-таки у нас мова йде, і в назві це відображено, про нормативне забезпечення боротьби з корупцією, я порівняв законопроекти, які були прийняті в першому читанні, і представлені нині проекти законів, підготовлені до другого читання. Що можна сказати? За змістом, по суті, збережено основний підхід. Однак цей підхід до вдосконалення антикорупційного законодавства викликає декілька проблемних питань.

Насамперед – це категоричне несприйняття майже всіх нововведень, крім відповідальності юридичних осіб, та несприйняття запропонованих змін до Кримінального кодексу і Кодексу України про адміністративні правопорушення. Другий підхід протилежний. Ну, і є компромісні підходи.

Мені здається, що в цілому можна прийняти ці проекти і вважати їх такими, що можуть бути подані на друге читання, враховуючи рекомендації міжнародних конвенцій, які ми повинні імплементувати у внутрішнє законодавство. Щоправда, при цьому виникають принаймні два принципових положення.

Перше – визначення кола суб'єктів корупційних правопорушень, а відтак і суб'єктів відповідних злочинів чи адміністративних правопорушень. Очевидно, найбільш спірне питання пов'язано з тим, що пропонується визнати суб'єктами корупційних правопорушень і передбачити кримінальну відповідальність тих осіб, які в законі називаються “особи, які виконують публічні повноваження”. Але щоб передбачити відповідальність (очевидно, вона потрібна), треба розширити тлумачення цього поняття і поширити дію кримінального закону на нотаріусів, адвокатів та інших. Напевно, таке вдосконалення законодавства унеможливить або поставить певні рамки все-таки у вирішенні питання про суб'єктів службових злочинів, але це вимагає визначення. Наше законодавство не знає поняття “публічні повноваження”.

В Європі кажуть про надання публічних послуг. При наданні публічних послуг можна говорити про наділення осіб певними повноваженнями. Мова йде, очевидно, про надання насамперед медичних, освітніх послуг і таке інше. Треба зробити кардинальний перехід від визначення того, хто відноситься до цієї категорії осіб. Бо коли ми даємо приблизний перелік, а потім кажемо “взагалі”, то це, знову-таки, поширювальний закон. Повинно бути більш чітке визначення понять “суб'єкти корупційних правопорушень” та “суб'єкти корупційних злочинів”.

Наступне, на що я хочу звернути вашу увагу. Порівняно з проектами, прийнятими в першому читанні, зміни, які пропонуються до другого читання, безсистемні.

Викладення окремих положень в одному законі не узгоджується з іншим, тобто внесли зміни до одного закону, а про інший забули. Зокрема, зберігається визначення службової особи, але відсутнє визначення поняття тих осіб, які будуть суб'єктами злочинів за запропонованими новими статтями 235¹, 235² і 235⁴.

Коли пропонували дати інше визначення поняття службової особи у статті 364, воно було узгоджене. А тепер незрозуміло, і там, і там майже однакове визначення поняття службової особи. Очевидно, тоді бажано було б у розділі “Службові злочини” вести мову про суб'єктів “службові особи – представники влади”.

І таких неузгодженостей є цілий ряд. Проте це, так би мовити, технічна робота і, доклавши певних зусиль, її можна виконати. На мою думку, загалом ці законопроекти можуть бути взяті за основу.

Дякую за увагу.

БОНДИК В. А.,

заступник Голови Комітету Верховної Ради України
з питань правосуддя.

Шановні колеги! Шановні учасники зібрання! Висловлюючи повагу до вас, я дякую за надану мені можливість виступити, але, на жаль, чомусь Юрій Віталійович пішов, хоч я просив його залишитися, бо тепер у мене, як кажуть, немає опонента. На жаль, ті звинувачення, які лунають з вуст одного з “силовиків”, одного з політичних міністрів, тобто міністра внутрішніх справ, дуже недоречні. Тому що, мабуть, Юрій Віталійович (не знаю, де він вчився) не знає доктринального, наукового визначення і не знає категорій, які підтверджують, що корупцію визнавати кримінальним явищем не потрібно. Чому законодавець колись визнав це як адміністративне правопорушення? Щоб не звужувати статтю закону нормою права (це логічно, ви це розумієте як юристи) і розширити поле для застосування антикорупційних заходів.

Не можу погодитися з деякими промовцями, але можу підтримати представника Генеральної прокуратури (на жаль, його також уже немає). Чомусь ми кажемо, що суб’єкти боротьби з корупцією згідно із законодавством – це СБУ, Міністерство внутрішніх справ, податкова служба та інші категорії, визначені в Законі “Про боротьбу з корупцією”. А де прокуратура? Знову їй залишають координуючу роль.

Знаєте, я з повагою ставлюся до своїх учителів, які мене навчали ще в Харкові. Вони правильно казали (і професор Борисов, і професор Куц), що немає відповідальності юридичних осіб. Тому що взагалі немає корпоративної відповідальності. Відповідальність у нас індивідуальна. Це аксіома і кримінології, і кримінального права. Тому ті дискусії, які точаться з приводу того, що комусь щось заважає... Як у народі кажуть, поганому танцюристу щось заважає.

Чомусь органам, які відповідають за боротьбу з корупцією, весь час щось заважає, наприклад суди. Ми чули тут звинувачення на адресу судів. Але я як член Вищої ради юстиції і тут присутній Антон Васильович Чернушенко – голова Апеляційного суду м. Києва, член Вищої ради юстиції можемо сказати: якщо б суди не виконували свою правозахисну роль, то ми з вами повернулися б, як по спіралі історії, у 1937 рік.

Тому ще раз кажу, на жаль, немає Юрія Віталійовича Луценка, але я сподіваюся, що він завтра буде, як запевнив, на засіданні ТСК. Всі заходи, які я пропоную – і теоретичні, і практичні, я матиму можливість висвітлити і запрошую зацікавлених осіб, журналістів на завтрашнє засідання нашої ТСК. Миколи Васильовича Джиги, до речі, також немає, який має проводити це засідання ТСК.

Шановні колеги! Ви знаєте, кожен з нас є носієм якихось повноважень – кожен на своєму місці. Хтось посадовець, суб’єкт законодавчої ініціативи – народний депутат, хтось працює в науці, хтось держслужбовець відповідного рангу, я знаю, є тут і адвокати. І кожен повинен почати боротьбу з корупцією з себе. Тому що корупція – це явище політично-кримінологічне, кримінологічне явище.

Зверніть увагу: до речі, поважні структури дають гранти на проведення цього семінару. Що, ми не зможемо вишукати національні засоби, у тому числі й оплати, щоб провести цей семінар? Що ми з вами як унтерпришибеевська вдова, яка сама себе січе на очах у всього світового співтовариства!

Наприклад, я як народний депутат не отримав дипломатичного паспорта, не їзжу в закордонні командировки, в тому числі по запрошенню грантових структур. Тому корупція як кримінологічне явище, розумієте, вона більше на стику норм моралі і права. Якщо взяти східні країни, повністю з іншою системою права (ви розумієте, про що я кажу), то ми можемо згадати відомі узбецькі справи. Те, що там вважалося корупцією, потім, як ні дивно, наука оцінила, що це не було корупцією, це норми існування в суспільстві. К шкоді, але це є в суспільстві.

Ще раз дякую за можливість висловитися. Жалко, ще раз повторюю, що не було Луценко. Я підійшов до нього, кажу: "Юрій Віталевич..." А він: "Пожалуйста, всі питання до мого першого заступника". Якщо до генерала Бедриківського у когось є питання, то прошу їх задати. К шкоді, але я повинен йти на засідання свого Комітету.

Дякую за увагу.

СТРЕТОВИЧ В. М.,
заступник Голови Комітету Верховної Ради України
з питань забезпечення правоохоронної діяльності.

Шановні присутні! Шановний Голово Комітету! Актуальність проблеми, що винесена сьогодні на обговорення, є незаперечною. Проблема полягає в тому, що від наших слів, від нашого дослідження, від нашого всеукраїнського потрясання повітря впродовж уже не одного року, на превеликий жаль, немає бажаного результату. У чому ж причина?

Корупція є проблемою влади. Корупція – це хвороба влади, це наша хвороба, всіх, хто здійснює владу. Очікувати того, що сьогодні, на 17-му році незалежності, з корупцією почне боротися громадянське суспільство, марно. Бо, як каже українське прислів'я, риба гниє з голови, а чистять її з хвоста. Так ось хвіст – це сьогодні український народ, українські громадяни різних національностей, різної партійної належності, в різному розселенні по Україні, але кожен з них страждає від корупції.

Волею долі я чотири роки досліджував це явище. І хочу сказати, що Українська держава в особі її публічних інституцій, починаючи з найвищих – Президента, Секретаріату Президента, вищих судів, Верховної Ради, і далі вниз по вертикалі, не займається системною протидією корупції. Ми лише говоримо про те, що таке явище існує. А оскільки в українському політикумі поширена хвороба “васькізм” (від російського прислів'я “А Васька слушаєт да ест”), корупція, як амброзія на херсонських полях, захоплює дедалі нові горизонти.

У чому ж причина? Причина в тому, що ті, хто в 1990-ті роки незаконно захоплював підприємства, знецінював їх, наживав народне добро, капітал, прийшли у владу, і тепер перед ними постало завдання все це зберегти. Однак це закінчилося на початку 2000 року. А тоді прийшли нові, ще новіші, створили рейдерські групи, рейдерські юридичні компанії і почали забирати вже те, що було награвовано, – ось тут ми й зіткнулися з новим сплеском корупції. Тому що за нормально функціонуючої судової системи, я наголошую, за адекватної вимогам часу прокуратури, за непідкупних міліцейських чиновників здійснити жодної рейдерської атаки неможливо. Бо Конституція визначає, що власність недоторканна. Вона зобов'язує, але не в нашій країні.

Тому сьогодні ми повинні констатувати злиття корупційного, олігархічного (не побоюся цього слова) капіталу з правоохоронною системою. Таким чином, підкуп, що в дослівному перекладі означає “корупція”, проник у правоохоронну систему. Можна наводити десятки прикладів, як суди постановляли незаконні рішення.

У моїй практиці Голови Комітету, колеги, був випадок, коли 23 січня 2005 року вісім судів у різних регіонах України прийняли однозначне рішення про вилучення майнового комплексу польської компанії у Львові, так званий комплекс “Магnum”. А в одному суді, Бориспільському, так поспішали, що ще не було подано позовної заяви, а вже вийшло рішення суду. І що ви думаєте, хтось із суддів покараний? А ніхто! Тому треба, очевидно, згадати Віктора Гюго, що непокаране зло неминуче

призводить до пекла. І ми потихеньку рухаємося до нього. Ми дедалі більше в'язнемо в корупційній трясовині, не даючи можливості вибратися нагору.

Найстрашніше для мене, що соціологічні дослідження різних інституцій показують, що громадяни починають миритися з корупцією. Ще чотири роки тому кількість тих, хто був готовий воювати з цим явищем, становила 60 відсотків, сьогодні – лише 28 відсотків. Громадянин, знаєте, адекватно реагує на виклики і пристосовується до системи, але ця система веде нас у нікуди.

І говорити про наш європейський вибір, про поліпшення життя, демократизацію суспільних процесів марно, тому що немає прокурора. А я два дні тому почув ганебний факт, що міліціонери повинні заплатити прокуратурі за те, щоб була порушена кримінальна справа за матеріалами, які вони подають на затвердження. А прокурор розмірковує, що міліціонер не за своїми правосвідомістю і переконанням порушує справу, а йому заплатили за те, щоб він цю справу порушив, особливо щодо майнових відносин, а тому мусить поділитися з прокурором. Куди ми рухаємося? Куди ми йдемо? Я запитую: то навіщо скликати наради? Навіщо витратити колосальні гроші на утримання правової системи?

І ще один приклад. Всі кажуть про те, що на виборах у Києві принаймні три політичні сили купували голоси виборців. Називали 400 гривень спочатку, потім 100 і так далі. То я запитую МВС і Службу безпеки: де зовнішнє спостереження, де оперативно-розшукові справи, де безпека України? І всі кричать: ми боїмося, що це перекинеться на всю Україну. То чому ж ми не б'ємо по руках? Чому не випалюємо розжареним залізом ці явища? Ми бачимо: ось воно зароджується. Де правоохоронна система? А Васька слухаєт да ест. Моя хата скраю. Тому без системних змін, без того, що ми перестанемо говорити, а будемо діяти, марно вирішити це питання.

І останнє зауваження. Не треба винаходити велосипед. Ми приєдналися, підписали Конвенцію ООН проти корупції, ще не ратифікували. Ми її ратифікуємо, думаю, що прийдемо до цього. Але ООН, і ГРЕКО, і Стамбульський план дій чітко визначили програму для України. Вони чітко знають наші хвороби, прагнуть залучити нас у свою орбіту і кажуть: робіть оце, оце і оце.

І ті законопроекти (тут згадується в рекомендаціях про один) треба вносити в парламент, дебатовати щодо них, треба їх на "круглих столах" обшарувати. Але, за великим рахунком, законодавство на сьогодні достатнє, у тому числі Кримінальний і Кримінально-процесуальний кодекси, щоб ефективно діяти. Питання – за політичною волею виконавців цього законодавства.

Дякую за увагу.

ТКАЧ В. Д.,
заступник начальника Головного управління
державної служби України.

Шановні народні депутати! Шановні учасники слухань! Тут уже майже всі промовці дали оцінку ганебному явищу, яким є корупція. Я хотів би зупинитися на питаннях, що стосуються конкретної діяльності Головного управління державної служби.

Зокрема, проведена робота – перевірки, службові розслідування, обов’язкові спеціальні перевірки – засвідчує, що законодавство має досить серйозні проблемні питання. І передовсім законодавство про державну службу, яке на сьогодні не забезпечує створення ефективного механізму запобігання проявам корупції, прозорості діяльності органів державної влади та контролю з боку суспільства, а також якісного надання послуг громадянам, прозорого механізму прийняття на державну службу.

На даний час на законодавчому рівні не врегульовано питання щодо конфлікту інтересів під час виконання повноважень особами, уповноваженими на виконання функцій держави. В органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування практично відсутня система покладання обов’язків на осіб, які відповідали б за протидію корупції. Якщо ми говоримо, що для розв’язання якихось проблем необхідно прийняти закони чи застосувати інші заходи, то в даному разі керівники центральних і місцевих органів виконавчої влади не можуть всього-на-всього визначити на рівні заступника, керівника структурного підрозділу особу, яка відповідала б за запобігання проявам корупції. Комплексні перевірки також підтверджують, що заходи запобігання проявам корупції, які вживаються, практично не є дієвими і мають суто формальний характер.

Ще одна проблема – відсутність належного реагування керівництва органів влади на факти корупційних діянь. Якщо раніше в Законі “Про боротьбу з корупцією” була норма, яка визначала це як підставу для звільнення, то сьогодні у статті 30 Закону “Про державну службу”, де чітко вписані підстави припинення державної служби, така підстава, як “вчинення корупційного діяння” не передбачена. На сьогодні ми маємо практично відсутність реагування, а інколи навіть підвищення в посаді (у тому самому або в іншому підрозділі) людей, які вчинили корупційні діяння.

Наприклад, учора ми розглядали депутатське звернення стосовно призначення однієї особи на посаду заступника голови районної державної адміністрації. На три роки була засуджена особа, двічі складалися протоколи, по одному прийнято рішення. На час протоколів людина звільняється, потім уже за рішенням суду не перебуває на державній службі, а після цього її призначають на посаду. Як ви знаєте, законодавство не забороняє людині обіймати посаду, але чи морально, коли після вчинення корупційних дій ще й підвищують у посаді, якщо був заступником – призначають першим заступником. Тобто цьому мали б бути поставлені перепони в законодавстві. Однак, крім того, перед призначенням проводиться конкурс, і коли є зафіксовані факти, треба дати оцінку діям конкретного службовця.

На сьогодні щодо служби в органах місцевого самоврядування взагалі відсутня норма, яка давала б можливість припиняти повноваження. Я не кажу про виборні посади, а навіть тих, хто призначається, посадових осіб органів місцевого самоврядування. Є випадки, коли по три рішення суду за один рік, а притягнуті до відповідальності люди продовжують працювати. Якщо мова йде про сільського голову, то рада відповідає, що голова діяв в інтересах громади. Це те, що відбувається насправді.

Законодавство про службу в органах місцевого самоврядування взагалі не передбачає контролю за здійсненням служби – прийняттям, присвоєнням рангів, поведінкою тощо. На сьогодні нікому здійснювати такий контроль. Головдержслужба вийшла з відповідною ініціативою, на що було сказано: “Втручається в діяльність органів місцевого самоврядування”. Ми не втручаємося в діяльність, а пропонуємо, щоб діяли загальні правила, визначені для державних службовців, щодо прийому на службу, її проходження, і в жодному разі щодо функцій.

Сьогодні ми доопрацьовуємо проект нової редакції Закону “Про державну службу”. У розданих матеріалах є проект Закону “Про добросесну поведінку осіб, уповноважених на виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування” (реєстр. № 2362). І, до речі, в рішенні парламенту пропонується їх об’єднати. Ми на це, в принципі, готові, ми хотіли б, щоб це був один документ. На даний час у Міністерстві юстиції доопрацьовується проект про внесення змін до Закону “Про службу в органах місцевого самоврядування” саме в частині підстав припинення служби посадовими особами органів місцевого самоврядування. Готується також проект постанови Кабінету Міністрів про утворення координаційного органу з протидії корупції в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування.

БРИЧ Л. П.,

доцент кафедри кримінального права і кримінології
юридичного факультету Львівського національного університету
імені Івана Франка.

На розгляд Верховної Ради України внесено пакет законопроектів, спрямованих на регламентацію боротьби з корупцією в Україні. Серед них – проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення” (реєстр. № 0875). На цей проект я хочу звернути особливу увагу, оскільки в ньому пропонуються зміни до Кримінального кодексу України.

Ознайомлення з цим проектом утверджує мене в думці, що коли хтось у нашій державі не знає, що робити, або хоче створити видимість бурхливої конструктивної діяльності, то починає шматувати Кримінальний кодекс. Але це не той закон, до якого можна підходити політично, популістично чи задовольняючи власні амбіції. Цей закон регламентує найтяжчий з видів репресії, який держава може законно застосувати до осіб, які вчинили те, що в цій державі вважається злочином. До змін, що пропонується внести до Кримінального кодексу, треба підходити дуже обережно, виважено, з дотриманням об’єктивно існуючих правових принципів, ні в якому разі не руйнуючи і не деформуючи його систему.

Ознайомлення з проектом дає підстави для висновку, що він виконаний непрофесійно, його автори не знають системи права України, зокрема системи кримінального права. Остаточне прийняття закону в редакції, прийнятій у першому читанні, не сприятиме реалізації задекларованих у пояснювальній записці до проекту його цілей та завдань і не поліпшить ситуацію з протидією корупції в нашій державі.

Вічна латинська мудрість гласить: *Non est disputandum contra principia negantem* (немає про що говорити з тим, хто заперечує принципи). А в аналізованому проекті порушені конституційні принципи, принципи кримінального права, принципи криміналізації та принципи законодавчої техніки, зокрема законності, рівності громадян перед законом, диференціації кримінальної відповідальності, економії обсягу кримінального закону, системності закону та інші.

Порушення творцями проекту названих принципів призвело до того, що проект має численні недоліки, які узагальнено можна звести до таких вад:

- спостерігаються і необґрунтована криміналізація діянь, і прогалини у криміналізації;
- зустрічається недоцільна казуалізація кримінально-правових норм;
- створено законодавчі передумови для існування проблем у розмежуванні складів злочинів під час кримінально-правової кваліфікації на практиці;
- створено законодавчі перепони для правильного розмежування злочинних корупційних діянь та відповідних адміністративних правопорушень.

У висновку нашої кафедри та в моїх публікаціях детально щодо конкретних статей проекту проаналізовано, як проявляються вищеназвані недоліки. У своєму виступі зупинюся на одному з найбільш одіозних прикладів.

Особливу небезпеку в плані проблем для розмежування складів злочинів становлять запропоновані зміни до примітки до статті 364 Кримінального кодексу України стосовно поняття “службова особа”. Це поняття є наскрізним для Кримінального кодексу України, воно вживається у статтях усіх розділів Особливої частини. По суті, проект вводить два різних значення терміну “службова особа”: одне для статей 364, 365, 368, 369, зміст якого визначений у пункті 1 запропонованої у проекті примітки до статті 364, а друге – для інших статей Особливої частини, в тому числі статей, що містяться в тому самому розділі Особливої частини, що й статті 364, 365, 368, 369. Це друге значення поняття “службова особа”, у разі прийняття цього проекту, взагалі залишиться невизначеним у Кримінальному кодексі, що порушує принцип системності кримінального закону і призведе до хаосу у правозастосуванні.

Порушенням принципу системності закону є й запропоноване у проекті доповнення статті 18 Загальної частини Кримінального кодексу “Суб’єкт злочину” новими частинами, в яких розкривається поняття “службова особа”. Службова особа – один з кількох, відомих Кримінальному кодексу, спеціальних суб’єктів злочину. Якщо давати поняття службової особи у статті 18, то логічно було б дати в цій же статті поняття спеціальних суб’єктів та інших видів, наприклад військовослужбовця абощо. Розкривати у статті Загальної частини Кримінального кодексу, яка дає родове поняття, ознаки лише одного з різновидів такого родового поняття нелогічно.

Справедливості заради треба сказати, що у проекті закладені окремі досить хороші ідеї. Проте, як відомо, найкраща ідея може бути знищена недолугим її втіленням. Наприклад, пропонується у проекті стаття 368¹ “Незаконне збагачення”. Сама ідея про встановлення кримінальної відповідальності за отримання у власність благ саме матеріального характеру, за умови відсутності в особи доказів їх законного походження, є прогресивною. Така норма, за умови існування механізму її реалізації, могла б стати досить дієвим засобом боротьби з корупцією, заволодінням майном шляхом зловживання службовим становищем та іншими злочинами, що вчинюються службовими особами з метою незаконного одержання майна у власність. Проте для кримінально-правової норми потрібна достатня нормативна база, встановлена у регулятивному законодавстві, якої на сьогодні немає. Тому нова кримінально-правова норма буде мертвою. Доповнення Кримінального кодексу вказаною статтею в запропонованій авторами редакції означало б порушення презумпції невинуватості і принципу індивідуальності кримінальної відповідальності. Крім того, створило б проблеми у розмежуванні складів злочинів, зокрема щодо встановлення співвідношення між складами “одержання хабара” та “незаконне збагачення”.

Отже, вважаю, що прийнятий у першому читанні проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення” (реєстр. № 0875) не може бути рекомендований до другого читання як такий, що загрожує хаосом у правозастосуванні. Він потребує істотного перероблення, перегляду підходів щодо криміналізації певних діянь, вдосконалення диспозицій окремих статей.

Я не намагаюся стверджувати про безперспективність протистояння корупції в нашій державі. Однак боротьба з корупцією не може бути миттєвою ефективною акцією. Це діяльність, що розтягується в часі і потребує ретельного планування. Потрібно виділити заходи, що охоплюються програмою-мінімум, і заходи, що становлять програму-максимум.

Наше суспільство далеке до рівня взірцевої правосвідомості громадян. У сучасному українському суспільстві у разі можливості отримати особисту користь від займаного в державному механізмі становища, більшість осіб нею скористаються. І Кримінальний кодекс, навіть якщо його наводнити ще більшою, ніж запропоновано у проекті, кількістю казуїстичних статей та збільшити його обсяг втричі, нічим не допоможе. Як приклад можна навести непрацюючі статті Кримінального кодексу, серед них стаття 382 “Невиконання судового рішення” та стаття 375 “Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови”. Адаже в суспільстві, зараженому корупцією, не може бути незалежного слідчого апарату, незалежної прокуратури, суду, інших державних органів.

Тому одним з перших заходів, на мою думку, має стати забезпечення максимальної прозорості рішень, що приймаються на всіх рівнях діяльності державного механізму. Реально така прозорість може бути забезпечена низкою комплексних заходів.

Що стосується Кримінального кодексу, то потрібно встановити кримінальну відповідальність за безпідставну відмову в отриманні інформації, на яку громадянин чи громадськість має законне право, а так само за незаконне, таке, що суперечить Конституції та законам України, засекречування інформації в нормативних актах. Частина з названих діянь, зокрема, ненадання інформації або надання недостовірної чи неповної інформації, проект пропонує як адміністративне правопорушення у статті 212²⁶. Відповідальність за окремі прояви незаконного засекречування інформації у нормативних актах передбачена у статті 212² Кодексу України про адміністративні правопорушення. Проте стосовно названих протиправних проявів, на мою думку, наявні всі необхідні підстави та умови криміналізації.

Серед заходів, що становлять програму-максимум, можна назвати мінімізацію можливостей для суддівського угляду, при цьому не порушивши принципу індивідуалізації покарання. Але такий захід потребує внесення радикальних змін до Кримінального кодексу і може бути реалізований лише в ході нової кодифікації.

Звісно, це далеко не повний і лише схематично окреслений перелік заходів. Питання потребує подальшого розроблення.

СЛМАНОВА О. М.,

генеральний директор Групи компаній Еф Ай Ем,
позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України
з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

О практике коррупции я как представитель бизнеса могу говорить много и долго.

Чиновники стали бизнесориентированными. Они не функции выполняют, они услуги продают. Без денег невозможно ни справку о смерти получить, ни в БТИ имущество зарегистрировать.

Наличие админресурса для бизнеса стало необходимым ингредиентом в конкурентной борьбе. В бюджетах проектов у бизнеса взятка называется “стимулированием”. И в этом названии – истинный смысл природы сложившихся отношений во всей стране!

Бизнес живет не в рамках надуманных абстракций легальной экономики, а, теряя связь с событиями реального мира, подчиняется исключительно силам спроса и предложения. Нам нельзя проигрывать! Проигрыш означает разорение. А, видя все еще высокий потенциал к развитию, понимая доходность, мы будем искать способы действовать. И будем стимулировать чиновников в задаче изменить то, что, по нашему мнению, мешает достижению конечного результата.

Сегодня для бизнеса сказанное законом слово “нет” означает не запрет, а условный знак, поданный политиками с высоких трибун. Если какая-то сила рьяно отстаивает закрытие рынка земли, апеллируя к высоким материям, – это сигнал. Нужно бежать в лагерь “запретителя”, и там точно скажут, где договариваться, как и почему.

Такое положение вещей бизнес устраивает. Мы сжились со знанием, что мертвые законы и процедуры в нашей стране – барьер для необученного капитала, дающий нам конкурентное преимущество. Причем это уже не частное мнение, а позиция, высказанная с высоких трибун. На последнем совещании ЕБРР глава фонда “Сигма Блейзер” Майкл Блейзер на вопрос: “Как вам работается в этой стране?” ответил: “Прекрасно! Мы – акселератор между капиталом и мертвой непрактичной системой законов в ней. И этот недостаток мы сумели превратить в конкурентные преимущества!”.

Сегодня мы не мыслим, что что-либо в сфере взаимодействия с государством можно сделать без денег, дополнительных стимулов! Это глубоко на подсознании. С одной стороны, мы понимаем, что вряд ли государство платит чиновнику достойную зарплату (достойную, чтобы не только на жизнь хватало, а чтобы удержаться от соблазна приторговывать на своем месте), а с другой – на сегодняшний день большая редкость встретить в госаппарате профессионала в своей отрасли! Сегодня страшно, что “Не дай Бог в этой стране коррупция закончится раньше, чем появятся профессионалы!”.

Но, говоря честно, даже если все законы будут идеальными, мы и тогда не перестанем кричать, что все плохо и что-то мешает нам жить. Мы будем стремиться

избавиться от любых ограничений. Человек подчиняется только через осознание необходимости таких ограничений.

Возможно ли это? Оранжевая революция ответила на этот вопрос. Бизнес оказался весьма сознательным и дисциплинированным, стоило лишь дать четкие и правильные послы. Возникло чувство ответственности за страну, доверие к заявленным системам правил, провозглашенным с высоких трибун. И многие в своих статьях расходов увеличивали затраты на налоги, потому что верили, что правила будут для всех! И в этом высказывании “правила для всех” кроется еще одна истина – уважение к закону!

Информация внутри работает быстрее, чем кажется. Стоит хоть одной компании найти способ обойти закон, как тут же слухи доносятся до всех игроков данного рынка. Что происходит дальше? Все стремятся повторить подвиг, найти “концы” и договориться. Почему? Потому что отсутствие преграды для одного рождает нерыночное превосходство над другими игроками. И получается, что конкурируем мы не в совершенствовании методов управления, применении инноваций, а в методах воздействия и взаимодействия с чиновниками. Тем самым мы не развиваемся и не учимся идти дальше.

Возвращаясь к теме заданной дискуссии, вряд ли при сложившейся в обществе идеологии отношений следует говорить о несовершенстве законов. Не с этого, похоже, стоит начинать, коль 15 лет их корректируем, а выполнять так и не научились.

Любой закон – это написанное правило, и совершенен он или нет, можно сказать, только проверив его практикой применения. И здесь важно научить ментально выполнять то, о чем договорились, в любой форме, а уж потом реформировать, имея факты из практики, понимая, что работает, а что нет, что эффективно, а что деструктивно. И вопрос из плоскости “кто виноват в пренебрежении законов – бизнес или власть?” перейдет в плоскость взаимодействия двух сторон.

Сама государственная машина сегодня устроена так, что она не способна ни контролировать своих исполнителей в системе, ни наказывать их за невыполнение устанавливаемых правил, процедур и регламентов, которые подчас еще и сложны в понимании и не логичны в выполнении. И как следствие, видя слабость и практическую оторванность этой системы, бизнес и общество в целом пребывают в “нелегальной” обстановке по отношению к легально объявленному закону, покрывая сеть общественного договора, состоящего из смеси законов, позаимствованных в государственной правовой системе обычаев и импровизированных правил, всю реальность сегодняшних отношений в стране.

У любого государства цель одна – сделать его богаче! А для этого важно определиться, как и что я буду делать для этого, и чем я обладаю. Любое государство обладает основными активами, такими как накопленные ресурсы и предпринимательский потенциал внутри страны. Превратить накопленные активы в капитал, увеличить их стоимость можно, если простой и логичной будет жизнеобеспечивающая правовая структура, позволяющая подпольной экономике присоединиться к системе национального хозяйства.

Чтобы не убить энергию и предприимчивость рядовых граждан, нужно правильно выстроить отношения с населением, обеспечив простыми способами доступ к получению государственных сервисов: выдачу лицензий и разрешений; регистрацию предприятий; легализацию собственности; рассмотрение дел в суде и т. д. И здесь важно разорвать взаимодействие между чиновником и получателем услуг, потому что если есть контакт, начинаются отношения. Надо понятие “единого окна” реализовать через автоматизацию процессов и усилить контроль, ужесточить наказание за невыдачу и неоформление в срок.

Необходимо все явно происходящие события в реальных отношениях описать и формализовать через систему учета и правил. Открыть и так существующие отношения государства и большого бизнеса через закон о лоббировании. Тогда можно будет разобраться, насколько мы восприняли лозунг “Разделим бизнес и власть”. Это позволит увидеть, кто, за что и с каким интересом. Многие вещи перестанут быть тайным клубом для избранных и начнут развиваться по законам реального рынка, в условиях реальной конкуренции.

Для этого государству необходимо стать эффективным управленцем, мобилизовав внутренние ресурсы и привлекая внешние, предложив выгодные условия для работы. Механизмы:

- через практику реального выполнения от простых отношений к сложным;
- глобальное видение и локальные действия;
- здоровая система контроля за выполнением;
- не “перекрывать кислород” естественному развитию рынков и отраслей “видимыми запретами”;
- жесткое публичное наказание, чтобы появилось общественное доверие к заявляемым намерениям.

Мы начнем изменяться, только почувствовав разрушительную природу сложившихся отношений. Продолжим в том же духе – все разбазарим, нового не создадим, большой капитал здесь будет чувствовать себя “временщиком”, так и не обосновавшись надолго, а мелкий и средний окажется беспомощным в нерациональных отношениях, снизив свою активность и растратив свой потенциал. Можно ли тогда надеяться на экономическое чудо и эффективность? Ответ: нет.

ВЕРНИДУБОВ І. В.,

голова підкомітету Комітету Верховної Ради України
з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Зараз, після перерви, дискусія йде жвавіше і конкретніше, я навіть сказав би, професійніше. Що я маю на увазі? Дійсно, як і всі попередні промовці, я теж не знаю, що робити, щоб поліпшити стан боротьби з корупцією. Водночас і суспільство, і правоохоронці (ви чули Міністра) вимагають його вдосконалення.

Все-таки треба щось зробити, щоб апетити чиновництва зменшити, це з одного боку. А з другого – я, наприклад, не відчуваю ніякого задоволення від того, що три законопроекти, про які ми сьогодні говоримо, близькі до прийняття Верховною Радою. А якщо ще відвертіше: я впевнений, що з їх прийняттям ситуація в суспільстві не поліпшиться. Навіть якщо ми врахуємо всі побажання, яких більше трьох сторінок від міліції, СБУ, прокуратури, де прямо кажуть, що нам заважає боротися з корупцією недосконалість законодавства.

Якщо ми врахуємо всі ці зміни, якщо навіть врахуємо всі пропозиції народного депутата Москаля, якими він закидав останнім часом і Комітет, і Верховну Раду, то все одно настане 1 січня 2009 року, і ми питаємо за показники, а вони будуть ще гірші. Чому? На мою думку, тому що всі наші розмови, майже всіх промовців, крутяться переважно довкола кримінального блоку питань.

Моє невдоволення пов'язано і з тим, про що говорила представниця Львівського університету, що справді добрі ідеї так недолуго реалізовані. Так, правду кажуть, краще створювати щось нове, ніж переколювати. Ми вже два роки в Комітеті з цими президентськими законопроектами возимось, і не можемо ніяк... Зрозуміло, треба щось нове, по-новому підійти до цих питань, а початкові варіанти відкласти. Але вони є, їх не викинеш, ми біля них крутимось, вносимо пропозиції... Повторюю, моє невдоволення викликане іншим: кримінальний блок – це зрозуміло, є над чим працювати, але треба погодитися з тими, хто працював із Стретовичем, що відповідні закони є і, на наш погляд, не можна сказати, що вони дуже погані. Є де розвернутися, була б політична воля.

Та група авторів, яка працювала над законопроектами (я не маю на увазі тих добрих консультантів, які справді дають нам хороші рекомендації), група юристів не знають так глибоко механізмів створення корупційних ситуацій, які чиновники вибудовують десятиріччями, відшліфовують схеми, циркуляри, про що розповідала представник бізнесу. І чекали ми, стимулювали і уряд, й інших, щоб знайти героїв, які описали б нам ці ситуації, щоб позбутися цих схем, циркулярів, десь вето накласти, закон виписати таким чином, щоб назавжди відбивав охоту до цього. На жаль, наша надія на Кабінет Міністрів майже провалилася.

Про що я кажу? Ось я беру Програму діяльності Кабінету Міністрів “Український прорив” і читаю розділ “Протидія корупції”, де констатується, що на високий рівень корупції в Україні впливають такі-то фактори, що компетентному уряду ці фактори дуже помітні, вони на поверхні лежать. Деякі я все-таки наведу: “надзвичайна

розгалуженість дозвоільно-регуляторної системи, надмірний вплив окремих олігархічних груп на прийняття державних рішень і кадрові призначення, низький рівень забезпечення захисту прав власності, відсутність системності в роботі з виявлення корупції в органах державної влади”. Зауважте, не йдеться про правоохоронні органи, а саме вони відповідальні за це згідно із Законом “Про боротьбу з корупцією”.

Потім далі йдеться, що політичний діяч, державний службовець, який працює в органах державної влади, повинен розуміти, що його діяльність і певною мірою приватне життя стануть публічними. Для цього необхідно здійснити політичні, економічні, соціальні та міжнародні заходи.

Тобто навіть те, що я зачитав, і багато інших розумних висновків тут є, свідчить про те, що Кабінет Міністрів знає, що треба робити, але жодної пропозиції чи якогось законопроекту (що є, в принципі, основною роботою уряду), спрямованого на реалізацію цих лозунгів, немає. Про це говорив нам і швейцарський експерт: самі лозунги нічого не зроблять. Після проголошення лозунгів треба робити розумні кроки, вносити конкретні пропозиції, а цих пропозицій від Кабінету Міністрів немає. Я навіть не знаю, досі представники Кабінету Міністрів не виступали, чи будуть вони виступати, може, опонуватимуть і щось скажуть з цього приводу.

Наприклад, прямо вказано на те, про що всі кричать: “Проведення антикорупційної експертизи актів законодавства та з метою ліквідації підґрунтя для корупції, скасування або внесення до них змін”. Правильно? Правильно. “Перегляд з метою скасування платних послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, включаючи реєстрацію, сертифікацію, експертизу, видачу дозволів і довідок, надання повноважень...” – і таке інше, все знають. “Забезпечення оприлюднення інформації про використані кошти Державного та місцевих бюджетів”. Це прозорість, про яку також швейцарський експерт говорив нам. Ну, і таке інше, і таке інше.

Не хотілося б, щоб думали, що це якась критика, спрямована проти когось конкретно. І цей уряд, і попередні не робили й не роблять цього, тому ніяких політичних закидів у моїх словах немає. Проте я радий, що Кабінет Міністрів про це знає. Залишилося тільки, щоб вони підключилися до розроблення такого закону, подали свій нормальний проект. Бо те, що стосується правоохоронних органів, – це вже потім. Це як хірург, якщо щось в організмі вилікувати не можна – треба різати. Що ж ми постійно сподіваємося на правоохоронні органи і їх критикуємо? Вся корупція, тіньова економіка – в тому, що я зачитав. І Кабінет Міністрів знає про це, тож нехай подає нам нормальні пропозиції, а ми в Комітеті їх розглянемо.

Дякую за увагу.

БОРИСОВ В. І.,

професор кафедри кримінального права Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого.

Корупція є одним з найнебезпечніших посягань на діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, апарату управління підприємств, установ, організацій. Корупція порушує правильну їх діяльність, підриває авторитет, принципи соціальної справедливості та нормативної урегульованості суспільних відносин.

Як негативне соціальне явище, корупція супроводжує людство з давніх-давен, принаймні з часів утворення перших держав та необхідних для їх функціонування розгалужених систем апарату службовців, деякі з яких перетворювали свою діяльність на джерело незаконного доходу. Залежно від поширеності, вплив корупції на суспільне життя тієї чи іншої держави може бути як незначним, так і набувати загрозливого для існування держави, її національної безпеки характеру. Хворе на корупцію суспільство припиняє розвиватися, а його соціальні системи деформуються.

Достатньо звернутися до історії України часів Гетьманщини. Хабарі, зловживання, що чинилися в судах та з боку старшин і полковників, породжували великі неправди стосовно пересічних козаків і посполитих. Таке становище обумовлювало скарги та звернення населення Гетьманщини до російських царів за захистом від свавілля власних посадовців. Корупція тих часів стала одним з чинників обґрунтування імперської ідеології російських царів щодо обмеження Гетьманщини у справах управління та судочинства і поступового знищення суверенних прав та елементів державності, які мала Україна як автономія.

З часів набуття Україною у 1991 році незалежності корупція почала набувати загрозливих масштабів. Досить швидко наша держава опинилася серед країн з дуже високим рівнем корумпованості, займаючи останні або передостанні місця в різноманітних порівняльних таблицях, що розробляються міжнародними експертами. Тому, починаючи з середини 90-х років минулого століття, питання боротьби з корупцією стало предметом неухильної уваги з боку держави та громадськості.

5 жовтня 1995 року прийнято Закон України “Про боротьбу з корупцією”. Відтоді Україна послідовно рухається в напрямі вироблення і впровадження антикорупційних заходів, що знайшло інституційне оформлення в численних законах і нормативно-правових актах, концепціях і програмах, створенні спеціальних державних органів, які наділені повноваженнями щодо здійснення заходів боротьби з корупцією.

У результаті цього вдалося активізувати боротьбу з корупцією, але її ефективність залишається низькою і не задовольняє суспільство. Тому не випадково, за даними міжнародної організації “Трансперенсі Інтернешнл”, Україна все ще залишається серед країн з високим рівнем корупції. Наприклад, у 2007 році наша держава з індексом сприйняття корупції (ІСК) 2,7 посіла 118-те місце серед 179 країн, що досліджувалися цією організацією. До речі, десять років тому, за даними цієї організації, ІСК України становив 2,2, що підтверджує позитивні, але незначні зрушення у боротьбі з корупцією. Однак якщо порівняти показники нашої країни з

середньоевропейськими, які у 2007 році мали індекс на рівні 7 (наприклад, Іспанія – 6,7, Франція – 7,3), легко підрахувати, скільки років потрібно, щоб Україна наблизилася до таких показників.

Аналіз нормативно-правових актів щодо боротьби з корупцією та практики їх застосування дає підстави зробити висновок про те, що неефективність їх втілення в життя зумовлена неправильно обраною політикою боротьби з цим антисоціальним явищем, оскільки центр тяжіння такої боротьби був переміщений із кримінально караних діянь на адміністративні правопорушення. Тому, незважаючи на підвищення кількісних показників боротьби з корупцією, значна частина найнебезпечніших для національної безпеки корупційних діянь залишається прихованою від суспільства.

На думку окремих керівників правоохоронних органів, підвищення ефективності боротьби з корупцією багато в чому залежить від законодавства, у тому числі кримінального. Зокрема, висловлюються твердження, що Кримінальний кодекс України не передбачає відповідальності саме за корупцію, що значним чином обумовлює низку ефективність боротьби з цим злом в Україні.

Треба зазначити, що корупція як соціально негативне явище складається з різноманітних за видами та ступенем тяжкості правопорушень, які спричиняють шкоду не тільки суспільним відносинам, що охороняються кримінальним законодавством, а й соціальним сферам, що регулюються та охороняються адміністративним, цивільним, фінансовим, трудовим та іншим законодавством.

Кримінальний кодекс України містить розгалужену систему кримінально-правових норм, якими передбачається відповідальність за злочини корупційної спрямованості. Кожен вид таких злочинів має визначення в кримінальному законі, достатнє для формування уявлення про його суспільну небезпечність та меж відповідальності залежно від тяжкості.

Виходячи з визначення поняття “корупційні діяння”, наведеного у статті 1 Закону України “Про боротьбу з корупцією” від 5 жовтня 1995 р., а також суб’єктів їх вчинення, визначених у статті 2 цього закону, до злочинів корупційної спрямованості слід відносити, в першу чергу, злочини, відповідальність за які передбачена розділом XVII “Злочини у сфері службової діяльності” Особливої частини чинного Кримінального кодексу України. Саме в цьому розділі визначена відповідальність за:

- зловживання владою або службовим становищем (стаття 364);
- перевищення влади або службових повноважень, якщо воно вчиняється з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах (стаття 365);
- одержання хабара (стаття 368);
- давання хабара (стаття 369).

Окрім того, до таких злочинів слід віднести:

- привласнення, розтрату або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (частина друга статті 191);
- одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації (стаття 354);

- зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем (стаття 423);
- перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень, якщо воно відбувається з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах (стаття 424).

Це також значна частина злочинів, що вчинюються у сфері господарської діяльності, за умови їх здійснення суб'єктом, визначеним у статті 2 Закону України “Про боротьбу з корупцією”, якщо особа для цього використовує свої владні повноваження або службове становище.

Таким чином, сучасне кримінальне законодавство є достатньою нормативною базою для ефективної боротьби з такими найбільш небезпечними для суспільства діяннями, як злочини корупційної спрямованості. Важливо, щоб його застосування було невідворотним у кожному випадку корупційного правопорушення.

Разом з тим, кримінальне законодавство все-таки потребує певного удосконалення. Це обумовлено:

- по-перше, необхідністю системного законодавчого підходу до боротьби з корупцією, коли всі його ланки (адміністративні, цивільні, фінансові, трудові та кримінально-правові норми) узгоджені між собою;
- по-друге, потребами імплементації міжнародних конвенцій (угод, протоколів тощо), учасником яких є Україна;
- по-третє, необхідністю запозичення досвіду кримінально-правового вирішення боротьби з корупцією тих країн, де її рівень незначний, і законодавство яких може слугувати певним взірцем для України.

Вибірковий аналіз більше ніж 20 законодавчих актів про кримінальну відповідальність європейських та інших країн засвідчує, що в переважній більшості їхні кримінальні кодекси також не використовують поняття “корупція”. А в тих країнах, де в кримінальному законодавстві застосовується це поняття, його зміст, як правило, тотожний змісту таких злочинів, як одержання та давання хабара, зловживання або перевищення службовою особою влади або службових повноважень, що вчинюються з корисливих мотивів або в особистих інтересах. Безумовно, є й певні особливості, що заслуговують на увагу, але, як правило, вони поодинокі та охоплюються більш узагальнюючими визначеннями, що використовуються у кримінальному законодавстві України.

Останнім часом предметом особливої уваги народних депутатів, практиків та наукових працівників стали три законопроекти, спрямовані на посилення боротьби з корупцією, розроблені відповідно до міжнародних угод з цього питання, учасником яких є Україна.

Так, законопроекти “Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень” (реєстр. № 0877) та “Про засади запобігання та протидії корупції” (реєстр. № 0876) загалом заслуговують на підтримку, оскільки відповідають вимогам міжнародних угод та містять новації, необхідні для посилення боротьби з корупцією в Україні.

Натомість більшість положень законопроекту “Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення” (реєстр. № 0875), якими передбачається доповнення до кримінального законодавства України, не можуть бути підтримані, оскільки охоплюються диспозиціями кримінально-правових норм чинного Кримінального кодексу України, якими передбачається відповідальність за злочини корупційної спрямованості.

Окрім того, зазначений законопроект містить досить спірні та казуїстичні за вирішенням положення. Так, пропонується доповнити статтю 18 Кримінального кодексу визначенням службової особи, що є недоцільним. Справа в тому, що “службова особа” є одним з різновидів спеціального суб’єкта злочину, визначення якого міститься в частині другій зазначеної статті. А тому пропозиція викласти в Загальній частині ще й визначення окремого виду спеціального суб’єкта (у даному разі – службової особи) не є логічною, бо подібних визначень спеціального суб’єкта може бути значна кількість (наприклад, військовослужбовця, працівника правоохоронного органу тощо). Тому такі визначення мають бути викладені в Особливій частині Кримінального кодексу, якщо в цьому є потреба. Крім того, звертаємо увагу на те, що визначення, запропоноване в частині третій статті 18 Кримінального кодексу, майже відтворює визначення, що містить примітка 1 до статті 364, фактично дублює його.

Є також необґрунтованою пропозиція про доповнення Особливої частини Кримінального кодексу новим розділом VII-А “Злочини у сфері службової діяльності в юридичних особах приватного права”. Імовірно, що ця пропозиція з’явилася під впливом змісту Особливої частини чинного Кримінального кодексу Російської Федерації, глава 23 якої передбачає відповідальність за злочини проти інтересів служби в комерційних та інших організаціях.

Одразу слід зауважити, що провідні науковці та практичні працівники Росії визнають таке вирішення законодавцем зазначеного питання невдалим, оскільки воно призвело до порушення принципу однаковості кримінальної відповідальності за одне й те саме діяння. Крім того, органи кримінального переслідування Російської Федерації не завжди вчасно й адекватно реагують на вчинення відповідних діянь у комерційних та інших організаціях, вважаючи це приватною справою відповідних юридичних осіб.

У Росії таке вирішення питання призвело до штучного, нічим не обґрунтованого пом’якшення кримінальної відповідальності для службових осіб, які працюють в юридичних особах приватного права, за зловживання службовим становищем, перевищення службових повноважень, давання й одержання хабара, а також до зменшення уваги з боку правоохоронних органів стосовно протидії цим явищам. Можна прогнозувати, що така ситуація повториться і в Україні. Тобто вдала за своєю сутністю ідея посилення боротьби із злочинами у сфері службової діяльності в юридичних особах приватного права не може бути реалізована шляхом штучного виділення кримінальної відповідальності за вчинення цих злочинів із розділу XVII “Злочини у сфері службової діяльності” в окремий розділ.

Крім того, є й інші негативні наслідки введення до Особливої частини Кримінального кодексу розділу VII-А. Це стосується термінологічного апарату,

змісту низки понять, практики застосування Кримінального кодексу, статистичних показників щодо стану злочинності у сфері службової діяльності, зокрема, сприятиме штучному зниженню певних з них. Вважаємо, що визначення службової особи, наявне в чинному законодавстві (пункт 1 примітки до статті 364 Кримінального кодексу) є соціально виправданим, оскільки охоплює представників влади та службових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності. Отже, у чинному Кримінальному кодексі України дотримано принцип однаковості кримінальної відповідальності службових осіб.

Неприйнятними або такими, що потребують уточнення, є також окремі пропозиції до розділу XVII “Злочини у сфері службової діяльності” Кримінального кодексу, оскільки вони не узгоджуються між собою та пропозиціями до інших розділів або не відповідають основним принципам побудови кримінального закону.

Зазначене засвідчує, що законопроект “Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення” у частині внесення змін до Кримінального кодексу України потребує серйозного доопрацювання, з тим щоб до кодексу були введені або справді нові положення, невідомі законодавству України, або ті, що є необхідними з позиції підвищення запобіжної функції кримінального законодавства.

КІРСАНОВ В. М.,
заступник Голови Державного комітету
фінансового моніторингу України.

Шановні учасники слухань! Державний комітет фінансового моніторингу України внаслідок специфіки покладених на нього завдань своєю діяльністю опосередковано впливає на стан боротьби з корупцією в країні.

У рамках співпраці з правоохоронними органами Держфінмоніторинг України за наявності достатніх підстав, що фінансова операція пов'язана з відмиванням брудних грошей, подає до правоохоронних органів відповідні узагальнені матеріали та одержує інформацію про хід їх розгляду. Під час розгляду узагальнених матеріалів правоохоронні органи виявляють, документують та розслідують злочини, в тому числі пов'язані з корупційними діяннями (статті 364-368 Кримінального кодексу України). Відповідно до інформації правоохоронних органів, яка надійшла у 2007–2008 роках, 130 узагальнених матеріалів використовуються при розслідуванні кримінальних справ, 40 дійшли до суду.

Однак ефективна боротьба з корупцією неможлива без відповідного правового поля, що потребує постійного вдосконалення відповідно до міжнародних стандартів. На розв'язання цього завдання Держфінмоніторингом України спільно з Національним банком розроблено проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму”. Користуючись нагодою, хочу привернути увагу присутніх представників депутатського корпусу до законопроекту реєстр. № 1268, внесеного народним депутатом Григорієм Омеляновичем Омельченком. Чому я наполягаю, щоб цей проект якомога швидше розглянув законодавчий орган? Україна очікує третій раунд оцінки готовності нашої національної системи протидії відмиванню брудних коштів та фінансуванню тероризму, третій раунд оцінки Спеціального комітету Ради Європи з цих питань MONEYVAL. І ми сподіваємося, що прийняття цього закону дасть можливість поліпшити справу боротьби з відмиванням брудних коштів у контексті боротьби з корупцією.

Щодо сьогоденної теми, то мені дуже імпонує теза Володимира Миколайовича Стретовича про те, що кожен з нас, тут присутніх, має дати собі звіт, що він особисто зробив для боротьби з корупцією. У 2006 році ми приєдналися до ГРЕКО, взяли на себе зобов'язання виконати те, що було передбачено в оціночному звіті цієї поважної організації. І я б хотів звернути вашу увагу, що в контексті нинішньої розмови, тобто проблем законодавчого забезпечення боротьби з корупцією, виокремлюється три блоки проблем, що вимагають розв'язання.

Перший блок – вдосконалення закону “Про боротьбу з корупцією”. Можливо, не треба його зовсім переписувати, але, безумовно, потрібно вдосконалювати, це виклик сьогодення. Крім того, чинний закон передбачає лише адміністративну відповідальність за корупційну діяльність, тоді як в інших країнах корупція розглядається виключно як кримінальний злочин. Необхідно також вирішити питання щодо запровадження системи відповідальності юридичних осіб за корупційні правопорушення,

включаючи ефективні, пропорційні і дієві санкції, а також розглянути можливість створення системи реєстрації юридичних осіб, які притягувалися до відповідальності.

Ефективним засобом боротьби зі злочинністю, особливо з корупціонерами, є контроль доходів, що включає обов'язок пояснювати джерела своїх доходів. У зв'язку з цим необхідно завершити розроблення проекту Закону “Про державний фінансовий контроль за декларуванням доходів і витрачанням особами, уповноваженими на виконання функцій держави, членами їхніх сімей та близькими родичами”.

До другого блоку слід віднести прийняття нормативно-правових актів, що мають забезпечити прозорість діяльності органів виконавчої влади. Потребує вдосконалення Закон України “Про інформацію”, що є базовим у визначенні прав громадян на отримання інформації.

Третій блок має забезпечити поліпшення координації та вдосконалення роботи відповідних підрозділів правоохоронних органів, особливо МВС, Служби безпеки, а також прокуратури.

І насамкінець. У боротьбі з корупцією дуже важливу роль відіграє судова гілка влади. Від її діяльності і неупередженості під час розгляду корупційних справ залежить не тільки стан боротьби з корупцією, а й ступінь довіри громадян до держави, влади, авторитет країни, у тому числі на міжнародній арені.

Дякую за увагу.

ИЩЕНКО Ю. В.,

професор кафедри адміністративного права
і процесу Київського національного університету внутрішніх справ.

Шановні учасники слухань! Я так розумію, ви відчуваєте, що ми наближаємося до завершення дискусії. Тому я дуже стисло спробую висвітлити декілька проблем.

Одна з ключових проблем, яка сьогодні майже не досліджувалася, – проблема того органу, який має забезпечити проведення всієї цієї, як сьогодні кажуть, боротьби. Напевно, не зовсім коректний термін “боротьба”, краще все-таки “протидія та запобігання” корупційним проявам.

В Україні склалася унікальна ситуація. От Микола Джига сказав, що в нас немає Координаційного комітету по боротьбі з корупцією, але він є. Справа в тому, що указом Президента його функції передані Раді національної безпеки і оборони, а комітет фактично ліквідований. Згодом був скасований указ Президента, яким передавалися ці функції, і на сьогодні ми маємо не скасований Указ Президента “Про Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю”, не скасований Указ Президента “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 листопада 2005 року “Про утворення Міжвідомчої комісії Ради національної безпеки і оборони України з комплексного вирішення проблем у сфері боротьби з корупцією” і вже цього річній Указ “Про Міжвідомчу робочу групу з питань протидії корупції”.

Тому питання, хто очолить цей напрям, є дуже важливим. І якщо ця структура буде перебувати в межах або Президента, або Кабінету Міністрів... Бо, наприклад, у Плані заходів щодо реалізації Концепції подолання корупції “На шляху до доброчесності” на період до 2010 року, затверджене урядом, записано, що такий орган має бути створено при Кабінеті Міністрів. Президент вважає, що цей орган має все-таки під його впливом перебувати. Тому якщо такий орган буде безпосередньо підпорядкований або Президенту, або Кабінету Міністрів, у нас виникне надзвичайна ситуація: спочатку одні борються, інші страждають, потім ті, хто страждав, починають боротися з тими, хто боровся. Тому тут виникає проста проблема – це має бути визначено в законодавстві. Бо, скажімо, вимоги документів Організації Об’єднаних Націй визначають, що такий єдиний державний орган має бути створений, там не сказано, що він має здійснювати функцію досудового слідства, там сказано про контроль, координацію і нагляд за органами, які провадять боротьбу.

Тому, як на мене, взагалі використовували слово “боротьба” на сьогодні вже неможливо, бо зрозуміло, що боротися з цим явищем в Україні просто нереально. Можна лише створити умови для запобігання проявам корупції. В якому сенсі це має бути? Якщо такий орган має бути створений, то він повинен мати відповідний статус. Якщо порівнювати, то хоча б на рівні Рахункової палати, керівник якої призначається Верховною Радою, а всі мають бути підзвітні і підконтрольні такій структурі – і Президент, і Прем’єр-міністр, і всі чиновники.

Друга проблема. Якщо ми на цей орган покладемо обов’язок контролювати всіх службовців, які є суб’єктами відповідальності, це проблему не вирішить.

Бо це список суб'єктів, починаючи з Президента, і завершуючи, скажімо, чиновниками районних державних адміністрацій. То було б логічним, щоб цей орган займався передовсім не боротьбою, а протидією корупції шляхом запровадження норм етики поведінки держслужбовців вищого рівня, саме тих, які посідають особливо відповідальні посади. Це державні службовці першої і другої категорій та вищі посадові особи.

Цей орган може розпочати свою діяльність з того, що запропонує подати йому декларації і проконтролювати їх. І дуже просто: вивісити на сайті інформацію, щоб кожен громадянин мав можливість подивитися інформацію про керівників тієї чи тієї структури. Таким чином і питання доступу до інформації досить просто вирішується. Тому що на сьогодні є вимога, щоб усі державні органи мали відповідні сайти, хай там буде інформація і про чиновника, який очолює цю структуру, тобто підпадає під дію антикорупційного законодавства.

Ще одна проблема: як виміряти корупцію? Сьогодні лунали статистичні дані, що з 6 тисяч протоколів реалізовано 4 тисячі. Але ж ніхто не сказав, далі яка структура. Третина всієї корупції в нашій державі взагалі нематеріальна – це неповідомлення, ненадання інформації, передбаченої нормативними актами. Тобто порушується основна вимога, що має бути якась матеріальна або інша особиста зацікавленість. З таких позицій сьогодні підходить Верховний Суд України, коли такі справи закриває. Тому на сьогодні третина всієї корупції, по суті, не є корупцією.

У зв'язку з цим я б хотів би нагадати Постанову Верховної Ради України “Про порядок введення в дію Закону України “Про боротьбу з корупцією”. На жаль, не згадують зараз цей документ, але він мав дуже корисну таку деталь: там доручалося Кабінету Міністрів протягом одного місяця (це було, нагадую, 5 жовтня 1995 року) розробити положення про загальнодержавний фонд, в який мають перераховуватися всі матеріальні цінності і кошти, що вилучаються у корупціонерів.

Тому на сьогодні ми можемо казати, що є 4 тисячі протоколів, але матеріалізація цих протоколів відсутня. Це просто штрафні санкції, як стверджували міністр внутрішніх справ та інші промовці. Ніяких інших заходів, скажімо, додаткового матеріального покарання, в принципі немає.

Тому на сьогодні, як на мене, є лише одна можливість повернути довіру до влади – почати з етики державних службовців та із запобігання корупції, а не боротьби з нею.

БУДЖЕРАК О. О.,

заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Шановні колеги! Упродовж 36 років я вів боротьбу із злочинністю, у тому числі з корупцією, мафією тощо. Для мене зрозуміло, як це робити, це комплексна проблема, у тому числі економічна і кадрова, але основне – профілактика. Поки всі відомства нашої держави не будуть займатися боротьбою із злочинністю, у тому числі з корупцією, не буде порядку в нашій державі.

Безумовно, закони треба поліпшувати, але закони є, і треба, щоб вони працювали. За чинними законами ніхто ж не працює. Чому? Бо нема єдиного кулака, залізної руки, яка організовувала б боротьбу із злочинністю в масштабах держави. Ви подивіться, на кожній нараді, на кожному зібранні міністр і прокурор один на другого кивають, що той не працює, що прокуратура не працює, що міліція не працює, що СБУ не працює. Колись я працював у районі, і якщо б начальник міліції чи прокурор один на другого сказав, що не так працює, на другий день їх не було б на роботі. Тому що треба вести боротьбу із злочинністю. Ми захищаємо інтереси людей, а не просто розмови ведемо.

Крім того, я як практик переконаний, що доки силовими міністерствами керуватимуть не фахівці, а політики, не буде толку і в боротьбі із злочинністю. І я працюю над законопроектами, щоб нормальні закони провести. Чому? Тому що будь-якого нефахівця підлеглі обманюють, вони кажуть: “Ми працюємо, товаришу міністре, товаришу Генеральний прокуроре чи начальнику СБУ, виконуємо ваші вказівки”. А фактично в кожній області у нас незалежне міністерство, це однозначно. До того ж подивіться, як на місцях прокурори, начальники УВС, начальники СБУ на колінах повзають, вибачте на слові, перед губернаторами. Вони бояться їх, бо той прийде, скаже, сюди подзвонять, мов, він не годиться, з нами сто грамів не п’є – і його завтра не буде. Такого за радянської влади не було, старі кадри знають, усі працювали.

Я хочу наголосити, що одна з криз нашої держави, у тому числі і в боротьбі із злочинністю, корупцією (а я це не розділяю, організована злочинність – це і є корупція, бо без керівників не обходиться жоден організований злочин) полягає у кадровій кризі, бо що не призначення – або брат, або батько. Якщо тут призначили міністра, то вже в області його брат керує тим чи іншим відомством. Ось де корупція! І ми всі це знаємо, порушуємо ці проблеми у Верховній Раді...

У Хмельницькій області газети пишуть, ніби я сказав, фотокартка моя, що люди вже не вірять прапорам, не вірять революціям і скоро підуть не з прапорами, а з вилами. Бо люди все це бачать, у них за кожну дрібницю вимагають хабарі. То що, законів немає? Є закони. Тож давайте разом думати, як примусити цих міністрів, насамперед силові відомства працювати, а не просто отримувати гроші, будувати хорони і їздити на “мерседесах”.

ВАРФОЛОМЕЄВА Т. В.,
президент Співки адвокатів України.

Після такої промови я хотіла б сказати добрі слова Комітету, за те що зібрав нас сьогодні, і ми маємо можливість говорити відверто і фахово про проблеми в державі. Корупція – це, мабуть, одна з найстрашніших хвороб нашого суспільства. І законопроекти, які ми сьогодні обговорюємо, на мою думку, справді варті того, щоб їх винести на друге читання. Тим більше що і відомства, і такі відомі вчені, як присутні в залі професор Стрельцов, професор Музика, професор Борисов і професор Андрушко, хоч і висловили зауваження, все-таки підтримали ці законопроекти.

Проте, на мою думку, це тільки одна невелика частка тієї загальної справи, яка необхідна для того, щоб дійсно (я вже не сподіваюся подолати) хоча б зупинити шалену корупцію, яка є на сьогодні в державі. Це не секрет. Я коли почула від міністрів, відомих політичних діячів цифри і факти... Знаєте, я більше 30 років працюю адвокатом, на кримінальних справах спеціалізуюся, бачила багато, але мені незрозуміло, як таке може бути. Величезна кількість порушених справ, така сама кількість осіб, а результати, ми сьогодні чули, – фактично ніякі.

Якщо ми всі знаємо, і нам кажуть посадовці, що винна судова система, що судді зловживають, що є багато таких вироків по справах, які не помилково, а саме умисно постановлені з порушеннями і таке інше, то чому ж ми не боремося? Ми ж усе знаємо – знаємо причини, знаємо схеми. Сьогодні представник бізнесу дуже цікаво виступала, і представники державних структур розказують, що схеми відомі, те саме ПДВ й таке інше. То чому ж ми не боремося, чому не борються відповідні органи? Я адвокат, у мене дещо інша функція, але ж є працівники правоохоронних органів, які покликані це робити, вони отримують гроші на своїх посадах, користуються такими самими автомобілями, про які сьогодні розповідають, що високопосадовці їздять на них, і всі громадяни про це кажуть.

Ви знаєте, я нещодавно була на радіо і в прямому ефірі відповідала на запитання громадян. І ось немолода людина (по голосу було чути) ставить мені запитання якраз до нашої сьогоднішньої теми: скажіть, будь ласка, коли вже припиниться хабарництво, корупція в державі? І що, каже, ви, адвокати, для цього робите?

Ви знаєте, я трошки навіть зніяковіла, бо мені здавалося, що це так просто. Я йому в ефір сказала: треба, щоб ніхто не давав і ніхто не брав. Сьогодні кажуть: треба не боротися, а запобігати. Треба і боротися, і запобігати, і розробляти необхідні ефективні закони. А до того часу, поки ця ідея (щоб у нас було нормальне, чесне суспільство) опанує абсолютно всіх, від маленької дитини до найвищих посадовців у нашій державі, ми будемо так збиратися ще не один рік і не одне десятиліття. Все ми знаємо, все нібито зрозуміло, а віз і нині там.

А отак просто звинувачувати... Мабуть, це в мене адвокатське почуття, але говорити сьогодні про те, що всі судді винні, треба їх обирати, а не призначати... Якщо ми все це знаємо, чому ми не зробимо інакше, щоб працювала судова система, щоб справді не було тих зловживань? А якщо вони є, то треба їх долати! Або треба

змінювати керівників, які не справляються з цими завданнями. Як у відомому анекдоті: треба не вивіску змінювати, а те, що всередині.

З 90-х років минулого століття створюємо комісію за комісією – то з правової реформи, то з судової реформи, адвокатуру реформуємо – а віз і нині там. Ми що, така держава, що не можемо це подолати? І всі є міжнародні документи, ми їх знаємо, вивчаємо, експерти виступають, і нібито всі умови є – то що залишається?

Гадаю, залишається прийняти оці закони, доопрацювавши їх проекти, бо й у мене є багато зауважень. А головне – щоб закони в нашій державі працювали, і щоб люди, від яких це залежить, обов'язково дотримувалися законів, а не просто гарно виступали з трибуни або на таких обговореннях.

І на завершення. Я сьогодні послухала виступ міністра внутрішніх справ, і ви знаєте, мені як адвокату стало навіть страшно: давайте всіх ув'язнювати на великі терміни. При гуманізації нашого законодавства, навпаки, ми говоримо, що треба перевести злочини в адміністративні правопорушення, а тут заклики, що треба до десяти, п'ятнадцяти, двадцяти років посилити... Треба зробити так, щоб якомога менше було таких ситуацій, коли люди беруть хабарі, коли є корупція тощо.

І ще одне стосовно суті законопроекту. Спілка адвокатів і Академія адвокатури подадуть свої зауваження, бо я тільки сьогодні, на жаль, побачила ці законопроекти. Є з ким і про що говорити, і не з усім я згодна, також підтримую своїх колег науковців, але я хотіла б сказати, що тут в одну купу суб'єктів включили в тому числі й адвокатів. Ви знаєте, не тому, що вони не суб'єкти, я не буду зараз про це говорити... Хоча мене також дуже дивує, коли так легко розказують, що й судді кримінальні, і всіх треба посадити. Є презумпція невинуватості, врешті-решт, ми всі тут юристи і розуміємо це.

Щодо адвокатів. У адвокатів є конфіденційна інформація, адвокатська таємниця, діють спеціальні європейські правила етики, які поширюються на Україну, і таке інше. Все це нівельовано у законопроекті, і мене це дивує. Думаю, що це обов'язково треба виправити, бо якщо адвокат не буде дотримуватися таємності конфіденційної інформації, яку повідомляє людина для того, щоб адвокат її захищав, то в нас, врешті-решт, не буде адвокатури, а без цього немає демократичного суспільства.

Я дуже вам вдячна, зауваження ми передамо у письмовому вигляді. Дякую.

ВИТВИЦЬКИЙ БОГДАН,

радник з правових питань Департаменту юстиції
Сполучених Штатів Америки.

Вельмишановні пані і панове! Не будучи громадянином України, фактично представляючи Департамент юстиції Сполучених Штатів Америки, я не можу рекомендувати прийняття чи відхилення певного нормативного акта, це виключне право парламенту України. Однак дозвольте мені поділитися кількома думками стосовно антикорупційних нормативних положень, що відповідають міжнародним стандартам та світовому досвідові.

На відміну від Закону “Про боротьбу з корупцією”, прийнятого 1995 року, запропонований законопроект “Про засади запобігання та протидії корупції” містить численні положення, що значно більше відповідають міжнародним стандартам. Насамперед законопроект є більш конкретним та деталізованим, аніж закон, що діє нині.

Вперше антикорупційний закон має у статті 15 спеціальну норму щодо конфлікту інтересів і у статті 1 визначає конфлікт інтересів як “протиріччя особистих і публічних інтересів особи, що зумовлює умисне невиконання чи неналежне виконання нею її повноважень”.

Поняття конфлікту інтересів є ключовою ідеєю для розуміння суспільством та його публічними службовцями того, яка поведінка є прийнятною, а яка непринятною, і чому. Через історичні причини конфлікт інтересів не є зрозумілим широкому загалу в Україні, тому його детальне запровадження у запропонованому проекті антикорупційного закону є важливим кроком уперед.

Запропонований законопроект чітко забороняє використання службового становища з метою отримання благ для себе шляхом сприяння фізичній або юридичній особі в укладанні контракту на надання товарів чи послуг за державні кошти. Наразі чинний закон не врегульовує цього питання.

Запропонований законопроект чітко запроваджує обмеження щодо роботи близьких осіб. Наразі діючий закон не врегульовує це питання.

Також говорячи про те, що саме у запропонованих законопроектах сприятиме позитивним зрушенням у напрямі зниження рівня корупції, необхідно відзначити складові, які не врегульовуються безпосередньо запропонованим базовим антикорупційним законом, проте передбачаються ним. Ці складові будуть розроблені та додані до системи антикорупційних ініціатив, необхідних кожній країні, що серйозно ставиться до зниження рівня корупції, а саме кодекс професійної поведінки та ефективний режим декларування доходів майнового стану і видатків публічних службовців.

Що стосується кодексу професійної поведінки, стаття 9 запропонованого законопроекту “Про засади запобігання та протидії корупції” чітко робить посилання і передбачає розроблення та прийняття кодексу поведінки, незважаючи на те, буде він називатися кодексом професійної етики чи кодексом добросесної поведінки.

Кодекс поведінки чітко і прозоро визначає, що дозволено робити публічним службовцям, що не дозволено, і яким чином уникнути вчинення того, що недозволено. Це відіграє важливу роль у зменшенні корупції не тільки тому, що кодекс встановлює для публічних службовців чіткі інструкції, що вони можуть робити, а що ні, а й завдяки тому, що він навчає громадян, чого можна і потрібно очікувати від публічних службовців під час їхнього служіння суспільству.

Кодекс професійної етики, чи кодекс добросесної поведінки повинен містити правила, пов'язані з такими питаннями.

По-перше, це розуміння, з чого складається конфлікт інтересів для конкретної категорії публічних службовців, та як цього конфлікту інтересів можна уникнути. Наприклад, шляхом позбавлення публічного службовця приватного інтересу, його самоусунення, позбавлення права приймати рішення та за допомогою інших методів.

По-друге, публічні службовці, за невеликим винятком, не можуть отримувати чи вимагати отримання подарунків, які надаються їм саме тому, що вони є публічними службовцями.

По-третє, є обмеження щодо участі в політичній діяльності для різних категорій публічних службовців.

Що стосується системи фінансового декларування, то варто зазначити, ефективний режим фінансового декларування, покликаний відстежувати прибутки, майновий стан та видатки публічних службовців, є вкрай важливим елементом забезпечення прозорості державної влади. Він має на меті два основних завдання: попередження фінансового конфлікту інтересів публічних службовців та запобігання і виявлення фактів їх незаконного збагачення.

Багато держав, малих і великих, наразі мають ефективно діючі режими фінансового декларування, який скрізь сприймається як невід'ємна частина антикорупційної стратегії. З огляду на цю функцію, необхідно усвідомити, що завдання режиму декларування відмінні від тих, що стоять перед податковою системою, яка, беззаперечно, має свої важливі функції. Зрештою, ключові функції, які повинен мати режим декларування задля його ефективного функціонування, – можливість перевіряти інформацію, що міститься у фінансових деклараціях, та застосовувати відповідні покарання за неподання декларації, за подання декларації, що не містять необхідної інформації, чи якщо така інформація є неправдивою.

Боротьба з корупцією є нагальною проблемою, яка цікавить усіх. Мої колеги з Департаменту юстиції США та наші українські колеги юристи, задіяні в Пороговій програмі Корпорації “Виклики тисячоліття” мали за честь надавати допомогу в цьому складовому завданні. І ми будемо продовжувати робити це й надалі, протягом усього часу дії цього проекту.

Дякую за увагу.

ШКРУМ І. П.,

адвокат, позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Шановні учасники слухань! Хоча темою наших сьогоднішніх слухань є проблема законодавчого забезпечення антикорупційної політики і практики, скільки ми не говорили б про загальні тенденції, їх треба виявляти і шукати шляхи вирішення проблем, тобто в кінцевому підсумку потрібно розглядати конкретний законопроект. Тому, заощаджуючи ваш час, я хотів би привернути увагу до вузького сегмента запропонованих законопроектів, а саме дати деяку критику стосовно адвокатів, тобто стосовно їх професійної діяльності.

До запропонованих до розгляду законопроектів, що стосуються боротьби з корупційними правопорушеннями, сьогодні висловлено багато зауважень. Про те, поділяю я їх чи ні, скажу наприкінці виступу, а зараз хотів би зауважити, що при здійсненні професійної діяльності адвокат представляє і захищає права та інтереси громадян і юридичних осіб за їх дорученням в усіх органах, підприємствах, установах і організаціях. Тобто адвокат завжди чи в більшості випадків надає платні юридичні послуги, передбачені Законом “Про адвокатуру”, і цим самим законом зобов’язується використовувати всі передбачені законом засоби захисту прав та законних інтересів громадян. Тобто він працює як самозайнята особа, яка надає ці послуги, не має іншої роботи і таким чином виконує свою соціальну функцію.

Разом з тим у законопроекті “Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення” пропонується внести зміни до Кримінального кодексу України, а саме доповнити кодекс двома статтями 235³ “Зловживання повноваженнями особами, які виконують надані законом публічні повноваження” та 235⁵ “Підкуп особи, яка виконує надані їй законом публічні повноваження” і передбачити відповідальність за незаконну передачу, в тому числі адвокату, поряд з аудитором, нотаріусом чи експертом, благ за вчинення дій або бездіяльність в інтересах третіх осіб.

Сама конструкція цієї статті якраз і вносить незрозумілість, яка полягає в тому, що адвокат надає юридичні послуги і консультації третій особі. А оскільки він надає ці послуги платно, то автоматично стає суб’єктом корупційних правопорушень, що само по собі є нонсенсом. На мій погляд, тут явне недопрацювання авторів законопроекту, яке, без сумніву, веде до обмеження професійної діяльності адвоката, оскільки суть адвокатської діяльності, виходячи із закону, якраз і полягає в наданні певних послуг за блага (тобто за кошти і винагороду) підприємствам, установам і організаціям, тобто третім особам. Це його робота.

Перераховані види діяльності, як я вже вказував, підпадають під поняття “вчинення дій або бездіяльність в інтересах особи, що передає чи надає такі блага, або в інтересах третіх осіб з використанням наданих їй прав або повноважень”. І в результаті, виходячи з того, що ні в цій статті, ні в будь-якому іншому законодавчому акті взагалі не передбачено, що таке законне надання, мова йде про незаконне

надання коштів. Автоматично будь-які кошти, отримані за свої послуги в інтересах третіх осіб, уже становитимуть склад правопорушення.

Тому, на мій погляд, з огляду на це, даний законопроект суперечить здоровому глузду, з юридичної точки зору, він не може визначати адвокатів суб'єктами корупційних правопорушень. Моя пропозиція зводиться до того, що він має бути доопрацьований, а саме вилучити адвокатів та інших осіб. Я так думаю, що аудитори і нотаріуси сюди віднесені як особи, які прирівнюються до публічних осіб і мають певні повноваження, оскільки, з юридичної точки зору, вони абсолютно не можуть бути сюди включені.

Я хотів би привернути увагу також до законопроекту “Про засади запобігання та протидії корупції”, в якому передбачається, що суб'єктами корупційних правопорушень стають адвокати як особи, які прирівнюються законом до осіб, які володіють публічними повноваженнями. При цьому термін “публічні повноваження” законодавством не розкривається, такого поняття ні в законодавстві, ні у запропонованому законопроекті немає. Можна звернутися за аналогією до терміну “публічна служба”, який у статті 3 Кодексу адміністративного судочинства України визначено як “діяльність на державних політичних посадах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, дипломатична служба, інша державна служба, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування”. Але і в конструкцію цієї статті адвокат ніяким чином не може вписатися. Звісно, зазначена норма має суто юридичну недолугість, юридично недосконала і в такому вигляді, на мій погляд, не може бути прийнята.

Крім того, за умови включення адвокатів і названих осіб до суб'єктів корупційних правопорушень, на них одразу в повній мірі починають поширюватися антикорупційні обмеження, що водночас роблять їх суб'єктами правопорушень, передбачених іншими статтями, зокрема: порушення вимог фінансового контролю, незаконне використання інформації, що стала відомою у зв'язку з виконанням посадових повноважень, порушення встановленого порядку фінансування політичних партій, незаконне одержання подарунка тощо.

На мою думку, у цьому немає логіки. Чому адвокат не може отримати подарунків від будь-яких третіх осіб, на користь яких він надав юридичну консультацію? Законодавець про це нічого не вказує. Тому я вважаю, що, з огляду на таке положення, законопроект не може бути прийнятий, а має бути доопрацьований з урахуванням цих зауважень.

Стосовно третього законопроекту свої зауваження я подам письмово, щоб не забирати час. Проте оскільки проект загалом суперечить чинному законодавству, якого достатньо для боротьби з корупцією та іншими злочинами, пропоную його відхилити.

ХАВАНСЬКА Т. С.,

радник проекту “Розвиток спеціалізованих служб з боротьби проти корупції в Україні” Антикорупційної мережі в країнах Східної Європи та Центральної Азії ОЕСР.

Вельмишановне товариство! Дозвольте вітати вас від імені Організації економічної співпраці та розвитку, що за підтримки Бюро з міжнародних питань у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків та правоохоронних питань Державного департаменту США реалізує проект “Розвиток спеціалізованих служб з боротьби проти корупції в Україні”. Хоча думаю, що наша організація в рамках цього зібрання найбільш відома не цим проектом, а саме Антикорупційною мережею і конкретніше – Стамбульським планом дій, який сьогодні багато разів згадували.

Я постараюся викласти свою думку дуже коротко, бо знаю, що вже немає часу і всі стомилися. Україна взяла на себе ряд зобов’язань, і у Стамбульському плані дій є спеціальний розділ, в якому визначаються рекомендації, з 5-ї до 12-ї, що стосуються саме питань законодавчого забезпечення боротьби з корупцією. На жаль, можна констатувати, що майже жодні з цих рекомендацій ще не втілені в Україні, хоча Україна приєдналася до Стамбульського плану дій як країна-засновниця в 2003 році. Така сама ситуація й з іншими міжнародними інструментами, за якими Україна взяла на себе зобов’язання, маю на увазі Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією Ради Європи і Конвенцію ООН проти корупції.

Справді, цей антикорупційний пакет хоча б якимось чином у ряді положень поліпшує ситуацію, як казали мої колеги – експерт Ради Європи пан Телескаф і американський експерт пан Витвицький, тому я думаю, що є сенс підтримати ці законопроекти. Однак я хотіла б привернути вашу увагу до того, що, переглянувши проект рекомендацій наших слухань, я помітила, що пропонується внести на розгляд парламенту доопрацьований проект лише одного закону, а не всього антикорупційного пакета. Тому знову хочу нагадати про те, що України взяла на себе ряд зобов’язань, і що це справді антикорупційний пакет, яким всі три законопроекти зв’язані в один, а відтак необхідно розглядати їх у системному розрізі, як наголошували багато промовців. Немає сенсу говорити лише про один законопроект, треба їх приймати разом, в одному пакеті.

Дякую.

ШЛАПАК Р. А.,

керівник проекту Ради Європи та Європейської Комісії
“Підтримка незалежного урядування: проект протидії корупції
в Україні – UPAC”.

Шановні учасники, я ненадовго вас затримаю. Хочу сказати, що проект UPAC підтримує організацію цього заходу і раніше, до першого читання, надавав експертизу законопроектів, які входять до антикорупційного пакету. На даний час готується експертиза до тих проектів, які є на сьогодні, і на наступному тижні ми збираємося надати її Комітету. У подальшому ми також готові працювати та допомагати Україні в реалізації рекомендацій ГРЕКО і у здійсненні необхідних реформ на шляху до європейських стандартів.

Що стосується пакета, то передовсім хочу віддати належне всім тим, хто працював над цими законопроектами. Безперечно, це крок уперед. Можна доопрацьовувати певні положення, але треба розуміти, що базовий закон є рамковим, а механізми його реалізації мають бути виписані в інших законодавчих актах. Без деталізації механізмів запобігання конфлікту інтересів, реалізації фінансового контролю тощо положення закону на практиці буде важко застосувати. Тому треба його сприймати в ув'язці, зокрема з проектом Закону “Про доброчесну поведінку осіб, уповноважених на виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування”, який, за нашою інформацією, внесений до парламенту. Безперечно, він пов'язаний з цим пакетом законопроектів. Навіть, можливо, спочатку треба буде приймати пакет, а потім і відповідні проекти законів. Але це вже справа не нашої компетенції.

Багато промовців говорили про те, що корупція є комплексною проблемою, і необхідно комплексно її вирішувати. І в цьому розрізі треба сказати, що такі системні реформи, як реформування державної служби, судової системи, правоохоронної системи, системи держзакупівель, політичних фінансів – це, безперечно, ті основні базові реформи, які реально можуть впливати на критичне зниження рівня корупції.

Щодо забезпечення відповідальності юридичних осіб за корупційні правопорушення, то це ефективний механізм протидії корупції. А ще я хотів би процитувати рекомендацію ГРЕКО: “ГРЕКО рекомендує запровадити відповідальність юридичних осіб за корупційні правопорушення, включаючи ефективні, пропорційні, дієві санкції, а також розглянути можливість створення системи реєстрації юридичних осіб, які притягувалися до відповідальності”. У контексті цього треба зазначити, що Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією не говорить про необхідність встановлення кримінальної відповідальності. Там йдеться про те, що така відповідальність може бути в рамках кримінального, цивільного або адміністративного права, але найголовніше – мають бути дієві санкції.

Щодо третього законопроекту, де пропонується внесення змін до Кримінального кодексу, я хотів би сказати, що прийняття такого закону напряму пов'язано з положеннями Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та з третім раундом

оцінювання ГРЕКО, який складатиметься з двох частин. І одна з цих частин стосуватиметься саме відповідності положенням щодо криміналізації корупції.

Системна корупція підриває довіру до влади, до інститутів влади, становить загрозу державності, як уже наголошували попередні промовці, і правам людини. Системна корупція є антиподом правової держави, вона гальмує розвиток і утримує соціальний організм, суспільство та економічну систему в невизначеності, гальмує приплив інвестицій і підживлює нестабільність.

Хто виграє від корупції? Ситуативно – ті, хто є сторонами корупційного пакета і угоди, а жертвою є все суспільство. Навіть ті, які виграють ситуативно, загалом програють у перспективі, якщо дивитися далі, ніж на один день. Тому що диплом чи звання, отримані через корупцію, втрачають свою цінність, як згодом і ціла система освіти. Можна наводити й інші приклади. Думаю, ніхто не хоче, щоб його лікував лікар, який отримав диплом через корупцію.

Зниження рівня корупції критично необхідно для утвердження правової держави, демократії, забезпечення прав людини і реального поступу на шляху до євроатлантичної інтеграції. Принципи, якими треба керуватися, – прозорість, відповідальність, залучення громадянського суспільства і приватного сектору.

Дякую.

ТОРОП К. М.,

голова Наглядової ради Міжнародної поліцейської корпорації громадської безпеки.

Я сегодня представляю две организации – Международную полицейскую корпорацию общественной безопасности и структурное подразделение антикоррупционной службы Франции, несколько раз упоминаемое Николаем Васильевичем Джигой, а именно Французский консультационный совет по вопросам адаптации, разработки антикоррупционного законодательства и законодательства в области налогового и таможенного регулирования. В лице этих двух организаций я хотел бы внести свою лепту в обсуждаемую сегодня проблематику и надеюсь, что тезисное изложение (к сожалению, времени нет, все озвучить не сумею) разработанной нами программы поможет в развитии антикоррупционной политики и практики в Украине.

Итак, о чем идет речь? Речь идет о создании механизмов, позволяющих уменьшить масштабы коррупции в краткосрочном периоде и о выработке и проведении собственно антикоррупционной политики как постоянно действующей органичной функции государства. При этом эффективность данной функции, безусловно, в значительной степени будет зависеть от того, насколько активно в ее реализации примут участие структуры гражданского общества.

К сожалению, Владимир Николаевич Стретович отсутствует. Я позволю себе не согласиться с ним. Рыба, безусловно, гниет с головы. Но все-таки, наверное, коррупция – это системная проблема общества, поэтому начинать надо все-таки с общества.

Основные направления, по которым должна разрабатываться программа противодействия коррупции, совпадают с мерами, предусматриваемыми различными проектами программ, направленных на повышение эффективности государственной власти. Это естественно, поскольку функциональное упорядочение государственной власти служит основополагающим антикоррупционным фактором.

Итак, законодательные меры (тезисно), которые наша организация хотела бы предложить на рассмотрение комитета:

- ограничение условий, благоприятствующих проникновению криминальных элементов в законодательную власть, их влиянию на принятие законов;
- внесение изменений в избирательное законодательство, в том числе приведение допустимого размера избирательных фондов в соответствие с реальными затратами на избирательные кампании;
- повышение роли и укрепление гарантий независимости избирательных комиссий при одновременном обеспечении их прозрачности для общественного контроля;
- обеспечение прозрачности для общественного контроля результатов голосования в законодательных органах;
- законодательное обеспечение информационной прозрачности процесса принятия решений органами исполнительной власти, использования ими

бюджетных средств, в том числе через доступ к финансовым документам государственных органов со стороны негосударственных организаций и средств массовой информации;

- определение перечня документов, подлежащих обязательному обнародованию;
- законодательное введение механизмов общественного влияния на деятельность ведомств, как-то независимая экспертиза общественно значимых проектов, решений, информирование, обратная связь и другие;
- введение принципа позитивного административного молчания, который принят в Европе (если в определенный срок нет отказа или дополнительного запроса от государственного либо муниципального органа, заявление считается решенным положительно). Думаю, это сократило бы возможности и чиновников, и бизнесменов, которых мы сегодня слышали, способствовать возникновению коррупции;
- ликвидация возможности выбора должностным лицом одной из нескольких санкций, предусмотренных за одно и то же правонарушение (безусловно, в отличие от “вилок”, которые предусмотрены в открытом состязательном судебном процессе, например, как “вилки” в административном судопроизводстве);
- запрет непосредственного наложения мер административной ответственности контролирующими инстанциями, в частности пожарными, санитарными инспекторами и так далее;
- определение оснований и порядка управления от имени государства пакетами акций в акционерных обществах с наличием государственной собственности, ответственности за это государственных служащих;
- установление механизмов, гарантирующих прозрачность динамики имущественного положения лиц в период прохождения ими государственной службы;
- установление в соответствии с рекомендациями Совета Европы четких критериев реализации права государственных служащих на обнародование информации, составляющей служебную тайну, в случае, когда ее сокрытие противоречит интересам общества;
- распространение ограничений, установленных для государственных служащих, на менеджеров государственных предприятий и предприятий с определенной долей государственного участия;
- установление механизмов финансовой прозрачности, в том числе через средства массовой информации, при расходовании бюджетных средств государственными ведомствами и учреждениями, принципов составления смет и их выполнения;
- законодательное ужесточение требований к финансовой отчетности государственных и частично государственных предприятий, в том числе раскрытие

інформації на рівні не меншому, ніж для приватних компаній, акції яких котируються на біржі;

- розширення функцій і повноважень антимонопольних органів;
- пріоритетне фінансування судової влади, про яку так багато сьогодні говорили, для забезпечення доступності судової захисти всім громадянам і зниження рівня корупції в судовому корпусі;
- інформатизація судів всіх рівнів з підключенням до мережі Інтернет;
- забезпечення інформаційної відкритості всіх судових рішень, про що сьогодні теж достатньо багато говорили;
- чітке законодавче регулювання контролю над динамікою майнового стану депутатів і чиновників;
- встановлення меж відповідальності, в тому числі до звільнення, позбавлення повноважень, за свідомий обман при декларуванні доходів і майна, встановлення принципу інформаційної прозорості в стосунку декларуємих даних при дотриманні неприкосновенності приватного життя;
- і, безумовно, прийняття реальних бюджетів. Це один з основних факторів, що сприяють розвитку корупції в нашій країні;
- декоммерціалізація державної діяльності, в тому числі шляхом можливого делегування ряду соціально-правових послуг інститутам громадянського суспільства, звичайно ж, при належному забезпеченні законодавчим механізмом подібного роду діяльності.

Жаль, що час обмежений, тому я хотів би ще раз подякувати за можливість відкрито висловити те, що сказати хочеться. Подякую за участь в цій конференції від імені Міжнародної поліцейської корпорації громадської безпеки, від імені Французького консультативного ради і від імені президента Французького консультативного ради пан Мішель Арнольд. Я уповноважений заявити, що рада готова до всебічного співробітництва в області розробки і адаптації антикорупційного, податкового і митного законодавства. І якщо буде така необхідність, надійде відповідне заявлення з української сторони, готові закріпити це співробітництво угодами.

Дякую.

СТРЕЛЬЦОВ Є. Л.,

проректор з навчальної роботи, завідувач кафедри кримінального права, кримінального процесу і криміналістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Із запропонованих проектів законодавчих актів основну увагу я звернув на кримінальне законодавство і хотів би виділити кілька моментів.

Перше – незважаючи на певну обмеженість часу, свої достатньо детальні пропозиції з цього приводу я зробив і передав їх організаторам цих слухань.

Друге – з професійної точки зору, я задоволений тим, що багато в чому вони збігаються з пропозиціями, які вже висловили тут мої колеги, що свідчить про те, що в Україні є вагома школа кримінально-правового напрямку.

І третє – у зв'язку з тим, що ми починаємо велику і складну роботу з удосконалення нашого законодавства усього кримінально-правового напрямку, його узгодження з міжнародним і зарубіжним законодавством, дозвольте тезово виділити декілька положень, які завжди потрібно враховувати, працюючи над розробленням та вдосконаленням законодавства.

Для протидії, подолання, боротьби з будь-яким явищем, яке в суспільстві визнається негативним, потрібна відповідна правова база. Це, безперечно, так. Тому наше обговорення є актуальним і необхідним. Однак, говорячи про розроблення та вдосконалення законодавства, завжди (підкреслюю: завжди) обов'язково потрібно враховувати низку таких важливих положень.

Чим складніша соціально-негативна проблема, якій планується протидіяти, чим більше вона поширена в суспільстві, вже стала “звичайною” для населення, тим масштабнішою й виваженішою має бути програма такої протидії. Правова база має становити лише складову цієї програми, а решта – політичні, ідеологічні, економічні, соціальні та інші заходи.

Треба розуміти, що правова база має бути комплексною, поєднуючи загальні та галузеві можливості. Кримінальне законодавство в цій системі повинно “знати” своє місце. Я завжди кажу студентам, що коли спробувати порівняти законодавство з галузями медицини, то кримінальне законодавство – це хірургія. Наприклад, якщо терапевтичні засоби лікування можна уточнити, додати або замінити медичні препарати, то після хірургії багато що просто ніколи не можливо змінити, додати, поновити і таке інше. Це не повинно створювати уявлення про непродуктивність кримінального законодавства, навпаки – це дуже ефективна, якщо хочете, найбільш жорстка галузь законодавства. Дуже й дуже давно люди називали кримінальне законодавство *ultima ratio* – останній довід, який є в державі і який може бути застосований на подолання певного негативного явища.

Я багато років викладаю кримінальне право, мені дуже подобається ця навчальна дисципліна, але саме тому я постійно наголошую, що не може кримінальне право бути основним засобом у великій програмі подолання корупції. Для кримінального законодавства потрібно залишити тільки такі дії, які ми вже намагалися долати

усіма можливими іншими засобами, але в нас нічого не вийшло, залишилася тільки “ампутація”. Якщо ми це будемо завжди розуміти, то й кримінальне законодавство буде необхідним і достатнім!

Говорячи про це, слід розуміти, що відбувається й так звана міжнародна оцінка наших намагань. Те, що я сказав вище, завжди враховується, на всіх рівнях. І не потрібно мати вигляд держави, яка усі свої складні питання в змозі виправити тільки, умовно кажучи, тюрмою. Такі наміри, хоч як би ззовні їх оцінювали, завжди мають відповідну політико-правову оцінку.

Це перша загальна теза, з якої випливає наступна, вже більш конкретна: для того щоб конкретне діяння визначити злочинним, обов’язково треба врахувати низку відомих положень, які пов’язані зі змістовними та формальними аспектами, з обов’язковими ознаками криміналізації діянь. Підкреслюю, це потрібно робити обов’язково. Інакше ми отримуємо не необхідне кримінальне законодавство, а, скоріше, політичну декларацію, яка тільки щось проголошує, і не більше того.

До того ж, така декларація сама по собі може створювати подальші негативні наслідки. Наприклад, вона породжує дуже прикре соціальне явище – правовий нігілізм, який полягає в тому, що кримінальним законодавством певна поведінка заборонена, але фактично вона не тільки здійснюється, а й особи, які її здійснюють, вважаються в суспільстві вдалими. А подвійні правові стандарти, а суб’єктивне застосування законодавства – це все впливає саме з певної нереальності чинних законодавчих положень. Це одна важлива теза.

Навіть якщо ми прийняли непогане законодавство, а чи будемо ми мати реальні можливості для його застосування? Чи вистачить у нас практичних працівників? Чи мають вони необхідні знання для цього? Наскільки їхня “ідеологія” реально збігатиметься із завданнями, які вони мусять виконувати? Ці питання можливо продовжувати, але чи завжди ми будемо мати позитивну відповідь?

Я знову й знову хочу підкреслити, що вважаю кримінальне законодавство необхідним і ефективним засобом державного впливу на внутрішньодержавні та міжнародні події. Але для того, що таке законодавство було реальним, а не декларативним, щоб воно створювало реальну правову базу для протидії суспільно небезпечним діянням, а не виступало політичною ширмою для прикриття державної безвідповідальності, необхідно розуміти його сутність, ознаки, можливості тощо, що потребує виваженої, обґрунтованої роботи над ним. Безумовно, тут можливі і навіть потрібні дискусії, але основні правила вибудовування такого законодавства завжди мають бути дотримані. І на мою думку, науковці завжди готові надати свої можливості для розроблення такого законодавства.

Що стосується вивчення зарубіжного досвіду – це необхідно. Взагалі, порівняльно-правові дослідження мають два основних завдання: ознайомлення з досвідом найбільш розвинутих країн та спроба використати такий досвід у своїй країні. Однак тут не можна застосовувати так зване механічне копіювання. Причому не тільки у простому розумінні цього визначення.

У кожній країні законодавство певних груп галузей, окремих найбільш вагомих галузей, як правило, поєднує свій досвід і досвід якоїсь країни чи групи країн. Так практично всюди, в будь-якій країні. Однак слід враховувати, що та чи інша галузь чи група галузей, яка використовує закордонний досвід, має у своїй основі якусь основну модель однієї країни або групи “споріднених” країн.

Наприклад, кримінальне законодавство, яке в нас сьогодні діє, свої основні ідеї на початку минулого століття взяло з німецького кримінального законодавства. Безумовно, з того часу багато змінилося, але основні положення, передовсім у Загальній частині, збереглися. Тому неможливо сьогодні намагатися наситити наше законодавство окремими законодавчими фрагментами, які є в американському, англійському або французькому законодавстві.

Для кращого розуміння проблеми, для більш чіткої законодавчої оцінки негативних діянь необхідно вивчати законодавство цих країн, можливо, щось у розумних межах використовувати. Але брати механічно законодавчі положення, які в них є, і без жодного уточнення переносити на наше правове поле... Такі норми потребують професійного уточнення і доопрацювання з урахуванням особливостей нашої правової системи.

Взагалі, не треба думати, що наше – то не дуже, а те, що “там”, – це “ва-а-ще”. У нас на сьогодні теж є добре законодавство, принаймні хоч на рівні голів сільрад, як тут казали, воно ж діє. Інше питання: чому воно не діє вище? Тут є над чим міркувати.

І на завершення хочу наголосити: дуже добре, що народні депутати діючої каденції, і насамперед члени Комітету по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією, поставили перед собою дуже складне завдання – розроблення та впровадження ефективної антикорупційної політики і практики. Ці наміри заслуговують на постійну підтримку. Проте водночас потрібно зважати на те, що лише кампаніями багато не досягнеш. Як правило, в таких випадках потрібна монотонна, навіть рутинна робота, яка тільки через певний час дасть реальні результати.

Побажаймо нам усім успіхів!

ТЮТЮННИК А. М.,

президент Херсонського обласного Фонду милосердя та здоров'я, член правління Української Гельсінської спілки з прав людини.

Я є представник тієї громадськості, яка дуже хотіла б брати участь у всіх цих процесах. І, окрім того, що я є президентом Фонду милосердя та здоров'я, насправді ми займаємося захистом прав людини і протидією корупції в тих межах, в яких нам це доступно. Ми проводимо правозахисні кампанії і намагаємося використовувати чинне законодавство. І я була дуже зацікавлена, коли мені запропонували висловити свою думку з приводу законопроектів, які зараз готуються.

Я уважно слухала всі виступи і зрозуміла, що, власне, всім присутнім на слуханнях відомо, що потрібно зробити. Вже давно відомо, ще до того, як ми тут зібралися, і до того, як ми це прочитали. Подивилася цю книгу – це давним-давно відомо у світі. Я взагалі не розумію, що тут обговорюється, коли це все всім уже давно відомо.

Я намагалася в цьому проекті розібратися, як цей закон працюватиме. Деякі положення мені дуже подобаються, насправді, вони мене надихають. Наприклад, пропозиція запровадити обов'язкову експертизу законопроектів. Це могло б системно щось змінити, якщо б проекти законодавчих актів проходили антикорупційну експертизу. Але я читаю далі і собі думаю: а хто її робитиме?

Ну, гаразд, зробили експертизу, визнали – проект поганий, є можливості для корупції. А його ухвалили. Що далі? Яка буде за це відповідальність? Ніякої. Як людина, яка намагається це практично застосувати, я вважаю, що це не працюватиме.

Мені дуже подобаються декларації, щоб усе було прозоро, щоб усі чиновники подавали декларацію, вказували, скільки в них є грошей, які посади обіймають родичі. Я собі думаю: подав він декларацію, в якій зазначені певні доходи, а його маєток перевищує доходи. Ну, призначили його на посаду. Що буде відбуватися далі? Хто відповідатиме за те, що його призначили?

У нашій Херсонській області це на кожному кроці! У нас займають посади люди з п'ятьма кримінальними справами незакритими, керують. У нас кримінальні справи порушені проти голови держадміністрації, голови обласної ради. Оце питання: ну, призначили – що відбувається далі? У законопроекті відповіді на нього немає.

Я можу навести ще ряд таких норм, які просто задекларовані. Але навіть якщо все це поліпшити і розписати до міліметра, крок за кроком, хто що робитиме, на мою думку, цей закон не працюватиме, тому що передбачено: “Спеціально уповноваженими суб'єктами, які безпосередньо здійснюють у межах своєї компетенції заходи щодо запобігання, виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень... є визначені законом підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України та органів прокуратури України”. А я з повною відповідальністю хочу сказати (думаю, ви всі це знаєте), що нині на місцях прокуратура, СБУ, суди і міліція обслуговують організовану злочинність.

І тепер я намагаюся собі уявити: ухвалили цей чудовий закон, все це прийшло нашому прокурору, нашому начальнику міліції. Ну що він може з цим зробити? Та навіть якщо він стане святим в один день, він нічого не зможе зробити, тому що він зав'язаний, він уже скрізь зав'язаний! Бо якби він не був зав'язаний, то не потрапив би на цю посаду, він просто до неї не дійшов би! Де той перший крок, який треба зробити? З чого почати у цій схемі, запропонованій у законопроекті? А немає з чого починати. Взагалі немає кому і немає за що вхопитися, воно ніяк не працює.

Я є членом великої мережі правозахисних організацій, член правління Української Гельсінкської спілки з прав людини. Ми обговорювали це з багатьма організаціями, тут була моя колега з Луганської області, вже поїхала, у них велика коаліція правозахисна, ми все-таки наполягаємо на тому, щоб цим займався або Антикорупційний комітет, або Національне бюро розслідувань. Я чула тут сумніви щодо того, що воно може не спрацювати, є такі перестороги, але давайте спробуємо. Ну давайте, ну зробить хто-небудь подвиг, ну можна ж спробувати!

Якщо це працює в Сінгапурі, Румунії, Іспанії, Литві, чому в нас не буде працювати? Ну, як не буде працювати – зберемося і будемо думати, що виправити, щоб працювало. Але ж не можна до безкінечності обговорювати ці проекти!

У мене враження, що цей законопроект з такою гарною назвою писався тільки тому, що Україна взяла зобов'язання перед Європою і ООН, і треба щось показати, а насправді ніхто нічого змінювати не збирається і не хоче. Оце впливає з того, що тут написано. Я не знаю, чи варто це пропонувати прийняти в якомусь там другому читанні, думаю, що в такому вигляді він ніяк не може бути прийнятий, тому що такий закон не працюватиме.

Дякую за увагу.

РЯБЕКА О. Г.,

голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Шановні колеги! Шановні учасники нашого зібрання! Почну з позитивного: ми дуже раді такому жвавому обговоренню. Знаєте, ми дуже хвилювалися, чи досягнемо тієї мети, заради якої ми вас зібрали. Ви знаєте, ми вас дістали, і це дуже-дуже позитивно на нас впливає. Коли в минулому скликанні Комітет збирався і вирішував, що ж робити з цими законопроектами, було дві полярні думки: або щось робити, або в нас все добре, ось прийде якийсь там цар-батюшка і все зробить. Ну, як колись казали: “Барин вот приедет, барин вот рассудит”. Не приїхав.

Сьогодні ми всі визнали, однозначно всі, хто що не говорив би, що корупція в Україні є, і з нею треба боротися. Для себе я порівнюю рівень корупції в Україні з Чорнобильською бідною. Колись радянські енергетики казали: “Мирний атом – у кожний дім”. Вони це зробили 1986 року. Сьогодні корупція зачіпає вже кожну українську сім’ю, і подолати її самотужки ми не в змозі, як і наслідки Чорнобильської біди. Саме тому європейська і світова спільнота запропонувала нам свою допомогу, щоб ми змінили своє життя і подолали це явище, почали його долати.

Ми відпрацювали перед цим заходом декілька місяців, були залучені міжнародні експерти – і UPAC, і американські юристи, і “Виклик тисячоліття”. Ми вже поріднилися з Міністерством юстиції, МВС, СБУ, Генеральною прокуратурою, всі наукові пропозиції врахували.

Для мене дивно, але ви всі обговорювали те, чого не читали. Ми вам запропонували в цих портфелях вже підготовлені до другого читання законопроекти, яких ви не бачили. Ви обговорювали попередню редакцію, внесену під час минулого скликання. Тому ми будемо вас просити, і це нашим завданням було, щоб до кожного, у кожний дім, у кожну оселю наукову, урядову дійшли наші пропозиції. Ми всі ваші зауваження врахуємо.

Якщо ми не підемо цим позитивним шляхом, не приймемо таких законів, ми повернемося до тези колишньої, яка становить загрозу Україні: “Наши люди будут не везде”. З нашим уставом нас у Європу, у світ не пустять.

Щодо причин, які заважають нам рухатися. Я знаю, що адаптувати законодавство дуже складно. Ми не можемо автоматично переносити законодавчі норми європейських та інших держав в Україну, ми маємо пристосувати своє законодавство до сьогодення, а потім поетапно його змінювати.

Ми добре розуміємо, що цей маленький президентський пакет, який зворушив вас усіх, зовсім не достатній. Логічним продовженням є закони, які ви називали, – і про легалізацію, і про декларування доходів, і кодекс добросовісної поведінки. Без них ми не можемо рухатися, але мусимо і будемо рухатися. Запитання: хто це робитиме? Ми з вами!

І вже сьогодні наше завдання – впливати на суспільну свідомість. Перед тим, як провести ці слухання, ми провели десятки зустрічей з громадськими організа-

ціями різного спрямування – аудиторів, адвокатів, підприємців, інших. І ми чітко знаємо, що суспільство сьогодні вже не хоче жити в такому стані, з таким рівнем корупції.

Сьогодні ми всі переконані, що тільки приймаючи закони, ми нічого в державі не змінимо. Політична криза в державі, яка вже затяглася, не сприяє ні прийняттю законів, ні боротьбі з корупцією, тому це має бути гармонічним. Сьогодні всі гілки влади діють окремо, Президент видає укази, розпорядження, не питаючись, що робить Кабінет Міністрів, РНБОУ ухвалює рішення, міжвідомчі комісії створюються, наради проводяться, які застерігають про підвищення ефективності, посилення... Це нічого не дасть.

Сьогоднішнє засідання Кабінету Міністрів було присвячене саме антикорупційній політиці: прийнято постанову “Про деякі питання реалізації державної антикорупційної політики”, запроваджено антикорупційну експертизу, введено посаду Уповноваженого з питань антикорупційної політики, затверджено механізм цієї експертизи, тому справа вже рухається. Немає координації сьогодні в державі. Але ж ми як Комітет покликані достукатися до всіх гілок влади, до суспільства з тим, щоб почати діяти.

Від імені Комітету я дуже вас прошу: ми всі ваші пропозиції врахуємо, але ж давайте усвідомимо, що так жити далі вже не можна. Ми будемо просити міжнародні організації, щоб вони весь матеріал, весь досвід світовий направили до всіх вас. Нехай вони возять за кордон не парламентаріїв, як нас возили нещодавно до Франції, Словенії, а науковців. Щоб вони змінили свій світогляд, а не жили установками двадцятилітньої давнини і пропонували раптом зупинитися, чекати когось з мечем, якийсь ось прийде, щось зробить, і все стане гарно. У нас все гарно, давайте рухатися.

Я дуже вдячний вам за роботу, за ваші пропозиції, сподіваємося на подальшу плідну співпрацю. Дякую вам.

А тепер дозвольте зачитати для прийняття проект Рекомендацій слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією на тему: “Антикорупційна політика і практика: проблеми законодавчого забезпечення”:

“Учасники слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією на тему: “Антикорупційна політика і практика: проблеми законодавчого забезпечення” відзначають:

Розпочата 1995 року в Україні боротьба з корупцією не відповідає реальному рівню поширення цього надзвичайно негативного явища. Не сприяли цьому й одинадцятикратні зміни до базового антикорупційного законодавчого акта – Закону України “Про боротьбу з корупцією”. Україна досі не є стороною Конвенції Організації Об’єднаних Націй проти корупції, Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією

та Додаткового протоколу до цієї конвенції. Фактично безсистемно залишається робота компетентних органів з реалізації рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції (ГРЕКО) та рекомендацій, прийнятих у рамках Стамбульського плану дій по боротьбі з корупцією Антикорупційною мережею для країн Східної Європи та Центральної Азії Організації економічного співробітництва та розвитку.

Учасники слухань рекомендують органам державної влади та органам місцевого самоврядування виходити з того, що їх практичні заходи щодо протидії корупції повинні базуватися на загальних засадах запобігання та протидії корупції, що відповідають міжнародним антикорупційним стандартам і визначаються законом.

У зв'язку з цим

Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією:

1. Внести на розгляд парламенту доопрацьований проект Закону України про засади запобігання та протидії корупції (ресстр. № 0876), положення якого, серед інших законопроектів, обговорено і в основному підтримано учасниками слухань як національну антикорупційну стратегію.
2. У законопроектній роботі суворо дотримуватися кожного з двадцяти керівних принципів боротьби з корупцією, які визначено Резолюцією № 97(24) Комітету міністрів Ради Європи від 6 листопада 1997 року, положень Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією і Додаткового протоколу до цієї конвенції та Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією.
3. Продовжити практику здійснення контрольних функцій за реалізацією міжнародних договорів України з антикорупційних питань, рекомендацій ГРЕКО та рекомендацій, прийнятих у рамках Стамбульського плану дій.
4. Запровадити в рамках реалізації в Україні міжнародних антикорупційних проектів “Підтримка належного урядування: проект протидії корупції в Україні – УРАС”, Порогова програма Корпорації “Виклики тисячоліття” щодо зниження рівня корупції, Антикорупційної мережі для країн Східної Європи та Центральної Азії Організації економічного співробітництва та розвитку широку антикорупційно-спрямовану превентивну роботу із залученням відповідних вітчизняних інститутів громадянського суспільства.

Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва та місцевого самоврядування:

З урахуванням положень розробленого в рамках реалізації Порогової програми Корпорації “Виклики тисячоліття” щодо зниження рівня корупції проекту Кодексу професійної етики державних службовців підготувати до першого читання поданий Кабінетом Міністрів України проект Закону України про доброчесну поведінку осіб, уповноважених на виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування.

Президенту України:

Здійснити додаткові організаційно-контрольні заходи, спрямовані на забезпечення практичної реалізації кожної із задекларованих антикорупційних ініціатив. Розглянути питання щодо можливої зміни або розширення основних завдань Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю щодо охоплення проблем протидії корупції.

Кабінету Міністрів України:

1. Визначити механізм реалізації положень Закону України “Про Кабінет Міністрів України” в частині організації вирішення питань державного управління у сфері протидії корупції та забезпечення здійснення відповідних заходів.
2. Виходячи з положень, викладених у преамбулах Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, вирішити питання щодо забезпечення зацікавлених органів державної влади текстами Програми дій проти корупції, ухваленої Комітетом міністрів Ради Європи у листопаді 1996 року та пояснювальної записки до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією.
3. У встановленому порядку запровадити з 1 січня 2009 року нову методологію ведення статистики та відповідної звітності щодо застосування законодавства про протидію корупції.

Учасники слухань висловлюють упевненість в тому, що ці рекомендації буде враховано органами державної влади у подальшій роботі з удосконалення вітчизняного антикорупційного законодавства”.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ще є бажанчі висловитися? Якщо немає, будемо завершувати. Шановні учасники слухань! Товариші запрошені, колеги! Насамперед хочу всім подякувати за активну участь у слуханнях, за вашу активну позицію. Разом з тим ми бачимо, що дані законопроекти навіть сьогодні не знайшли одностайної підтримки цього залу, учасників слухань.

Я пропоную доповнити положення рекомендацій слуханими пропозиціями, які були висловлені в цьому залі, а саме щодо виключної ролі в антикорупційній діяльності політичної складової, інакше кажучи, політичної волі та бажання вищого керівництва держави, чіткого визначення рівня відповідальності за те чи інше корупційне діяння, необхідності здійснення дієвих антикорупційних заходів у системі судових органів і органах місцевого самоврядування. Варто підтримати ініціативу щодо реального запровадження антикорупційної експертизи нормативно-правових актів.

Крім того, Комітет обов’язково врахує цілий ряд інших конкретних зауважень та пропозицій, які були висловлені учасниками слухань Брич Ларисою Павлівною, Вернидубовим Іваном Васильовичем, Борисовим В’ячеславом Івановичем, Шкрумом Іван Петровичем, Єлмановою Оксаною Миколаївною, Стрельцовим Євгеном Львовичем та Тютюнник Аллою Миколаївною.

Хоч як сьогодні наполягають різні інституції і громадські організації на терміновому прийнятті даних законопроектів, Комітет їх доопрацьовуватиме доти, доки народні депутати не відчують, що такі закони можна випускати в українське суспільство. Тому що дуже важливо, хто після цього їх виконуватиме. Маю на увазі рядового правоохоронця. Ці закони мають виключити можливість чергового маніпулювання та застосування законодавства на власний розсуд правоохоронними органами.

Перед прийняттям цих законопроектів потрібно надати чіткий висновок українського народу, що з моменту прийняття даних законів в Україні зникнуть всі ганебні явища, про які ми сьогодні говорили, і простий громадянин почуватиметься захищеним, як це визначено Конституцією України.

Тому, шановні учасники слухань, пропонується схвалити запропонований проєкт Рекомендацій, якщо немає заперечень.

Будь ласка.

ЄМЕЛЬЯНОВА І. І. Дякую, Ігоре Григоровичу. Є не заперечення, а пропозиція. Враховуючи те, що ми надаємо рекомендації Комітету, Президенту, Кабінету Міністрів, у рекомендаціях, які надаються учасниками слухань профільному комітету Верховної Ради, оскільки на розгляді в парламенті є пакет із трьох пов'язаних законопроектів, має йтися про доопрацювання та винесення на розгляд парламенту всіх трьох законопроектів одночасно.

Тому моя пропозиція: підпункт перший пункту 1 доповнити ще двома законопроектами – “Про відповідальність юридичних осіб” і “Про внесення змін щодо відповідальності кримінальної і адміністративної”. У тій редакції, в якій Комітет їх з урахуванням всіх пропозицій доопрацює і внесе на розгляд парламенту.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Якщо немає заперечень, є пропозиція схвалити дані рекомендації.

Я хотів би повідомити шановним учасникам слухань, що за цими рекомендаціями 18 червня відбудеться засідання Комітету, і народні депутати будуть приймати відповідне рішення з урахуванням усіх висловлених сьогодні пропозицій. Тому вважаю, що наша спільна робота лише починається. Хотів би всіх просити, щоб ми активно її продовжували.

Всім дякую за активну позицію та участь у слуханнях.

* * *

СПИСОК учасників слухань

Народні депутати України

члени Комітету

КАЛЕТНИК
Ігор Григорович	– Голова Комітету
БУДЖЕРАК
Олександр Олександрович	– заступник Голови Комітету
ДЖИГА
Микола Васильович	– заступник Голови Комітету
ТРЕГУБОВ
Юрій Валентинович	– секретар Комітету
ВЕРНИДУБОВ
Іван Васильович	– голова підкомітету
МИРНИЙ
Іван Миколайович	– голова підкомітету
ОМЕЛЬЧЕНКО
Григорій Омелянович	– голова підкомітету
ПШОНКА
Артем Вікторович	– голова підкомітету
РЯБЕКА
Олександр Григорович	– голова підкомітету
ТАБАЧНИК
Ян Петрович	– голова підкомітету
ЗАБЗАЛЮК
Роман Омелянович	– член Комітету
КОРЖЕВ
Анатолій Леонідович	– член Комітету
НОВІКОВ
Олег Володимирович	– член Комітету
ЯРОЦУК
Володимир Іванович	– член Комітету

запрошені

БОНДИК
Валерій Анатолійович	– заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя
КАРМАЗІН
Юрій Анатолійович	– перший заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя

МІЩЕНКО
Сергій Григорович	– Голова Комітету Верховної Ради України з питань правової політики
СТРЕТОВИЧ
Володимир Миколайович	– заступник Голови Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності

Апарат Верховної Ради України

СОРОЧИК Юрій Юрійович	– завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією

Кабінет Міністрів України, Урядові органи

БАКАНОВ
Володимир Анатолійович	– перший заступник начальника податкової міліції України
БАЛАКЛИЦЬКИЙ
Іван Ілліч	– Голова Державної судової адміністрації України
БЕДРИКІВСЬКИЙ
Володимир Володимирович	– перший заступник Міністра внутрішніх справ України – начальник Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю
ЄМЕЛЬЯНОВА
Інна Іванівна	– заступник Міністра юстиції України
КАТЕРИНИЧ
Анатолій Афанасійович	– завідувачий сектором Управління з питань діяльності органів юстиції та правоохоронних органів Секретаріату Кабінету Міністрів України
КІРСАНОВ
Валерій Миколайович	– заступник Голови Державного комітету фінансового моніторингу України
КУПЧИШИН
Олександр Михайлович	– заступник Міністра закордонних справ України
ЛУЦЕНКО
Юрій Віталійович	– Міністр внутрішніх справ України
НЕВІДОМИЙ
Василь Іванович	– головний контролер з питань оборони та правоохоронної діяльності Рахункової палати
РЯБОШАПКА
Руслан Георгійович	– директор Департаменту Міністерства юстиції України
ТКАЧ
Володимир Дмитрович	– заступник Начальника Головного управління державної служби України

Секретаріат Президента України

- МУЗИКА
Анатолій Ананійович – заступник Керівника Головної служби з питань діяльності правоохоронних органів Секретаріату Президента України

Апарат РНБОУ

- РОЗВАДОВСЬКИЙ
Броніслав Леонівич – державний експерт Апарату Ради національної безпеки і оборони України

Генеральна прокуратура України

- БУРДЕЛЬ
Євген Павлович – начальник Управління правового забезпечення Генеральної прокуратури України
- КУЦ
Віталій Миколайович – проректор Національної академії прокуратури України
- ПШОНКА
Віктор Павлович – заступник Генерального прокурора України
- РЯБЕНКО
В'ячеслав Олександрович – начальник Управління нагляду за додержанням законів спецпідрозділами та іншими установами, які ведуть боротьбу з корупцією та організованою злочинністю

Служба безпеки України

- ГЕРАСИМЕНКО
Микола Михайлович – заступник Голови Служби безпеки України
- ШАМСУТДИНОВ
Олександр Володимирович – науковий консультант Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю

Органи судової влади

- ГРИЦІВ
Михайло Іванович – суддя Верховного Суду України
- ПАСЕНЮК
Олександр Михайлович – Голова Вищого адміністративного суду України
- РИБАК
Іван Олексійович – заступник голова Голосіївського районного суду м. Києва
- ХІМІЧ
Володимир Михайлович – голова Дніпровського районного суду м. Києва
- ЧЕРНУШЕНКО
Антон Васильович – голова Апеляційного суду м. Києва

Навчальні заклади, наукові установи

АНДРУШКО Петро Петрович	– завідуючий кафедрою кримінального права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
БОРИСОВ В'ячеслав Іванович	– професор кафедри кримінального права Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого
БРИЧ Лариса Павлівна	– доцент кафедри кримінального права і кримінології юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка
ГЕГА Петро Терентійович	– виконуючий обов'язки першого заступника керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю
ІЩЕНКО Юрій Вікторович	– професор кафедри адміністративного права і процесу Київського національного університету внутрішніх справ
ЛУК'ЯНЕЦЬ Дмитро Миколайович	– завідуючий кафедрою кримінально-правових дисциплін Української академії банківської справи
НАВРОЦЬКИЙ В'ячеслав Олександрович	– декан юридичного факультету Львівського Державного університету внутрішніх справ
СКОМАРОХА Тарас Вікторович	– завідуючий відділом Інституту законодавства Верховної Ради України
СТРЕЛЬЦОВ Євген Львович	– проректор з навчальної роботи, завідуючий кафедрою кримінального права, кримінального процесу і криміналістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
ЧЕРНЯВСЬКИЙ Сергій Сергійович	– докторант кафедри криміналістики Національного університету внутрішніх справ

Адвокатура України

ВАРФОЛОМЕЄВА Тетяна Вікторівна	– президент Спілки адвокатів України
ШКРУМ Іван Петрович	– адвокат, позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією

Програма сприяння парламенту України

ВАЛЕНТАЙН Елеонора	– директор Програми
-----------------------	---------------------

ВІБЛЕР Пітер	– директор відділу сприяння розвитку демократії та врядування Агентства США з міжнародного розвитку (USAID)
ЖАМБЕКОВА Яна Леонідівна	– менеджер програм Агентства США з міжнародного розвитку (USAID)
ЗАЛИВНА Лариса Миколаївна	– керівник Луганської неурядової організації “Чайка”
ПІСКУН Олександр Ілліч	– керівник програми демократичного розвитку Агентства США з міжнародного розвитку (USAID)
РАХІМКУЛОВ Едуард Рустамович	– співдиректор Програми
ТЮТЮННИК Алла Миколаївна	– президент Херсонського обласного фонду милосердя та здоров'я, член правління Української Гельсинської спілки з прав людини
ФУЛЕЙ Тетяна Іванівна	– координатор Програми

Проект Ради Європи та Європейської Комісії “Підтримка належного урядування: проект протидії корупції в Україні” (UPAC)

ЗАРЕЦЬКА Ірина Миколаївна	– радник з правових питань
ПЕТЕРСОН Аке	– Представник Генерального секретаря Ради Європи з координації програм співробітництва в Україні
ТЕЛЕСКАФ Даніель	– виконавчий директор Базельського інституту управління (Швейцарська Республіка)
ШЛАПАК Роман Антонович	– керівник проекту

Порогова програма Корпорації “Виклики тисячоліття” щодо зниження рівня корупції

ВИТВИЦЬКИЙ Богдан	– радник з правових питань Департаменту юстиції Сполучених Штатів Америки
ДРОЗАЧ Сергій Олександрович	– асистент з правових питань
ЄМЕЛЬЯНОВА Анна Євгенівна	– спеціаліст з правових питань
КЛИМОВИЧ Оксана Володимирівна	– спеціаліст з правових питань

ЛОРД Сара	– радник з правових питань
ПАРДУС Світлана Віталіївна	– адміністративний асистент
СТОРЧ Роберт	– радник з правових питань

Проект “Розвиток спеціалізованих служб з боротьби проти корупції в Україні” Антикорупційної мережі для країн Східної Європи і Центральної Азії Організації економічного співробітництва і розвитку

КОТЛЯР Дмитро Миколайович	– керівник проекту
КУСТОВА Олена Леонідівна	– менеджер проектів
ХАВАНСЬКА Тетяна Сергіївна	– радник проекту

Інші особи

ШАЛІМОВА Анна Олександрівна	– координатор громадської організації “Антикорупційний комітет”
БОНІТЕНКО Ростислав Георгійович	– генеральний комісар Міжнародної поліцейської корпорації громадської безпеки
ВДОВИЧЕНКО Юлія Миколаївна	– помічник-консультант народного депутата України
ГРИГОР’ЄВА Аліна Володимирівна	– помічник-консультант народного депутата України
ГРОССМАН Юхан	– директор проекту “Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні”
ЄЛМАНОВА Оксана Миколаївна	– генеральний директор Групи компаній Еф Ай Ем, позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією
КРИВЕНКО Олександр Григорович	– публіцист
ЛАВРЕНЮК Юрій Федорович	– голова колегії громадської організації “Всеукраїнська спеціальна колегія з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю”

ЛИТОВЧЕНКО
Тимур Іванович	– віце-президент Спільки орендарів і підприємців України
ОТРЕШКО
Володимир Сергійович	– помічник-консультант народного депутата України
ПАВЛИЧЕНКО
Петро Гаврилович	– заступник директора Американської асоціації юристів
ТОРОП
Костянтин Миколайович	– голова наглядової ради Міжнародної поліцейської корпорації громадської безпеки
ФЕДЧЕНКО
Дмитро Вадимович	– помічник-консультант народного депутата України
ФІЛОНЕНКО
Світлана Миколаївна	– оглядач журналу Верховної Ради України “Віче”
ЮРЕСКУЛ
Вікторія Олександрівна	– помічник-консультант народного депутата України

* * *